

PĀRSKATS PAR SATVERSMES TIESAS DARBU 2019

Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2019.
Rīga: Satversmes tiesa, 2020.
ISBN 978-9934-8756-7-0

IEVADS

Šajā pārskatā atspoguļots Satversmes tiesas veikums no 2018. gada 9. decembra līdz 2019. gada 8. decembrim. Atbilstoši pērn aizsāktajai tradīcijai par pārskata robežšķirtni izvēlēts 9. decembris – Satversmes tiesas izveidošanas diena.

Pārskatu ievada Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles priekšvārds, kam seko statistika par Satversmes tiesā saņemto pieteikumu skaitu, ierosināto, kā arī izskatīto lietu skaitu.

Pārskata otrajā sadaļā atrodama informācija par Satversmes tiesas judikatūru. Tā visupirms ir informācija par judikatūras attīstības tendencēm pārskata posmā izskatītajās lietās, kā arī īsi minēto lietu apraksti. Izskatītās lietas iedalītas atbilstoši šādām tiesību nozarēm – pamattiesības, starptautiskās tiesības un Eiropas Savienības tiesības, valststiesības, administratīvās tiesības un krimināltiesības. Minētais iedalījums gan ir visai nosacīts, jo gandrīz visās Satversmes tiesas izskatītajās lietās aplūkotas kādas no pamattiesībām, turklāt viena un tā pati lieta var attiekties uz dažādām tiesību nozarēm. Līdzās judikatūras attīstības tendencēm un lietu aprakstiem pārskatā aplūkoti arī Satversmes tiesas lēmumi par tiesvedības izbeigšanu, kā arī Satversmes tiesas kolēģiju lēmumi par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu.

Pārskata trešajā sadaļā raksturots Satversmes tiesas dialogs ar sabiedrību un valsts institūcijām, kā arī tiesu dialogs Eiropas tiesiskajā telpā un starptautiskā sadarbība. Kā viena no dialoga izpausmēm publicēta arī Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles runa Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2019. gada 9. janvārī. Visbeidzot pārskatā iekļauts Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikāciju saraksts, kā arī atziņas no šīm publikācijām.

SATURS

Priekšvārds	8
1. Statistika	10
2. Judikatūra	15
2.1. Pamattiesības	16
Lieta Nr. 2018-12-01	21
Lieta Nr. 2018-14-01	23
Lieta Nr. 2018-17-03	23
Lieta Nr. 2018-21-01	24
Lieta Nr. 2018-22-01	25
Lieta Nr. 2018-23-03	27
Lieta Nr. 2018-24-01	27
Lieta Nr. 2018-25-01	28
Lieta Nr. 2019-01-01	29
2.2. Starptautiskās tiesības un Eiropas Savienības tiesības	31
Lieta Nr. 2016-04-03	33
Lieta Nr. 2018-15-01	34
Lieta Nr. 2018-18-01	35
2.3. Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)	36
Lieta Nr. 2018-06-0103	37
Lieta Nr. 2018-11-01	37
Lieta Nr. 2018-16-03	38
2.4. Administratīvās tiesības	40
Lieta Nr. 2018-08-03	40
Lieta Nr. 2018-09-0103	41
2.5. Krimināltiesības	43
Lieta Nr. 2018-10-0103	43
2.6. Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu	45
Lieta Nr. 2018-13-03	45
Lieta Nr. 2018-19-03	46
Lieta Nr. 2018-20-01	47
2.7. Kolēģiju lēmumi	49
3. Dialogs	62
3.1. Dialogs ar sabiedrību	65
3.2. Dialogs ar valsts institūcijām	70
3.3. Tiesu dialogs Eiropas tiesiskajā telpā	71
3.4. Starptautiskā sadarbība	74
3.5. Satversmes tiesas darba gada atklāšana	77
3.6. Publikācijas	82
3.7. Atziņas no publikācijām	90

PRIEKŠVĀRDS

Satversmes tiesa ir noslēgusi kārtējo ražīgo darba gadu. Tā ir efektīvi skatījusi arvien pieaugošas sarežģītības lietas un veidojusi dialogu ar sabiedrību – gan par saviem nolēmumiem, gan Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) ietvertajām vērtībām. Tādējādi Satversmes tiesa ir turpinājusi būt Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts garants. Satversmes tiesas atbildība suverēna priekšā ir aizsargāt Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pastāvēšanu un sekmēt Latvijas valsts jēgpilnu attīstību. Šī atbildība uzliek pienākumu rūpīgi izvērtēt valstī pieņemto lēmumu atbilstību Satversmei.

Satversme ietver Latvijas pamatos gūlušās vērtības, par kurām Latvijas tauta ir vienojusies. Satversme parāda gan Latvijas attīstības virzienu, gan veidu, kā sasniegt izvēlēto mērķi. Savukārt Satversmes tiesa savos spriedumos raugās, lai Latvijas attīstība konkrētajā tās posmā un izpausmē atbilstu Satversmei.

Pērn pieņemtajos spriedumos Satversmes tiesa ir lēmusi par cilvēka cieņu, valsts valodu, labu likumdošanu un tiesībām zināt savas tiesības, kā arī par tiesībām uz vienlīdzību, taisnīgu tiesu, privātās dzīves neaizskaramību, īpašumu, nodarbošanās izvēles brīvību, sociālo nodrošinājumu, ģimenes aizsardzību, izglītību un mazākumtautību aizsardzību. Katru no šīm jomām var salīdzināt ar krustcelēm, pie kurām tiek diskutēts par došanos vienā vai otrā virzienā. Satversmes tiesa kā neatkarīgs un objektīvs Latvijas demokrātiskā diskursa dalībnieks pārbauda, vai izraudzītais virziens atbilst Satversmei.

Piemēram, lietā Nr. 2018-12-01 un lietā Nr. 2018-22-01 Satversmes tiesa vērtēja izglītības reformu un norādīja, ka mazākumtautību tiesību īstenošana nedrīkst būt vērsta uz sabiedrības segregāciju un apdraudēt sabiedrības vienotību. Atšķirīgām identitātēm piederīgo atkāpšanās katram savā identitātes telpā apdraud demokrātiskā diskursa un kopējas darbības iespējamību vienotā sabiedrībā. Tādējādi Satversmes tiesa attīstīja vienotas sabiedrības ideju un priekšnoteikumus. Proti, Latvijas sekmīgai attīstībai nepieciešama vienota sabiedrība, kura apvieno gan valstsnāciju, gan mazākumtautības. Šo vienotību citstarp nodrošina valsts valoda – spēja brīvi lietot valsts valodu ir pamats personas sabiedriskajai aktivitātei un izvēles iespējām attiecībā uz pieejamo informācijas telpu. Personai, kura prot valsts valodu, ir iespēja salīdzināt un kritiski izvērtēt iegūto informāciju un kvalitatīvi piedalīties publiskajā diskursā, kas ir neatņemama demokrātiskas sabiedrības sastāvdaļa.

Satversmes mērķis ir sabiedrības ilgtspējība. Lietā Nr. 2018-15-01 Satversmes tiesa norādīja, ka akadēmiskā brīvība ir viens no ilgtspējīgas sabiedrības priekšnoteikumiem. Akadēmiskā brīvība ir personas brīvība iegūt, pilnveidot un nodot zināšanas,

veicot pētniecību, studējot, piedaloties diskusijās, dokumentējot, veicot izstrādi, īstenojot jaunradi, mācot, lasot lekcijas un rakstot. Akadēmiskā brīvība ietver brīvību veikt pasniedzēja darbu un piedalīties diskusijās, nepakļaujoties noteiktu doktrīnu spiedienam, brīvību veikt pētījumus, izplatīt un publicēt tajos gūtos rezultātus, brīvību paust savu viedokli par iestādi vai sistēmu, kurā viņi strādā, brīvību no institucionālās cenzūras, kā arī brīvību piedalīties profesionālajās vai reprezentējošās akadēmiskajās organizācijās. Tikai akadēmiskās brīvības apstākļos personai ir iespējams pilnībā izmantot augstākās izglītības un zinātnes sniegtās iespējas. 21. gadsimta sabiedrības kvalitāti nosaka tās idejas, bet, lai veidotos idejas, ir nepieciešama akadēmiskā brīvība un zinātne.

Sabiedrība nepārtraukti attīstās, un attīstās arī tiesību sistēma, kuras uzdevums ir regulēt jaunās tiesiskās attiecības. Līdz ar to arī Satversmes tiesai ir jāturpina pilnveidoties gan tajā, kā top tās nolēmumi, gan tajā, kā tā veido savu lomu Latvijas valstī un ārpus tās. Satversmes tiesai kā Eiropas Savienības dalībvalsts konstitucionālajai tiesai ir īpašs pienākums, jo tā strādā tiesību vidē, kuru veido nacionālās, Eiropas un starptautiskās tiesības. Satversmes tiesai ir jādefinē sava loma un metode šādā pasaulē.

Ejot līdzī laikam, Satversmes tiesa savu lomu īsteno, aktīvi iesaistoties dialogā gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Piemēram, pērn Satversmes tiesa aizsāka jaunu tradīciju, janvāra sākumā ar svinīgu sēdi atklājot Satversmes tiesas jauno darba gadu. Šādas svinīgās sēdes mērķis ir dialoga formā atklāt un stiprināt Satversmes tiesas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pirmā līmeņa konstitucionālā orgāna īpašo vietu valsts konstitucionālajā iekārtā. Esmu pārliecināta, ka arī 2019. gadā Satversmes tiesa ir spējusi nodrošināt konstitucionālo taisnīgumu un tādējādi sekmējusi sabiedrības uzticēšanos Latvijas valstij.

Prof. Ph. D. Ineta Ziemele
Satversmes tiesas priekšsēdētāja

1 **STATISTIKA**

Satversmes tiesas tiesneši. No kreisās: Jānis Neimanis, Daiga Rezevska, Sanita Osipova, Ineta Ziemeļe, Aldis Laviņš, Gunārs Kušīns, Artūrs Kučs. Foto: Toms Norde.

Satversmes tiesā no 2018. gada 9. decembra līdz 2019. gada 8. decembrim saņemti 372 privātpersonu iesniegumi. No tiem 182 reģistrēti kā pieteikumi par lietas ierosināšanu un nodoti izskatīšanai Satversmes tiesas kolēģijās, savukārt 190 atzīti par acīmredzami nepiekritīgiem vai uz tiem atbildēti Informācijas atklātības likumā noteiktajā kārtībā.

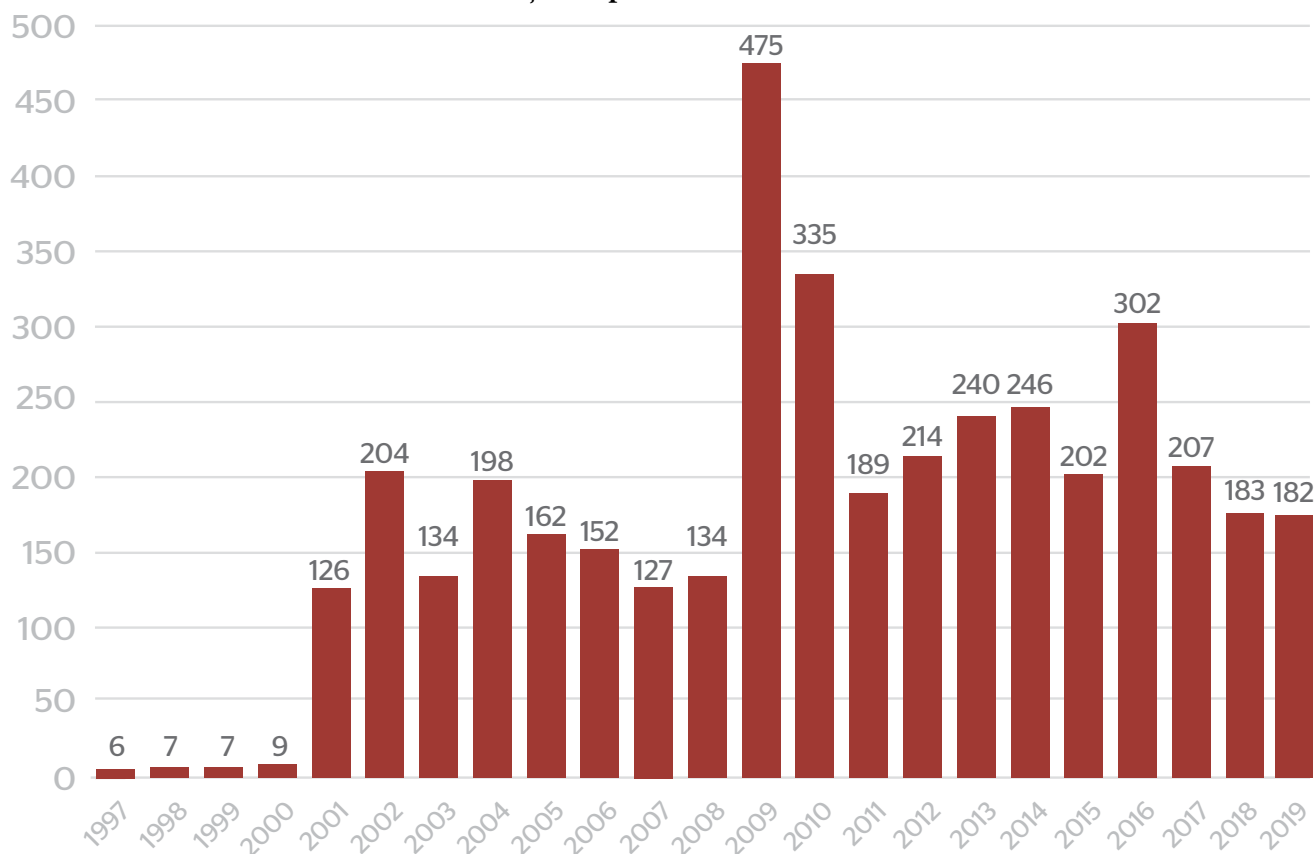
Satversmes tiesa pērn ierosināja 32 lietas. Pēc konstitucionālās sūdzības ierosinātas 22 lietas, pēc tiesas pieteikuma – četras, pēc tiesībsarga pieteikuma – trīs, pēc divdesmit Saeimas deputātu pieteikuma – divas, bet

viena lieta ierosināta pēc pašvaldības domes pieteikuma.

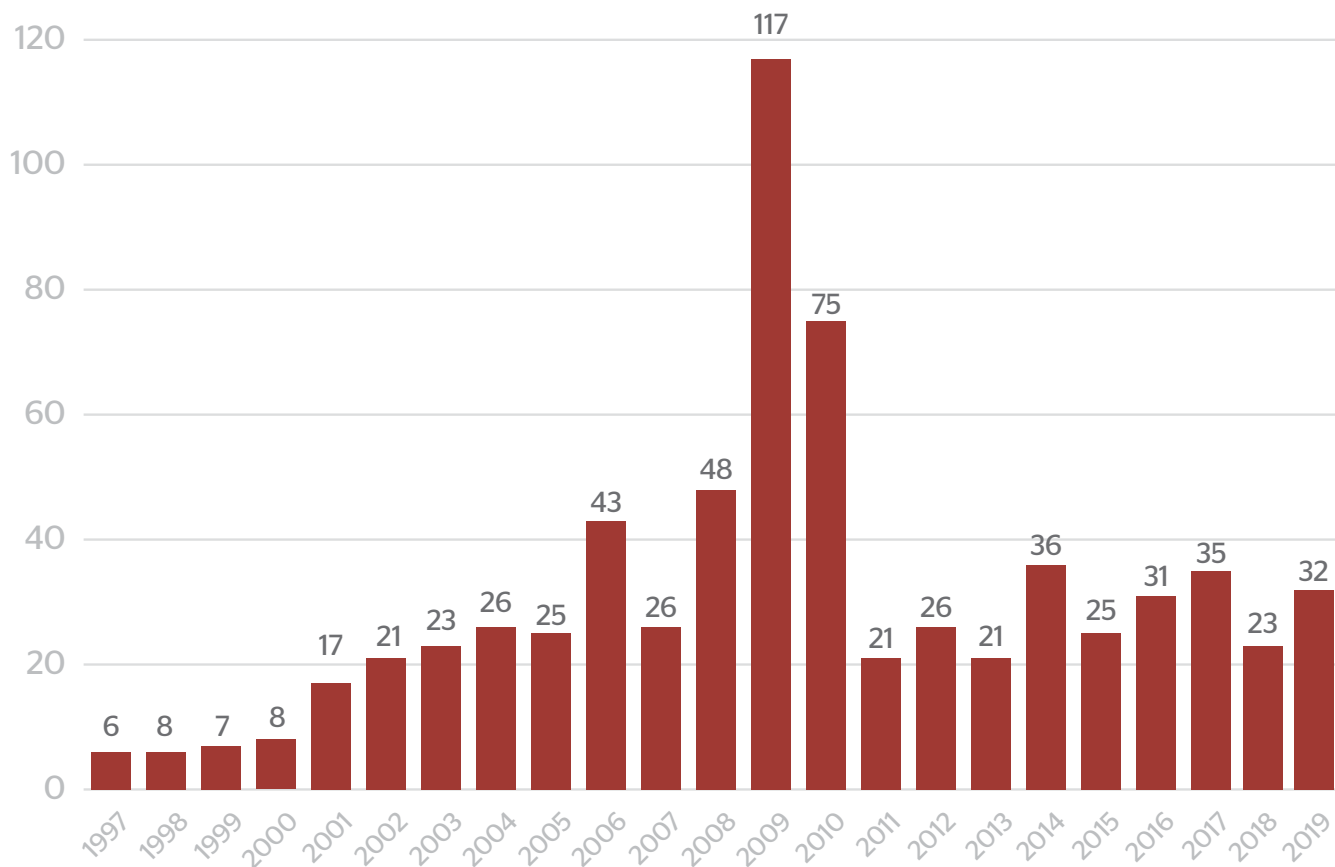
Satversmes tiesa pārskata posmā izskatīja 20 lietas. Spriedumi pieņemti 17 lietās, bet trīs lietās izbeigta tiesvedība. Vienā lietā tiesvedība apturēta sakarā ar jautājumu uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai. Spriedumos izvērtēta 38 tiesību normu satversmība, 23 tiesību normas atzītas par atbilstošām, savukārt 15 – par neatbilstošām Satversmei. Deviņiem spriedumiem tiesneši pievienojuši atsevišķas domas.¹

¹ Tostarp iepriekšējā pārskata posmā parakstītās, bet atbilstoši Satversmes tiesas likuma 33. panta pirmajai daļai tobrīd vēl nepublicētās Satversmes tiesas tiesnešu I. Ziemeles un S. Osipovas 2018. gada 31. oktobra atsevišķās domas lietā Nr. 2017-33-03, Satversmes tiesas tiesneša J. Neimaņa 2018. gada 1. novembra atsevišķās domas lietā Nr. 2017-33-03, Satversmes tiesas tiesnešu I. Ziemeles, S. Osipovas un A. Kuča 2018. gada 1. novembra atsevišķās domas lietā Nr. 2017-35-03, Satversmes tiesas tiesneša J. Neimaņa 2018. gada 1. novembra atsevišķās domas lietā Nr. 2018-04-01.

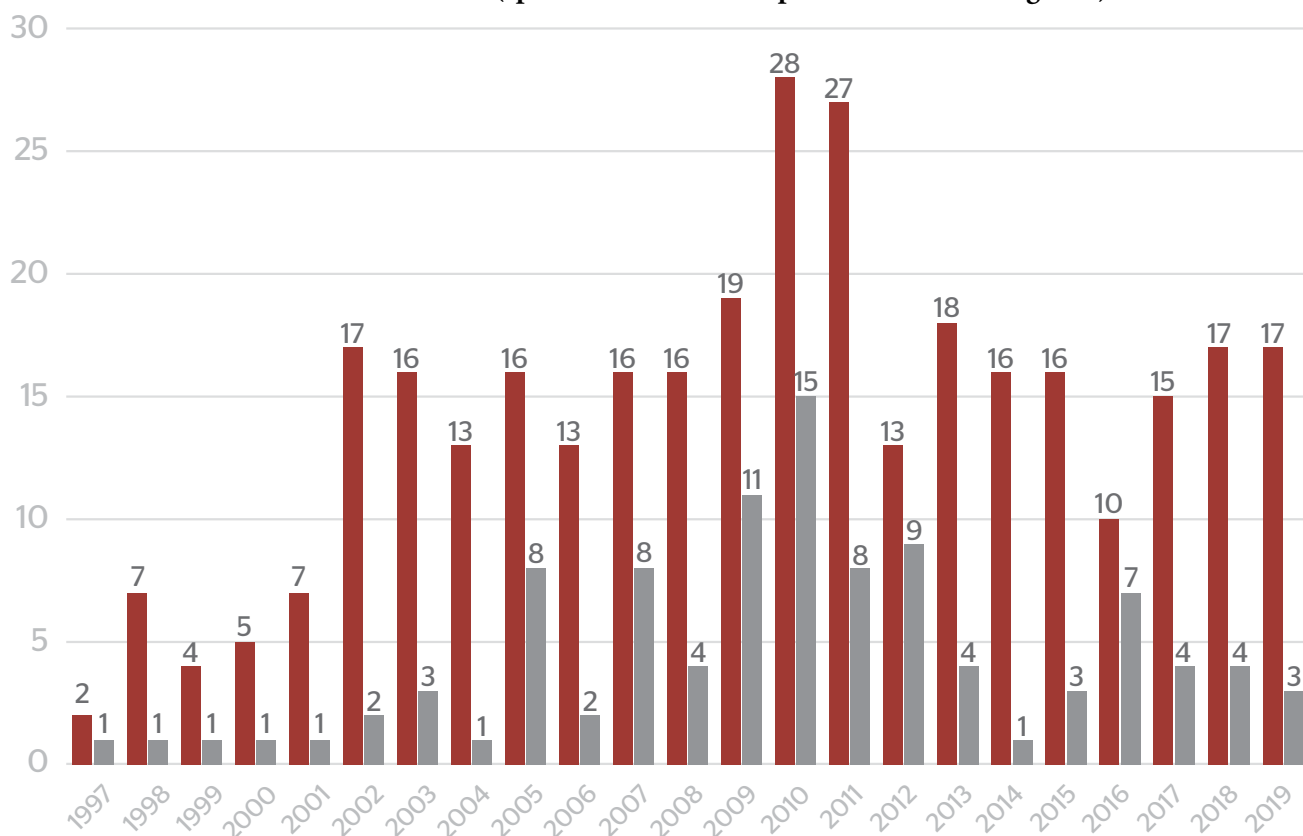
Saņemto pieteikumu skaits

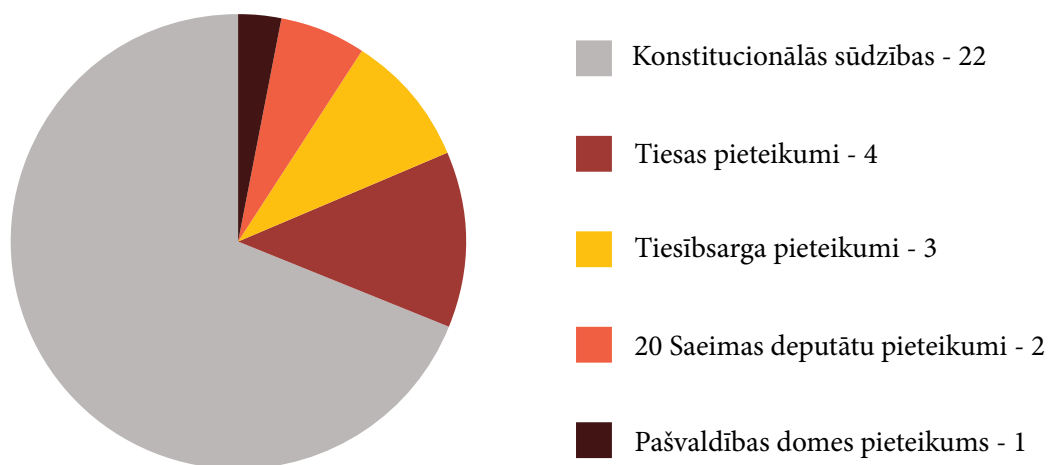
Ierosināto lietu skaits

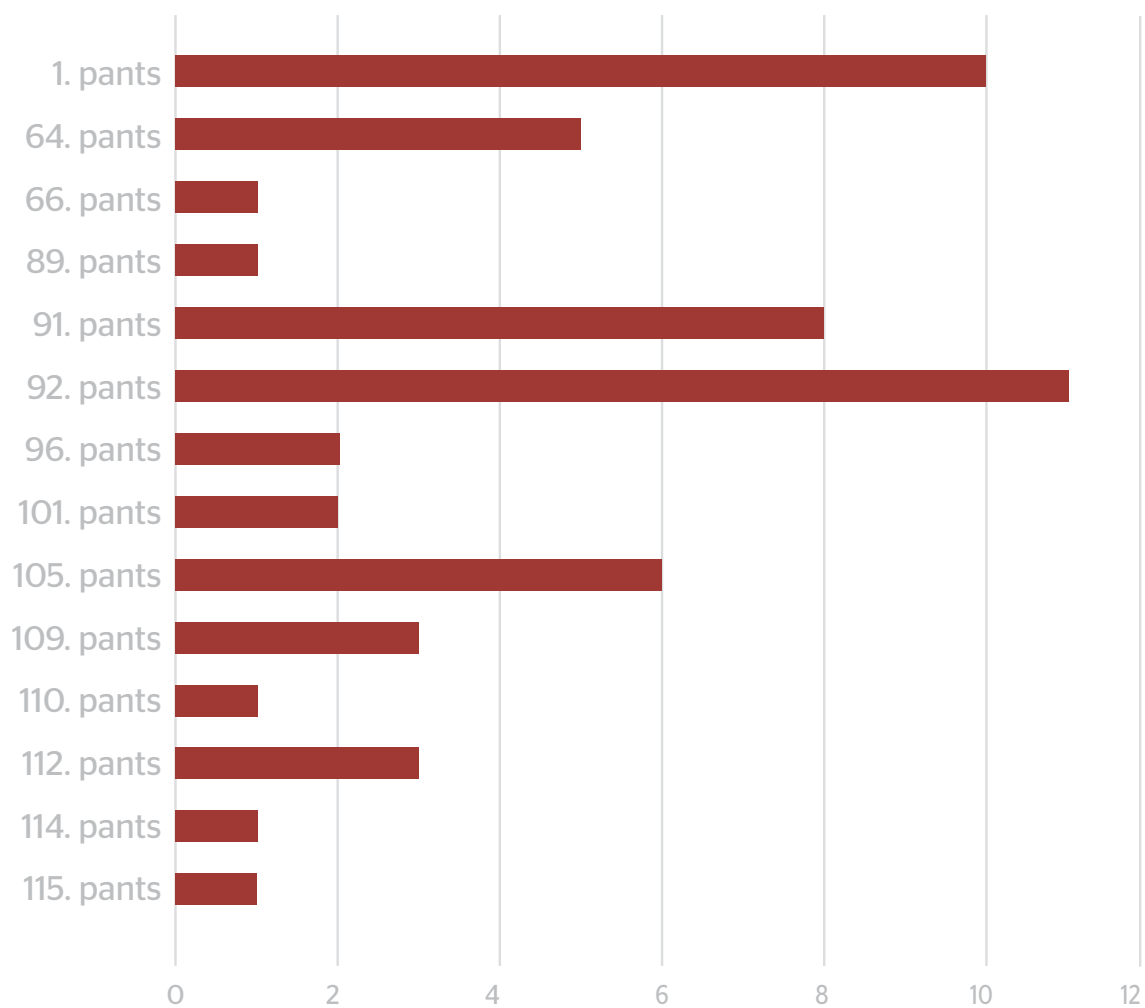
Izskatīto lietu skaits (spriedumi un lēmumi par tiesvedības izbeigšanu)

Ierosināto lietu sadalījums pēc pieteikuma iesniedzēja

Ierosinātās lietas pēc Satversmes pantiem

2 | **JUDIKATŪRA**

2.1. PAMATTIESĪBAS

Šajā nodaļā ietverta informācija par lietām, kurās vērtēta tiesību normu atbilstība Satversmē noteiktajām pamattiesībām un kurās aplūkoti tiesību jautājumi nav cieši saistīti ar kādu citu tiesību nozari. Vispirms analizētas Satversmes tiesas judikatūras attīstības tendences attiecīgajā pamattiesību jomā, bet pēc tam sniegts ieskats izskatītajās lietās.

Tiesības zināt savas tiesības

Lai arī Satversmes 90. pants ievada Satversmē ietvērto pamattiesību katalogu un tas vien liecina par šajā pantā ietvērto pamattiesību nozīmi, visā tiesas pastāvēšanas vēsturē tikai sešas lietas bija ierosinātas par tiesību normas atbilstību tiesībām zināt savas tiesības. Pārskata posmā šīs tiesības aplūkotas lietā Nr. 2018-10-0103² par kriminālatbildību par stratēģiskās nozīmes preču apriti un lietā Nr. 2018-13-03³ par būvnormatīvu pieejamību.

Spriedumā lietā Nr. 2018-10-0103 tiesa uzturēja tās judikatūrā jau iepriekš nostiprināto pieeju, ka Satversmes 92. panta otrajā teikumā lietotais jēdziens “likums” ietilpst Satversmes 90. pantā ietvertajā jēdzienā “tiesības”. Tādēļ atzīt kriminālatbildību noteicošās normas par likumu Satversmes 92. panta otrā teikuma izpratnē var tikai tad, ja tās atbilst tādiem pašiem tiesību normu kvalitātes kritērijiem, kādi ietverti Satversmes 90. pantā.

Savukārt lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-13-03 tiesa ietvēra jaunu atziņu par Satversmes 90. pantā noteikto tiesību aizskāruma brīdi. Proti, tiesa secināja: ja ar tiesību normām personai uzlikts imperatīvs pienākums, tad Satversmes 90. pantā noteikto tiesību aizskārums šo normu pieejamības aspektā personai rodas brīdī, kad viņai jāizpilda apstrīdētajās normās noteiktie pienākumi.

Tiesības uz vienlīdzību

Satversmes 91. pantā nostiprinātais tiesiskās vienlīdzības princips pērn aplūkots lietā Nr. 2018-06-0103⁴ par transporta pabalstu personai ar invaliditāti, lietā

Nr. 2018-12-01 un Nr. 2018-22-01 par izglītības ieguves valodu, lietā Nr. 2018-14-01 par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm virsstundu apmaksu, lietā Nr. 2018-21-01 par pabalstu ārvalstī dzīvojoša bērna aizbildnim, kā arī lietā Nr. 2018-25-01 par brīvības atņemšanas soda izpildes režīmu vīriešiem.

Lietā Nr. 2018-14-01 apstrīdētā norma noteica atšķirīgu attieksmi pret amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm un tā izpaudās kā atšķirīgs virsstundu darba atlīdzības apmērs. Tiesa norādīja, ka nepieciešamība taupīt valsts budžeta līdzekļus var attaisnot valsts atteikšanos piešķirt līdzekļus mazāk svarīgu tās funkciju veikšanai vai vispārēju taupības pasākumu ieviešanu ekonomiskās lejupslīdes apstākļos. Taču valsts budžeta līdzekļu ietaupījums nevar kalpot par leģitīmu mērķi atšķirīgai attieksmei pret personu grupām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Līdz ar to tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā noteiktajai atšķirīgajai attieksmei nav leģitīmā mērķa.

Lietā Nr. 2018-06-0103 un Nr. 2018-21-01 apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 91. pantam vērtēta kopsakarā ar Satversmes 109. pantā nostiprinātajām tiesībām uz sociālo nodrošinājumu. Lietā Nr. 2018-21-01 Satversmes tiesa norādīja: ja valsts ar likumu personai ir paredzējusi konkrēta veida sociālo atbalstu, tas ir kļuvis par valsts sociālās aizsardzības sistēmas sastāvdaļu. Tiesa atzina, ka likumdevējs ir veicis pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu personām, kuras pilda aizbildņa pienākumus, iespēju īstenot sociālās tiesības. Tomēr apstrīdētā norma nosaka atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras pilda aizbildņa pienākumus, atkarībā no to pastāvīgās dzīvesvietas. Šāds regulējums bija paredzēts, lai nodrošinātu sabiedrības rīcībā esošo līdzekļu efektīvu izmantošanu. Tiesa uzsvēra, ka, vērtējot apstrīdētā regulējuma atbilstību tiesiskās vienlīdzības principam, nozīme ir nevis vispārīgajam apstrīdētā regulējuma mērķim, bet gan tieši šā regulējuma radītās atšķirīgās

2 Informācija par lietu Nr. 2018-10-0103 ietverta pārskata nodaļā “Krimināltiesības”.

3 Plašāk par lietu Nr. 2018-13-03 skatīt pārskata nodaļā “Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu”.

4 Informācija par lietu Nr. 2018-06-0103 ietverta pārskata nodaļā “Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)”.

attieksmes legītimajam mērķim. Līdzīgi kā lietā Nr. 2018-14-01 tika norādīts, ka valsts budžeta līdzekļu ietaupījums nevar kalpot par legītimu mērķi atšķirīgai attieksmei pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, īpaši ja tā skar bērna vislabākās intereses. Tādējādi tika atzīts, ka ar apstrīdēto normu radītajai atšķirīgajai attieksmei nav legītimā mērķa.

Lietā Nr. 2018-12-01 un Nr. 2018-22-01 pieteikumu iesniedzēji uzskatīja, ka apstrīdētās normas vairākos aspektos rada diskriminējošu attieksmi uz valodas pamata pret izglītojamiem, kuri pieder pie mazākumtautībām. Savā pirmajā spriedumā par izglītības ieguves valodu lietā Nr. 2004-18-0106 Satversmes tiesa jau bija atzinusi, ka pie mazākumtautības piederoša persona neatrodas vienādos apstākļos ar personu, kura pieder pie pamatnācijas.⁵ Līdzīga pieeja iezīmējās arī pērn izspriestajās lietās. Proti, ievērojot valsts valodas konstitucionālo statusu un nozīmi demokrātiskas valsts funkcionēšanā, kā arī to, ka ne Satversme, ne Latvijai saistošās starptautisko tiesību normas neuzliek valstij pienākumu nodrošināt izglītojamajam viņam vēlamā proporcijā lietot valodu, kas nav valsts valoda, Satversmes tiesa abās lietās norādīja, ka izglītojamie, kuru dzimtā valoda nav valsts valoda, neatrodas salīdzināmos apstākļos ar izglītojamiem, kuru dzimtā valoda ir valsts valoda.

Pārskata posmā Satversmes tiesa pirmo reizi izskatīja lietu par dzimumu kā vienu no Satversmes 91. panta saturā ietilpstošajiem kritērijiem. Spriedumā lietā Nr. 2018-25-01 tiesa secināja, ka apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, kas, būdami pilngadīgi, izdarījuši smagu vai sevišķi smagu noziegumu, notiesāti ar brīvības atņemšanu un izcieš sodu. Šāda attieksme visuzskatāmāk izpaužas attiecībā uz notiesātajiem noteiktajiem ierobežojumiem komunikācijā ar ģimeni, kā arī finansiālajiem ierobežojumiem. Atšķirīgā attieksme izveidojusies, valstij īstenojot īpašus pasākumus notiesāto sieviešu tiesību nodrošināšanai un vēsturiski radušās dzimumu nevienlīdzības mazināšanai. Tiesa ņēma vērā to, ka pēdējās desmitgadēs Eiropas kultūrtelpā ir būtiski mainījušies priekšstati par katra dzimuma tradicionālajām lomām un ka notiesātās personas neatkarīgi no to dzimuma brīvības atņemšanas sodu un ar to saistītos ierobežojumus, kā arī resocializāciju var uztvert atšķirīgi. Turpretī tiesiskais regulējums tikai pēc dzimuma kritērija, neņemot vērā katras notiesātās personas individuālās vajadzības un riskus, notiesātajiem vīriešiem paredz stingrākus tiesību ierobežojumus nekā sievietēm. Tiesa uzsvēra, ka likumdevējs nedrīkst ar ekonomiska rakstura apsvērumiem pamatot to, kādēļ gadiem ilgi nav pārskatīts tāds regulējums, kas paredz atšķirīgu

attieksmi pret notiesātajiem vīriešiem. Līdz ar to atzīts, ka apstrīdētajā normā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei pret notiesātajiem vīriešiem nav objektīva un saprātīga pamata.

Tiesības uz privātās dzīves un korespondences neaizskaramību

Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības pārskata posmā aplūkotas lietā Nr. 2018-11-01⁶ par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atalgojuma publicēšanu, lietā Nr. 2018-24-01 par apcietināto personu privātās korespondences kontroli un lietā Nr. 2019-01-01 par aizliegumu personai, kura sodīta par vardarbīgiem noziedzīgiem nodarījumiem, adoptēt otra laulātā bērnu.

Spriedumā lietā Nr. 2018-11-01 tiesa attīstīja tās judikatūrā⁷ jau nostiprināto atziņu, ka ar personas privāto dzīvi saistīto datu apstrāde, tostarp izpaušana un glabāšana, ietilpst personas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Ievērojot saistības, kuras Latvija uzņēmusies ar pievienošanos Eiropas Savienībai, citstarp Vispārīgajā datu aizsardzības regulā⁸ ietvertās normas, tiesa atzina, ka informācija par identificējamās fiziskās personas vārdu, uzvārdu, amatu, tai aprēķināto atalgojumu un citām šai personai izmaksājamām naudas summām ir uzskatāma par personas datiem. Tā kā apstrīdētā norma paredzēja šādas informācijas publicēšanu un glabāšanu, tā iejaucās personas privātajā dzīvē. Tiesa secināja, ka šāds tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu un neatbilst Satversmes 96. pantam.

Spriedumā lietā Nr. 2018-24-01 tiesa atzina, ka tiesības uz korespondences neaizskaramību aptver arī tiesības brīvi sazināties ar citām personām, saglabājot savstarpējās saziņas satura personisko raksturu un šādu saziņu sargājošo konfidencialitāti dažādās situācijās.⁹ Savukārt apstrīdētajā normā noteiktais pienākums atvērt un pārbaudīt apcietinātās personas privāto korespondenci, kā arī tiesības noteiktos gadījumos to aizturēt šīs tiesības ierobežo. Šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu un sabiedrības interesēs, lai novērstu kārtības un drošības apdraudējumus, kā arī nodrošinātu netraucētu kriminālprocesa norisi. Tomēr minētos mērķus var sasniegt ar saudzējošākiem līdzekļiem. Proti, kontrolēt korespondenci tikai tādā gadījumā, ja pēc individuāla apstākļu izvērtējuma ir konstatējama pamatota nepieciešamība veikt šādu kontroli, un tādā apmērā, lai novērstu citu cilvēku tiesību vai sabiedrības drošības apdraudējumu. Līdz ar to tiesa atzina apstrīdēto normu, ciktāl tā paredz korespondences kontroli visā apcietinājuma laikā bez individuāla apstākļu izvērtējuma un citu cil-

5 Sk. Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 13. punktu.

6 Informācija par lietu Nr. 2018-11-01 ietverta pārskata nodaļā "Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)".

7 Sk. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 13. punktu, 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 10. punktu un 2018. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-30-01 11.2. punktu.

8 Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

9 Sal. sk. Satversmes tiesas 2009. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-10-01 11. punktu.

vēku tiesību vai sabiedrības drošības apdraudējuma konstatēšanas, par neatbilstošu Satversmes 96. pantam.

Lietā Nr. 2019-01-01 tiesvedība prasījuma daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 96. pantam tika izbeigta, tomēr šajā nolēmumā tika ietvertas vairākas jaunas atziņas par minētās normas saturu. Visupirms tiesa akcentēja, ka Satversmes 96. pantā ietvertās tiesības ir nesaraucjami saistītas ar Satversmes ievadā ietverto konstitucionālo aksiomu: Latvija kā demokrātiska tiesiska valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību. Personas privātā dzīve ir tā cilvēka eksistences sfēra, kurā indivīds kā saprātīga būtne un demokrātiskas tiesiskas valsts augstākā vērtība realizē savu brīvību. Savukārt, konkretizējot attiecīgo Satversmes normu kopsakarā ar starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos ietvertajām normām, tiesa secināja, ka privātās dzīves neaizskaramības aspektā neietilpst tiesības adoptēt konkrētu bērnu un Satversmes 96. pantā nav ietverts valsts pienākums to personai nodrošināt. Līdz ar to tika atzīts, ka apstrīdētā norma nerada personai Satversmes 96. pantā ietverto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību aizskārumu.¹⁰

Tiesības uz īpašumu

Iepriekšējos gados visnotaļ aktuālie tiesību uz īpašumu jautājumi pērn vērtēti vien trīs lietās: lietā Nr. 2018-09-01¹¹ par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanu, lietā Nr. 2016-04-03¹² par lauksaimnieku priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta izmaksas pārtraukšanu tā saņēmēja mantiniekiem un lietā Nr. 2018-17-03 par spēļu zālēm Rīgas vēsturiskajā centrā.

Spriedumā lietā Nr. 2018-09-01 tiesa secināja, ka regulējums, kas vērsts uz to, lai izdevumus par izņemtās mantas glabāšanu segtu pie administratīvās atbildības sauktā persona, rada šai personai nelabvēlīgas mantiskas sekas. Tādēļ tas ierobežo personai Satversmes 105. panta noteiktās tiesības uz īpašumu. Tomēr šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas atbilst samērīguma principam.

Lietā Nr. 2016-04-03 Satversmes tiesa pirmo reizi savā judikatūrā atzina, ka Satversmes 105. panta tvērumā ietilpst arī tādas mantiska rakstura tiesības, uz kurām personai ir radusies tiesiskā paļāvība. Citstarp ievērojot konkrētās lietas apstākļus un Eiropas Savienības tiesību regulējumu šajā jomā, tiesa secināja, ka saimniecības atdevēja mantinieku tiesības pēc viņa nāves saņemt priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta maksājumus Lauku attīstības plāna 2004.–2006. gadam pasākuma “Priekšlaicīgā pensionēšanās”¹³ ietvaros ir uzskatāmas par īpašuma tiesību objektu. Ministru kabinets, pieņemot lietā apstrīdētās normas, bija šīs tiesības ierobežo-

jis. Satversmes tiesa atzina, ka minētais ierobežojums noteikts ar likumu, tam ir divi leģitīmi mērķi un tas ir samērīgs.

Spriedumā lietā Nr. 2018-17-03 tiesa visupirms norādīja, ka personas iegūtās tiesības veikt noteikta veida komercdarbību ietilpst Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā. Tiesa secināja, ka apstrīdētā Rīgas domes saistošo noteikumu norma ierobežo azartspēļu organizētāja tiesības veikt komercdarbību vietā, kurā tas līdz šim, pamatojoties uz pašvaldības iepriekš izdoto atļauju un spēļu zāles licenci, bija veicis savu komercdarbību. Noskaidrojot, vai šāds ierobežojums ir satversmīgs, tiesa ņēma vērā gan azartspēļu nozares iespējamās nelabvēlīgās sekas uz indivīdu un visu sabiedrību, gan arī Rīgas vēsturiskā centra kultūrvēsturisko nozīmi un tā aizsardzības tiesisko regulējumu. Tiesa atzina, ka minētais ierobežojums ir noteikts ar likumu, tas ir vērsts uz citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzību un tas atbilst samērīguma principam.

Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos

Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības tika aplūkotas lietā Nr. 2018-15-01¹⁴ par asociēto profesoru un profesoru darba līgumiem, kas noslēgti uz noteiktu laiku.

Spriedumā tiesa ņēma vērā gan attiecīgās jomas Eiropas Savienības tiesību aktus un to piemērošanas praksi, gan Satversmes 113. pantu. Tiesa atzina, ka apstrīdētās normas ierobežo personas tiesības saglabāt nodarbošanos, kuru raksturo akadēmiskā brīvība. Šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu, un tam ir leģitīms mērķis. Tomēr tas varētu tikt atzīts par samērīgu vienīgi tad, ja normatīvajos aktos būtu paredzēts mehānisms, kas nodrošinātu darbinieka aizsardzību pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu. Tiesa secināja, ka šāds mehānisms nav paredzēts un atzina, ka likumdevējs nav pienācīgi līdzsvarojis visas sabiedrības intereses un asociētā profesora vai profesora amatā strādājošo intereses. Tādējādi apstrīdētās normas atzītas par neatbilstošām Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Tiesības uz ģimenes aizsardzību

Tiesības uz ģimenes aizsardzību aplūkotas lietā Nr. 2019-01-01 par aizliegumu personai, kura sodīta par vardarbīgiem noziedzīgiem nodarījumiem, adoptēt otra laulātā bērnu.

Šajā lietā pirmo reizi tiesas judikatūrā ir analizēts jautājums par Satversmes 96. un 110. panta tvērumu un savstarpējo saistību gadījumos, kad apstrīdētās normas

10 Sk. arī sadaļu “Tiesības uz ģimenes un bērna tiesību aizsardzību”.

11 Informācija par lietu Nr. 2018-09-01 ietverta pārskata nodaļā “Administratīvās tiesības”.

12 Informācija par lietu Nr. 2016-04-03 ietverta pārskata nodaļā “Starptautiskās tiesības un Eiropas Savienības tiesības”.

13 Sk. Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumu Nr. 1002 “Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments “Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006. gadam””, ar kuriem apstiprināts programmdokuments “Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006. gadam”.

14 Informācija par lietu Nr. 2018-15-01 ietverta pārskata nodaļā “Starptautiskās tiesības un Eiropas Savienības tiesības”.

attiecas uz ģimenes dzīvi.¹⁵ Spriedumā izvērstas arī Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas par jēdziena “ģimene” saturu, norādot, ka ģimene ir sociāla institūcija, kas balstās uz sociālajā realitātē konstatējamām ciešām personiskām saitēm, kuru pamatā ir sapratne un cieņa. Turklāt ciešu personisku saišu pastāvēšana izriet ne vien no laulības vai radniecības fakta, bet tās var rasties arī faktiskas kopdzīves rezultātā. Līdz šim izspriestajās lietās par tiesību normu atbilstību Satversmes 110. pantam tiesai pamatā bija jāvērtē, vai valsts ir pienācīgi izpildījusi pienākumu nodrošināt ģimenes sociālo un ekonomisko aizsardzību.¹⁶ Savukārt šajā lietā pirmoreiz ir atzīts, ka Satversmes 110. pantā ietilpst valsts pienākums nodrošināt ģimenes juridisko aizsardzību, citstarp ieviešot tādu tiesisko regulējumu, kas nosaka ģimenes attiecību tiesisko ietvaru. Tiesa secināja, ka adopcijas institūta tiesiskais regulējums ir viens no veidiem, kā likumdevējs šo pienākumu īsteno. Tā kā izskatāmās lietas pamatjautājums par valsts rīcību, nosakot personai aizliegumu adoptēt tās laulātā bērnu, attiecās uz minēto pienākumu, tiesai bija jāvērtē, vai valsts šo pienākumu ir izpildījusi. Lai to izvērtētu, tiesa pārbaudīja, vai likumdevējs ir veicis pasākumus ģimenes juridiskās aizsardzības adopcijas jomā nodrošināšanai un vai šie pasākumi veikti pie-

nācīgi. Tiesa secināja, ka minētie pasākumi ir veikti, tomēr likumdevējs apstrīdētajā normā ir ietvēris tādu absolūto aizliegumu, kas neatbilst samērīguma principam. Tādējādi tiesa nosprieda, ka apstrīdētā norma, ciktāl tā nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, neatbilst Satversmes 110. pantam.

Tiesības uz izglītību

Ar tiesībām uz izglītību saistītie jautājumi Satversmes tiesā aplūkoti salīdzinoši reti,¹⁷ un tiesību normu atbilstību Satversmes 112. pantam tiesa pēc būtības ir vērtējusi vien četrās lietās. Trīs no tām izskatītas šogad: lieta Nr. 2018-12-01 un lieta Nr. 2018-22-01 par izglītības ieguves valodu, kā arī lieta Nr. 2018-23-03 par ieslodzījuma vietās atļautajiem priekšmetiem.

Līdz šim par Satversmes 112. panta saturu tiesa bija norādījusi, ka tiesības uz izglītību būtībā nozīmē tiesības uz kvalitatīvu izglītību.¹⁸ Šā panta pirmais teikums nosaka pamattiesības iegūt izglītību šo tiesību plašākajā izpratnē un ir attiecināms uz visu līmeņu un veidu izglītības programmām, tajā skaitā uz augstāko izglītību.¹⁹

15 Sk. arī sadaļu “Tiesības uz privātās dzīves un korespondences neaizskaramību”.

16 Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 4. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-09-01 8.2. punktu un 2018. gada 15. februāra sprieduma lietā Nr. 2017-09-01 9. punktu.

17 Sk. Satversmes tiesas 2000. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2000-01-04 secinājumu daļas 1. punktu, 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 5.2., 11. un 20.3.3. punktu, 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9., 12. un 18. punktu, 2007. gada 2. maija sprieduma lietā Nr. 2006-30-03 15. punktu, kā arī 2017. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 16. punktu.

18 Sk. Satversmes tiesas 2007. gada 2. maija sprieduma lietā Nr. 2006-30-03 15. punktu.

19 Sk. Satversmes tiesas 2011. gada 6. maija sprieduma lietā Nr. 2010-57-03 11.1. punktu.

Lai arī lietā Nr. 2018-12-01 tiesvedība daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 112. pantam tika izbeigta, tajā ir izvērtēti skaidrots tiesību uz izglītību saturs un paustas vairākas jaunas atziņas. Citstarp tiesa atzina, ka no minētās Satversmes normas valstij izriet pienākums izveidot ikvienam izglītojamam pieejamu izglītības sistēmu. Savukārt valsts apmaksāta pamatizglītība un vidējā izglītība uzskatāma par tiesību minimumu, kuru valsts ir apņēmusies garantēt un kura samazināšana nav pieļaujama. Tiesa norādīja, ka Satversmes 112. pants nosaka valsts pienākumu nodrošināt ikvienam izglītojamam pieeju izglītībai valsts valodā, lai sekmētu izglītības sistēmas mērķu sasniegšanu. Šīs tiesības gan neietver ne izglītojamo, ne viņu vecāku tiesības izvēlēties, kādā valodā valsts vai pašvaldību izglītības iestādēs izglītība tiks iegūta. Satversmes 112. pants neparedz arī valsts pienākumu garantēt, ka tās izveidotās izglītības sistēmas ietvaros pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē līdztekus valsts valodai tiek nodrošināta iespēja iegūt izglītību arī citā valodā izglītojamiem vai viņu vecākiem vēlamā konkrētā lietojuma proporcijā. Līdz ar to tiesa secināja, ka apstrīdētās normas neskar tiesības uz izglītību.

Spriedumā lietā Nr. 2018-22-01 tiesa konkretizēja tiesību uz izglītību saturu, nosakot, ka tās ietver arī personas brīvību izvēlēties vispārējo izglītību iegūt ne vien valsts un pašvaldību, bet arī privātajās izglītības iestādēs. Savukārt no Satversmes 112. panta pirmā teikuma un 114. panta izriet pie mazākumtautībām piederošo

personu tiesības dibināt un vadīt privātas izglītības iestādes, kuru mērķis ir mazākumtautības valodas un kultūras apguve, saglabāšana un attīstība. Tomēr šādās izglītības iestādēs sniegtā vispārējā izglītība var tikt oficiāli atzīta tikai tad, ja tā atbilst valsts noteiktajos vispārējās izglītības standartos ietvertajām prasībām. Tiesa norādīja, ka mācību valoda ir viens no būtiskiem vispārējās izglītības procesa elementiem, un valsts ir tiesīga to regulēt. To regulējot, jārod līdzsvars starp nepieciešamību nodrošināt ikvienai pie mazākumtautības piederošai personai iespēju vispārējās izglītības ietvaros apgūt valsts valodu tādā līmenī, lai tā bez grūtībām iekļautos valsts un sabiedrības dzīvē, un iespēju apgūt attiecīgās mazākumtautības valodu, kā arī iegūt izglītību šajā valodā, lai varētu saglabāt savu lingvistisko un kultūras identitāti, bet netiktu izraisīta segregācija uz valodas pamata. Tiesa secināja, ka tiesību normas, kas regulē mazākumtautību valodu apgušanu vai lietošanu vispārējās izglītības procesā privātajās izglītības iestādēs, ierobežo pie mazākumtautībām piederošajām personām no Satversmes 112. panta pirmā teikuma un 114. panta izrietošās tiesības. Tomēr šāds ierobežojums atzīts par atbilstošu Satversmei.

Spriedumā lietā Nr. 2018-23-03 tiesa pirmo reizi tiesību uz izglītību tvērumu attiecināja uz doktorantūras studiju programmu. Tiesa atzina, ka valstij nav pienākuma nodrošināt ikvienai personai tiesības studēt doktora studiju programmā. Tomēr tad, ja šāda studiju programma ir izveidota un persona, izpildot noteiktas

prasības, tikusi tajā uzņemta, šai personai ir tiesības turpināt studijas. Minētās tiesības attiecas arī uz notiesātajām personām, ciktāl tas ir savienojams ar soda izciešanas mērķi un ieslodzījuma režīmu. Tiesa norādīja, ka personai, kura apgūst augstākā līmeņa izglītības programmu, ir tiesības izvēlēties pētniecības darba metodes, tostarp arī palīglikdzekļus. Savukārt, ja personai pētniecības darbā ir nepieciešama speciāla datortehnika, tad aizliegums izmantot šādu palīglikdzekli ir uzskatāms par tiesību uz izglītību ierobežojumu. Tiesa secināja, ka šāds apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums, ciktāl tas neparedz brīvības atņemšanas iestādes administrācijai tiesības lemt par atļauju notiesātajam izmantot palīglikdzekļus studiju turpināšanai augstākā līmeņa izglītības iegūšanai, neatbilst Satversmes 112. pantam.

Mazākumtautību tiesības

Jau pieminētajās lietās par izglītības ieguves valodu Satversmes tiesa formulējusi arī vairākas jaunas atziņas par Satversmes 114. panta tvērumu.

Spriedumā lietā Nr. 2018-12-01 atšķirībā no lietas Nr. 2004-18-0106²⁰ visupirms atklāts jēdziena “mazākumtautība” saturs. Šajā sakarā tiesa norādīja, ka Latvija par kritērijiem indivīda piederībai pie mazākumtautības atzinusi kultūras, reliģijas un valodas atšķirību, pilsonību un konkrētās mazākumtautības vēsturisko saikni ar Latviju. Ja Latvijā pastāvīgi dzīvojoša persona sevi identificē ar Latvijas teritorijā vēsturiski dzīvojošu mazākumtautību, tā var izmantot Satversmes 114. pantā garantētās tiesības. Tiesa atzina, ka no Satversmes 114. panta, interpretējot to kopsakarā ar starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem mazākumtautību aizsardzības jomā, izriet mazākumtautību tiesības attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, tostarp valsts izveidotās izglītības sistēmas ietvaros. Valstij ir jāatbalsta mazākumtautību savdabības saglabāšana un attīstība vienotas izglītības sistēmas ietvaros, veicinot kopējas demokrātiskas sabiedrības identitātes veidošanos, nevis – pretstatot mazākumtautību tiesības kopējām sabiedrības interesēm. Tiesa secināja, ka Satversmes 114. pantā noteiktās tiesības tiek īstenotas, mazākumtautībām piedaloties demokrātiskas sabiedrības diskursā valsts valodā.

Lai arī tiesa lietā Nr. 2018-22-01 Satversmes 114. pantu aplūkoja kopsakarā ar Satversmes 112. pantu, tā attīstīja iepriekšējā spriedumā ietvertās atziņas par mazākumtautību tiesībām. Tiesa norādīja, ka neatņemams pie mazākumtautībām piederošo personu pamattiesību elements ir tiesības apgūt konkrētās mazākumtautības valodu un izmantot to kā mācību valodu izglītības procesā. Tomēr šīs tiesības nav absolūtas. Proti, valstsnācības un mazākumtautību attiecības ir balstītas uz savstarpēju vērtību atzišanu.

Abās lietās apstrīdētās normas, kas noteica izglītības ieguves valodu, tika atzītas par atbilstošām Satversmes 114. pantam.

Lietā Nr. 2018-12-01

Spriedums

Preses relīze

Video

Preses konference

Satversmes tiesa 2019. gada 23. aprīlī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2018-12-01 “Par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas, otrās daļas vārdu “pirmsskolas izglītības un pamatzglītības pakāpē, ievērojot šā likuma 41. panta noteikumus”, 3. panta pirmās daļas vārda “pamatzglītības” un 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 2. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta otrajam teikumam, 112. pantam un 114. pantam”.

Lietā tika vērtēts tiesiskais regulējums par izglītības ieguves valodu valsts un pašvaldību izglītības iestādēs, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas pamatzglītības un vidējās izglītības pakāpē.

Lietā tika ierosināta pēc divdesmit 12. Saeimas deputātu pieteikuma. Tajā norādīts, ka iepriekš Latvijas izglītības sistēmā mazākumtautību valodu lietojums bijis plašāks, bet ar apstrīdētajām normām to lietošana izglītības programmās nesamērīgi sašaurināta. Apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 112. pantā paredzētajām tiesībām uz izglītību, jo valstij esot pienākums nodrošināt izglītības pieņemamību tās adresātiem. Apstrīdētās normas neatbilstot arī Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertajam diskriminācijas aizlieguma principam, kas nepieļaujot pie mazākumtautībām piederošu personu diskrimināciju uz valodas pamata. Visbeidzot apstrīdētās normas neatbilstot arī Satversmes 114. pantā garantētajām tiesībām uz mazākumtautību aizsardzību. Mazākumtautību valodu lietošanas samazinājums atņemot izglītojamiem būtisku nacionālās identitātes saglabāšanas un attīstīšanas priekšnosacījumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izlēma vairākus procesuālus jautājumus: 1) paplašināja prasījuma robežas attiecībā uz tiesību normām par izglītības ieguves valodu pamatzglītības pakāpē; 2) nolēma, ka apstrīdētā norma par izglītības ieguves valodu privātajās izglītības iestādēs, proti, Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļa, izvērtējama lietā Nr. 2018-22-01.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz izglītību neietver ne izglītojamo, ne viņu vecāku tiesības izvēlēties, kādā valodā valsts vai pašvaldību izglītības iestādēs izglītība tiks iegūta, ja tas ir pretrunā ar valsts izveidotās izglītības sistēmas vienotības principu, kā arī nesekmē tādu pieeju valsts izglītības sistēmai, kas ļautu sasniegt izglītības mērķus attiecībā uz ikvienu izglītojamo. Satversmes 112. pants neparedz arī valsts pienākumu garantēt, ka tās izveidotās izglītības sistēmas ietvaros pamatzglītības un vidējās izglītības pakāpē līdztekus valsts valodai tiek nodrošināta iespēja iegūt izglītību arī citā valodā

20 Sk. Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 9. punktu.

izglītojamiem vai viņu vecākiem vēlāmā konkrētā lietojuma proporcijā. Līdz ar to tiesa neguva apstiprinājumu tam, ka apstrīdētās normas skartu tiesības uz izglītību. Tādēļ tiesvedība lietā daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 112. pantam tika izbeigta.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka izglītojamie, kuru dzimtā valoda ir nevis valsts valoda, bet kāda cita valoda, neatrodas salīdzināmos apstākļos ar izglītojamiem, kuru dzimtā valoda ir valsts valoda. Proti, personām, kuru dzimtā valoda nav valsts valoda, nav tiesību prasīt atšķirīgas attieksmes nodrošināšanu attiecībā uz izglītības ieguves valodu valsts izglītības sistēmā ietilpstošajās valsts un pašvaldību izglītības iestādēs. Turklāt izglītojamie, kas izvēlējušies iegūt izglītību atbilstoši mazākumtautību izglītības programmām, nav salīdzināmi ar izglītojamiem, kas padziļināti apgūst kādu no Eiropas Savienības valstu valodām (piemēram, Rīgas Franču licejā, Rīgas Angļu ģimnāzijā vai Ziemeļvalstu ģimnāzijā). Tāpat viņi nav salīdzināmi ar tiem pie mazākumtautībām piederošiem izglītojamiem, kuri mācās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas saskaņā ar Latvijas Republikas divpusējiem vai daudzpusējiem starptautiskajiem līgumiem. Tā kā nav konstatējama diskriminējoša attieksme, apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta otrajam teikumam.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa atzina, ka no Satversmes 114. panta izriet mazākumtautību tiesības attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, tostarp valsts izveidotās izglītības sistēmas ietvaros. Tomēr mazākumtautību tiesību īstenošana nedrīkst būt vērsta uz sabiedrības segregāciju. Valstij ir jāatbalsta mazākumtautību savdabības saglabāšana un attīstība vienotas izglītības sistēmas ietvaros, veicinot kopējas demokrātiskas sabiedrības identitātes veidošanos, nevis – pretstatot mazākumtautību tiesības kopējām sabiedrības interesēm. Izglītības sistēmas uzdevums ir nodrošināt, lai ikviens izglītojamais, tostarp pie mazākumtautības

piederošs, zinātu valsts valodu tādā līmenī, ka varētu pēc savas izvēles piedalīties sabiedrības dzīvē un līdzdarboties valsts demokrātiskajos procesos. Tiesa secināja, ka valsts izveidotā izglītības sistēma valsts un pašvaldību izglītības iestādēs paredz saturu, kas nodrošina iespējas apgūt mazākumtautības valodu, kā arī saglabāt mazākumtautību kultūru un identitāti, vienlaikus radot pie mazākumtautībām piederošiem izglītojamiem vienlīdzīgas iespējas veidoties par pilnvērtīgiem Latvijas sabiedrības locekļiem. Apstrīdētās normas arī neierobežo pie mazākumtautībām piederošu izglītojamo iespējas kopt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Tādējādi apstrīdētās normas, ciktāl tās nosaka izglītības ieguves valodu valsts un pašvaldību izglītības iestādēs, atbilst Satversmes 114. pantam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam **atsevišķās domas**. Tajās norādīts, ka Satversmes tiesa prasījumu par Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļu nedrīkstēja nodot izvērtēšanai lietā Nr. 2018-22-01, jo likumā nav paredzēta šāda procesuālā darbība. Tiesnesis arī uzsvēra, ka Satversmes 114. pantā noteikto pamattiesību saturā neietilpst tik plašas pie mazākumtautības piederošu personu tiesības kā tiesības prasīt, lai valsts tām nodrošinātu iespēju iegūt vidējo izglītību mazākumtautības valodā un uzturētu valsts vai pašvaldību skolas izglītības iegūšanai mazākumtautību valodās.

Mazākumtautību tiesības ir vērstas uz līdzsvara nodrošināšanu sabiedrībā, radot labvēlīgu vidi mazākumtautību valodu, etniskās un kultūras savdabības saglabāšanai un vienlaikus nodrošinot pienācīgu cieņu konstitucionālajām vērtībām.

Lieta Nr. 2018-14-01

Spriedums
Preses relīze
Video

Satversmes tiesa 2019. gada 2. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-14-01 "Par Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 14. panta 7.¹ daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam".

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas noteica atlīdzību par virsstundu darbu, ko Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm veic tām nepiešķirta pārtraukuma laikā.

Lietā tika ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka vispārēji par virsstundu darbu normatīvajos aktos paredzēta piemaksa 100 procentu apmērā no personai noteiktās algas. Savukārt saskaņā ar apstrīdēto normu virsstundu darbs, kuru amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm veic laikā, kad tām nebija iespējams piešķirt pārtraukumu, esot apmaksājams tāpat kā normālais darba laiks. Šādai atšķirīgai attieksmei neesot leģitīma mērķa, tādēļ apstrīdētā norma neatbilstot vienlīdzības principam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Iekšlietu ministrijas sistēmā ietilpstošās iestādes (Iekšējās drošības birojs, Valsts policija, Valsts robežsardze, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, kā arī to padotībā esošās koledžas) un Ieslodzījuma vietu pārvalde nodrošina būtisku valsts funkciju izpildi sabiedrības drošības un labklājības aizsardzības jomā. Minēto iestāžu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm paredzēti īpaši darba laika organizācijas nosacījumi, kā arī sevišķi ar amatu saistīti ierobežojumi. Tādējādi amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm neatrodas salīdzināmos apstākļos ar citām amatpersonām un valsts institūciju vai privātā sektora darbiniekiem.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma ir piemērojama tām amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, kuras veikušas virsstundu darbu laikā, kad tām nebija iespējams piešķirt pārtraukumu. Atbilstoši Eiropas Savienības tiesību normām "aktīvais dežūrlaiks" nepiešķirta pārtraukuma laikā ir uzskatāms par virsstundu darbu, neskatoties uz to, ka amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm šajā laikā tiek iesaistītas dienesta pienākumu izpildē tikai nepieciešamības gadījumā. Noteicošais darba laika klasificēšanas faktors ir tieši nodarbinātās personas pienākums atrasties darba devēja noteiktā vietā, lai nepieciešamības gadījumā varētu nekavējoties veikt savus profesionālos pienākumus. Šādu darba laika klasifikāciju nevar ietekmēt attiecīgajā laikposmā veiktā darba intensitāte, ražīgums un apjoms vai tas, ka darba devējs nodrošina nodarbinātajam iespēju izmantot atpūtas istabu laikā, kamēr viņa pakalpojumi nav nepieciešami.

Saskaņā ar apstrīdēto normu virsstundu darbs tiek

apmaksāts atbilstoši amatpersonai noteiktajai stundas algas likmei. Savukārt amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, kuras veikušas virsstundu darbu jebkurā citā laikā, papildus ir noteikta piemaksa 100 procentu apmērā no tai noteiktās stundas algas likmes. Līdz ar to apstrīdētā norma nosaka atšķirīgu attieksmi pret personu grupām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajā normā paredzētā atšķirīgā attieksme nodrošina vienīgi valsts budžeta līdzekļu ietaupījumu. Tomēr valsts budžeta līdzekļu ietaupījums nevar kalpot par leģitīmu mērķi atšķirīgai attieksmei pret personu grupām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Līdz ar to nav saskatāms nekāds leģitīms mērķis, kura dēļ vienai un tai pašai amatpersonu grupai par noteiktā laikā veiktu virsstundu darbu būtu nosakāma zemāka atlīdzība nekā par citā laikā veiktu virsstundu darbu. Tā kā apstrīdētajā normā noteiktajai atšķirīgai attieksmei nav leģitīma mērķa, tā neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Likumdevējam ir pienākums nodrošināt nodarbinātajam par virsstundu darbu tādu atlīdzību, kas ir lielāka par viņam noteikto darba samaksu. Turklāt atbilstoši vienlīdzības principam likumdevējam jānodrošina, ka tādi nodarbinātie, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, par to veikto virsstundu darbu saņem vienādu atlīdzību.

Lieta Nr. 2018-17-03

Spriedums
Preses relīze
Video

Satversmes tiesa 2019. gada 16. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-17-03 "Par Rīgas domes 2006. gada 7. februāra saistošo noteikumu Nr. 38 "Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 459. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam".

Lietā tika vērtēti Rīgas domes noteiktie ierobežojumi spēļu zāļu ierīkošanai Rīgas vēsturiskajā centrā.

Lietā tika ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka pašvaldības teritorijas plānojumā ietvertā apstrīdētā norma aizliedz ierīkot spēļu zāles Rīgas vēsturiskajā centrā, izņemot četru un piecu zvaigžņu viesnīcas. Apstrīdētā norma liedzot azartspēļu organizētājiem veikt komercdarbību un tā-

dējādi nesamērīgi ierobežojot viņu tiesības uz īpašumu. Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka praksē pastāv divi veidi, kādos pašvaldība var savā teritorijā ierobežot azartspēļu organizēšanas vietu izplatību: pašvaldība var noteikt attiecīgus teritorijas izmantošanas aprobežojumus teritorijas plānojumā; pašvaldība var pieņemt individuālu lēmumu neizsniegt atļauju vai atcelt jau izsniegtu atļauju azartspēļu organizēšanas vietas atvēršanai. Minētie tiesiskie risinājumi viens otru nevis izslēdz, bet gan papildina – tie abi var darboties līdztekus un nodrošināt jēgpilnāko azartspēļu organizēšanas vietu izplatības kontroles sistēmu.

Otrkārt, Satversmes tiesa ņēma vērā, ka Rīgas vēsturiskais centrs ir UNESCO un valsts aizsargāts kultūras piemineklis, kurš turklāt ir arī pati dzīvīgākā Rīgas daļa. Rīgas vēsturiskajam centram papildus fiziskajiem objektiem, tostarp ēkām, ielām, laukumiem, ir raksturīga īpaša atmosfēra un noskaņa, ko rada arī cilvēki un tajā notiekošās aktivitātes. Tādējādi Rīgas vēsturiskā centra īpašie saglabāšanas, aizsardzības un attīstīšanas noteikumi attiecināmi ne tikai uz pilsētas un tajā esošo kultūrvēsturisko vērtību vizuāli uztveramo daļu, bet arī uz to saturisko, nemateriālo aspektu.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka azartspēles vēsturiski ir uzskatītas par izklaidi un sabiedrības interese par tām pastāvēs vienmēr. Tāpēc ir jānodrošina līdzsvars starp azartspēļu kā izklaides pasākumu organizēšanu un sabiedrības interesēm, tostarp personu tiesību aizsardzību, novēršot iespējamo azartspēļu atkarības rašanos un tādējādi mazinot gan sabiedrības veselības apdraudējuma risku, gan sociālos riskus. Kā atzina tiesa, apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir vērsts uz Rīgas vēsturiskā centra un tā kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu un aizsardzību, indivīda tiesībām uz dzīvi labvēlīgā vidē, sabiedrības tiesībām uz ilgtspējīgu attīstību, sabiedrības interesi tikt aizsargātai no azartspēļu nelabvēlīgās ietekmes, kā arī azartspēļu spēlētāju un viņu tuvinieku tiesībām.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa uzsvēra: ņemot vērā azartspēļu iespējamās nelabvēlīgās sekas, kas skar indivīdu un visu sabiedrību, valstij šīs nozares regulēšanā ir dota lielāka rīcības brīvība nekā citu nozaru regulēšanā. Pieņemot Rīgas vēsturiskā centra plānojumu, Rīgas dome ir vērtējusi, kam dodama priekšroka – komersantu vai sabiedrības interesēm. Turklāt spēkā esošais tiesiskais regulējums ļauj komersantiem samazināt nelabvēlīgās tiesību uz īpašumu ierobežojuma sekas un respektēt to tiesisko palāvību. Līdz ar to sabiedrības ieguvums no apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma ir lielāks par nelabvēlīgajām sekām, ko šā ierobežojuma dēļ cieš atsevišķa persona. Tādēļ apstrīdētā norma atbilst Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesneši Artūrs Kučs un Gunārs Kusiņš pievienoja spriedumam **atsevišķās domas**. Tajās norādīts, ka Satversmes tiesa spriedumā nav sekojusi pašas noteiktajām prasībām par pašvaldībai dotā pilnvarojuma skaidrību, kā arī ir ietiekusies likumdevēja kompe-

tencē, izdarot lietderības apsvērumus par piemērotāko tiesisko risinājumu konkrētajā situācijā. Likumdevējs nav pilnvarojis pašvaldību regulēt azartspēļu organizēšanu ar saistošajiem noteikumiem (tostarp ar teritorijas plānojumu), bet gan vienīgi ar individuālām atļaujām.

Pilsētvides arhitektoniskā forma nav nošķirama no tās sociālās nozīmes un pielietojuma. Rīgas vēsturiskā centra īpašie saglabāšanas, aizsardzības un attīstīšanas noteikumi attiecināmi ne tikai uz pilsētas un tajā esošo kultūrvēsturisko vērtību vizuāli uztveramo daļu, bet arī uz to saturisko, nemateriālo aspektu, lai nodrošinātu visaptverošu Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanu, aizsardzību un arī ilgtspējīgu attīstību.

Lietā Nr. 2018-21-01

Spriedums
Preses relīze

Satversmes tiesa 2019. gada 16. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-21-01 “Par Valsts sociālo pabalstu likuma 4. panta pirmās daļas un 20. panta pirmās daļas 2. punkta, ciktāl tas attiecas uz atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam”.

Lietā tika vērtēta atlīdzības izmaksas pārtraukšana aizbildnim, ja aizbildnis pārceļas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī.

Lietā tika ierosināta pēc Augstākās tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētās normas liedz ārvalstī pastāvīgi dzīvojošam aizbildnim saņemt atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu. Taču, aizbildnim un bērnam pārceļoties uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī, aizbildņa pienākumi nezūdot. Līdz ar to apstrīdētās normas radot atšķirīgu attieksmi atkarībā no tā, kurā valstī ir aizbildņa un bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Tas neatbilstot vienlīdzības principam un tiesībām uz sociālo nodrošinājumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izvērtēja Saeimas lūgumu izbeigt lietā tiesvedību, jo apstrīdētās normas ir zaudējušas spēku. Tiesa nolēma tiesvedību turpināt, lai administratīvās tiesas varētu atrisināt strīdus jau ierosinātajās administratīvajās lietās, kurās nepieciešams piemērot apstrīdētās normas.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu pēc savas būtības ir kompensācija par aizbildņa pienākuma uzņemšanos un aizbildnamā uzturēšanos aizbildņa ģimenē. Tādējādi aizbildnim tiek nodrošināts finansiāls atbalsts gan

bērna uzturēšanai, gan aizbildņa pienākumu pildīšanai. Turklāt šī atlīdzība finansiāli motivē personu būt par bērna aizbildni, sekmējot bērna vislabāko interešu prioritātes principa ievērošanu. Tiesa arī uzsvēra, ka aizbildņa pienākumu apjoms nav atkarīgs no aizbildņa un aizbilstamā pastāvīgās dzīvesvietas maiņas. Ikviens aizbildnis velta laiku un rūpes bērna aprūpei un tiesību aizsardzībai, un aizbildņa pienākumu apjoms nemainās, kamēr saglabājas aizbildņa statuss. Līdz ar to visas personas, kuras pilda aizbildņa pienākumus, atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas nostāda aizbildņus atšķirīgā situācijā atkarībā no tā, kurā valstī ir aizbildņa pastāvīgā dzīvesvieta. Tomēr šāda atšķirīgai attieksmei nav leģitīma mērķa. Lai gan apstrīdētās normas ir vērstas uz valsts budžeta līdzekļu taupīšanu, tas nevar kalpot par leģitīmu mērķi atšķirīgai attieksmei pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, īpaši ja tā skar bērna vislabākās intereses uzaugt ģimeniskā vidē. Tā kā apstrīdētajās normās paredzētā atšķirīgā attieksme nav vēsta uz bērna vislabāko interešu aizsardzību, tā nevar būt saskanīga ar Satversmes 116. pantā noteikto leģitīmo mērķi – sabiedrības labklājības aizsardzība. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. un 109. pantam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam **atsevišķās domas**. Tajās norādīts, ka apstrīdētās normas atklāj vispārēju ikvienas nacionālas valsts sociālo tiesību principu – rezidences principu. Atbilstoši minētajam principam valsts sociālo atbalstu sniedz tām personām, kuras pastāvīgi dzīvo tās teritorijā, bet pārtrauc, ja persona pastāvīgi dzīvo citā valstī. Šis princips sistēmiski caurvij visu valsts sociālo tiesību sfēru.

Valsts budžeta līdzekļu ietaupījums nevar kalpot par leģitīmu mērķi atšķirīgai attieksmei pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, īpaši ja tā skar bērna vislabākās intereses uzaugt ģimeniskā vidē.

Lietā Nr. 2018-22-01

Spriedums

Preses relīze

Preses konference

Satversmes tiesa 2019. gada 13. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-22-01 “Par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam”.

Lietā tika vērtēts tiesiskais regulējums par mācību valodu privātajās izglītības iestādēs.

Satversmes tiesā tika ierosinātas trīs lietas par apstrīdētās normas atbilstību Satversmei pēc konstitucionālajām sūdzībām, kuras iesniedza pie mazākumtautībām piederušas personas. Minētās lietas tika apvienotas izskatāmajā lietā Nr. 2018-22-01. Turklāt tiesa izskatāmajā lietā izvērtēja apstrīdēto normu, ņemot vērā arī lietā Nr. 2018-22-01 paustos argumentus. Proti, lietā Nr. 2018-22-01, kas tika ierosināta pēc divdesmit 12. Saeimas deputātu pieteikuma, tiesa nolēma izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmei izskatāmās lietas ietvaros.

Pieteikumu iesniedzēji norādīja, ka saskaņā ar apstrīdēto normu vispārējā izglītība privātajās izglītības iestādēs

dēs būs jāapgūst valsts valodā. Tādējādi pie mazākumtautībām piederošām personām minētajās izglītības iestādēs tikšot liegta iespēja iegūt izglītību mazākumtautības valodā, kas esot nepieciešama, lai saglabātu un attīstītu pie mazākumtautībām piederošo personu kultūru un identitāti. Apstrīdētā norma ierobežojot arī tiesības uz izglītību, jo tās dēļ varot pazemināties izglītības kvalitāte. Turklāt apstrīdētā norma neatbilstot diskriminācijas aizlieguma principam un tiesiskās palāvības principam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka ikvienam izglītojamam, lai viņš pēc vispārējās izglītības iegūšanas varētu veiksmīgi funkcionēt sabiedrībā, ir nepieciešama spēja brīvi lietot valsts valodu. Tādēļ valsts ir tiesīga vispārējās izglītības standartā noteikt tādas prasības attiecībā uz vispārējās izglītības saturu un mācību procesu, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu to, ka izglītojamie spēj brīvi lietot valsts valodu. Šīs prasības jāievēro arī privātajām izglītības iestādēm – lai tās varētu izsniegt valsts atzītu izglītību apliecināšu dokumentu, to īstenojamajām vispārējās izglītības programmām ir jāatbilst valsts standartu nosacījumiem tieši tāpat kā valsts un pašvaldību izglītības iestāžu īstenojamajām vispārējās izglītības programmām. Tādējādi privātās izglītības iestādes iekļaujas valsts izglītības sistēmā un ir pakļautas vienotajām valsts noteikto vispārējās izglītības standartu prasībām.

Tomēr valstij jāņem vērā, ka no Satversmes 114. panta izriet mazākumtautību tiesības attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Tādēļ valstij jāatrod tās apstākļiem atbilstošs līdzsvars starp nepieciešamību nodrošināt ikvienai pie mazākumtautības piederošai personai iespēju vispārējās izglītības ietvaros apgūt valsts valodu tādā līmenī, lai tā bez grūtībām iekļautos valsts un sabiedrības dzīvē, un iespēju apgūt attiecīgās mazākumtautības valodu un iegūt izglītību šajā valodā, lai varētu saglabāt savu lingvistisko un kultūras identitāti, bet netiktu izraisīta segregācija uz valodas pamata. Turklāt valstij ir jārūpējas par to, lai mācību valodu regulējums pie mazākumtautībām piederošo personu tiesības uz izglītību nepadarītu neefektīvas. Proti, valsts nedrīkst pieļaut to, ka valodu barjeras dēļ ciestu pie mazākumtautībām piederošo personu izglītības kvalitāte vai izglītība kļūtu šīm personām nepieejama.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka valoda ir būtisks jebkuras personas un it īpaši pie mazākumtautības piederošas personas identitātes elements. Tādēļ mazākumtautības valodas apgūšanai un lietojumam izglītības procesā ir jānodrošina ne vien šīs valodas formāla apguve, bet arī pie mazākumtautības piederošas personas identitātes attīstība. Tas nozīmē, ka par atbilstošu Satversmes 114. pantam nevarētu uzskatīt tādu tiesisko regulējumu, kas mazākumtautības valodas lietošanu no izglītības procesa izslēgtu pavisam vai reducētu tik, ka mazākumtautības valoda kā mācību valoda tiek izmantota, tikai apgūstot pašu šo valodu kā konkrētu mācību priekšmetu.

Izvērtējusi lietas apstākļus, tiesa secināja, ka apstrīdētā

norma un ar to sistēmiski saistītās tiesību normas neizraisa izglītības kvalitātes kritumu. Privātās izglītības iestādes joprojām ir tiesīgas pamatzglītības pakāpē īstenojot mazākumtautību izglītības programmas, būtisku pamatzglītības mācību saturu daļu pasniedzot mazākumtautības valodā. Savukārt vidējās izglītības pakāpē gan specializētais kurss “Mazākumtautības valoda un literatūra”, gan citi vidējās izglītības standartā neminēti, ar mazākumtautības identitāti un kultūru saistīti specializētie kursi ir apgūstami, izmantojot mazākumtautības valodu kā mācību valodu. Šāds mazākumtautību valodu lietojums nodrošina pie mazākumtautībām piederošajām personām mazākumtautības valodas pienācīgai apguvei un identitātes saglabāšanai nepieciešamo tiesību minimumu. Vienlaikus tiesa uzsvēra, ka valstij ir pienākums pastāvīgi kontrolēt izglītības kvalitāti, efektīvi izmantojot valstī izveidoto izglītības procesa kvalitātes kontroles mehānismu, lai konstatētu iespējamās izglītības kvalitātes izmaiņas.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka izglītojamie, kuru dzimtā valoda nav valsts valoda, neatrodas salīdzināmos apstākļos ar izglītojamiem, kuru dzimtā valoda ir valsts valoda. Tāpat arī izglītojamie, kas iegūst vispārējo izglītību, padziļināti apgūstot kādu no Eiropas Savienības valstu valodām, nav salīdzināmi ar izglītojamiem, kas izvēlējušies iegūt vispārējo izglītību izglītības iestādēs, kurās tiek īstenotas mazākumtautību izglītības programmas. Līdz ar to apstrīdētā norma nepārkāpj diskriminācijas aizlieguma principu. Nav konstatējams arī tiesiskās palāvības principa pārkāpums, jo likumdevējs ir noteicis saudzējošu pāreju uz apstrīdētajā normā un ar to sistēmiski saistītajās tiesību normās ietverto tiesisko regulējumu.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam.

Ja persona vispārējās izglītības procesā neapgūst valsts valodu pietiekamā līmenī, lai varētu to brīvi lietot, šai personai sniegto izglītību nevar uzskatīt par kvalitatīvu.

Lieta Nr. 2018-23-03

Spriedums

Preses relīze

Satversmes tiesa 2019. gada 24. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-23-03 “Par Ministru kabineta 2006. gada 30. maija noteikumu Nr. 423 “Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi” 40. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 112. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas nosaka priekšmetus, kurus var lietot notiesātais.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs, izciešot sodu brīvības atņemšanas iestādē, lūdzis atļauju lietot personisko datoru bez interneta pieslēguma, bet ar speciālu programnodrošinājumu. Dators viņam bijis nepieciešams, lai izstrādātu doktora disertāciju. Tomēr šis lūgums noraidīts, jo normatīvie akti, tostarp apstrīdētā norma, neparedz notiesātajam tiesības glabāt, iegādāties brīvības atņemšanas iestādes veikalā vai saņemt pienesumā vai sūtījumā personisko datoru. Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, tādējādi tiek ierobežotas viņa tiesības uz izglītību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina: lai gan studijas doktorantūras programmā ietilpst tiesību uz izglītību tvērumā, valstij nav obligāta pienākuma nodrošināt ikvienai personai tiesības studēt doktora studiju programmā. Savukārt tad, ja valsts ir izveidojusi doktora studiju programmu un persona, izpildot noteiktas prasības, tikusi uzņemta šajā studiju programmā, šai personai ir tiesības turpināt studijas, lai iegūtu augstākā līmeņa izglītību. Tas attiecas arī uz notiesāto. Proti, arī notiesātajam ir tiesības turpināt studijas, ciktāl tas ir savienojams ar soda izciešanas mērķi un ieslodzījuma režīmu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka personai, kura apgūst augstākā līmeņa izglītības programmu, ir tiesības izvēlēties pētniecības darba metodes, tostarp arī palīgīdzekļus. Tieši kādi palīgīdzekļi personai ir nepieciešami, to nosaka zinātniski pētnieciskā darba būtība. Ja personai pētniecības darbā ir nepieciešama speciāla datortehnika, tad aizliegums izmantot šādu palīgīdzekli ierobežo tiesības uz izglītību. Apstrīdētā norma paredz šādu ierobežojumu – tajā noteikta tā personiskā sadzīves tehnika, kuru notiesātais var izmantot, taču starp šiem priekšmetiem nav minēta personiskā datortehnika.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja: lai nodrošinātu līdzsvaru starp personas tiesībām turpināt studijas augstākā līmeņa izglītības iegūšanai un nepieciešamību nodrošināt kārtību un drošību ieslodzījuma vietā, normatīvajam regulējumam ir jādod brīvības atņemšanas iestādes administrācijai tiesības lemt par atļauju vai aizliegumu izmantot studiju turpināšanai nepieciešamos palīgīdzekļus. Šāda kārtība būtu iespējama, ja apstrīdētā norma paredzētu, ka pēc individuāla apstākļu izvērtējuma brīvības atņemšanas iestādes administrācija ir tiesīga atļaut notiesātajam izmantot palīgīdzekļus, kas viņam nepieciešami studiju turpināšanai. Ja tiktu konstatēti drošības vai kārtības apdraudējuma riski, brīvības atņemšanas iestādes administrācija varētu atteikt personai iespēju izmantot konkrēto palīgīdzekli. Tādējādi pastāv saudzējošāks līdzeklis, kas mazāk ierobežotu pamattiesības, bet ļautu pamattiesību ierobežojuma legītimu mērķi sasniegt tādā pašā kvalitātē. Līdz ar to apstrīdētā norma nav samērīga un neatbilst Satversmes 112. pantam.

Satversmes tiesa arī vērsa Ministru kabineta uzmanību uz to, ka apstrīdētā norma un citas līdzīgas Ministru

kabineta noteikumu normas ir formulētas tādējādi, ka nosaka priekšmetus, kurus notiesātajam ir atļauts glabāt. Tas nozīmē, ka brīvības atņemšanas iestādes administrācijai nav tiesību atļaut notiesātajam lietot citus, šajās tiesību normās neminētus priekšmetus, pat ja ar to lietošanu netiktu apdraudēta kārtība un drošība ieslodzījuma vietā. Šāds regulējums var radīt nesamērīgus pamattiesību aizskārumus. Tāpēc Ministru kabinetam ir pienākums apsvērt, kā konkrētais tiesiskais regulējums būtu pilnveidojams.

Izglītība ieslodzījuma vietā ir svarīga, lai veicinātu sociāli pozitīvas vērtību izpratnes veidošanos notiesātajā un viņa pilnvērtīgu iekļaušanos sabiedrībā pēc soda izciešanas. Izglītība ir viens no sociālās rehabilitācijas galvenajiem līdzekļiem.

Lieta Nr. 2018-24-01

Spriedums

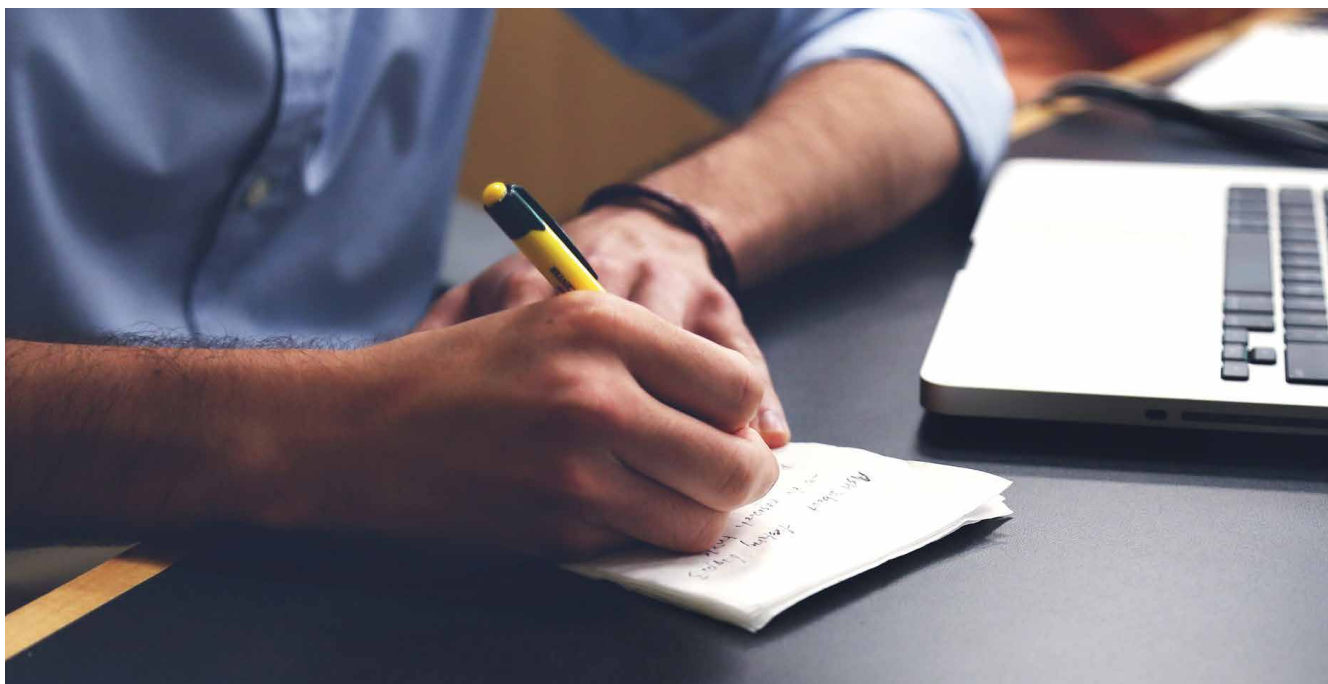
Preses relīze

Satversmes tiesa 2019. gada 28. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-24-01 “Par Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 28. panta otrās daļas, redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 2. janvārim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas paredzēja kontrolēt visu apcietinātās personas privāto saraksti visā apcietinājuma laikā.

Lieta tika ierosināta pēc Augstākās tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētā norma noteic izmeklēšanas cietuma darbiniekiem pienākumu kontrolēt visu apcietinātās personas privāto saraksti. Proti, apstrīdētā norma neparedzot ierobežojumus un nosacījumus attiecībā uz to, kādos gadījumos, cik ilgi un kādā veidā veicama apcietinātās personas korespondences kontrole. Tik plaša kontrole nesamērīgi ierobežojot tiesības uz privāto dzīvi.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka tiesību uz privāto dzīvi tvērumā esošās tiesības uz korespondences neaizskaramību aptver tiesības brīvi sazināties ar citām personām, saglabājot savstarpējās saziņas satura personisko raksturu un šādu saziņu sargājošo konfidencialitāti. Apcietināto personu rakstveida saziņa ar citām personām ir īpaši nozīmīga tāpēc, ka ir ierobežota šo personu brīvība. Turklāt izolācija no sabiedrības var palielināt varas ļaunprātīgas izmantošanas risku ieslodzījuma vietās. Tāpēc ir būtiski, lai apcietinātā persona varētu gan nosūtīt, gan saņemt vēstules un citus pasta sūtījumus, ievērojot privātumu. Taču apcietinātās personas korespondences neaizskaramība var tikt ierobežota, lai novērstu kārtības un drošības apdraudējumus, kā arī nodrošinātu netraucētu kriminālprocesa norisi.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apcietinātās personas saziņas kontrole nevar sniegties tālāk par nepieciešamību nodrošināt izmeklēšanas cietumā kārtību un drošību, kā arī tālāk par apcietinājuma mērķi. Tādējādi korespondences kontrole var tikt veikta vienīgi tādēļ, lai nodrošinātu noteiktajai kārtībai atbilstošu apcietinājuma norisi (tostarp novērstu aizliegtu vielu un priekšmetu nonākšanu apcietinātās personas rīcībā) un nodrošinātu apcietinājuma mērķu sasniegšanu (tostarp novērstu bēgšanu un pierādījumu pazušānu, liecinieku ietekmēšanu). Korespondences kontrole ir šādu risku novēršanas instruments.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka apcietinātās personas korespondenci var pārbaudīt, tostarp atvērt, izlasīt vai aizturēt, tādā gadījumā, ja atbildīgajai amatpersonai ir pamats veikt šādu pārbaudi un konkrētais kontroles veids ir izraudzīts tādēļ, lai novērstu citu cilvēku tiesību aizskārumu vai sabiedrības drošības apdraudējumu. Pārbaudes intensitāte un veids var būt atkarīgs no dažādiem apstākļiem, tostarp no atrašanās apcietinājumā ilguma un apcietinātās personas uzvedības ieslodzījuma vietā. Līdz ar to pastāv saudzējošāks apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu sasniegšanas līdzeklis – korespondences kontrole pēc individuāla apstākļu izvērtējuma. Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 96. pantam.

Korespondences kontrole nedrīkst būt automātiska. Sistemātiska un nepamatota sarakstes kontrole ir pret-runā ar tiesībām uz privāto dzīvi.

Lieta Nr. 2018-25-01

Spriedums

Preses relīze

Video

Satversmes tiesa 2019. gada 7. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-25-01 “Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”.

Lietā tika vērtēts tiesiskais regulējums, kas vīriešiem paredz atšķirīgu brīvības soda izciešanas režīmu salīdzinājumā ar sievietēm.

Lietā tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs izcieš brīvības atņemšanas sodu slēgtā cietuma režīma zemākajā pakāpē. Apstrīdētais regulējums paredzot, ka par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem vīriešiem brīvības atņemšanas sods jāizcieš slēgtajā cietumā. Tikmēr sievietes par tāda paša smaguma noziegumu izdarīšanu sodu izciešot daļēji slēgtajā cietumā. Šā iemesla dēļ vīriešiem esot noteikti lielāki pamattiesību ierobežojumi nekā sievietēm, tāpēc apstrīdētais regulējums neatbilstot vienlīdzības principam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem notiesātajiem vīriešiem un sievietēm ir noteikts atšķirīgs soda izciešanas režīms un līdz ar to atšķiras arī viņiem noteiktais tiesību un ierobežojumu apjoms. Šis atšķirības visuzskatāmāk izpaužas attiecībā uz ierobežojumiem komunikācijā ar ģimeni un finansiālajiem ierobežojumiem attiecībā uz naudas summu, par kuru notiesātie var iepirkties cietuma veikalā.

Otrkārt, Satversmes tiesa secināja, ka atšķirīgā attieksme pret notiesātajiem vīriešiem radusies, valstij īs-

tenojot īpašus pasākumus notiesāto sieviešu tiesību nodrošināšanai un vēsturiski radušās dzimumu nevienlīdzības mazināšanai. 20. gadsimta otrajā pusē modernā sabiedrība nonāca līdz izpratnei, ka noteiktas sabiedrības grupas, citstarp arī sievietes, ir ievainojamākas un mazāk aizsargātas nekā citi sabiedrības locekļi. Tādēļ valstīm ir pienākums rīkoties – veikt noteiktus pasākumus šo personu situācijas uzlabošanai. Tomēr īpašie pasākumi nekādā ziņā nedrīkst izraisīt nelīdztiesīgu vai diferencētu standartu saglabāšanos un tie jāatceļ, kad tiek sasniegti mērķi, kas paredz vienādas iespējas un līdztiesīgu attieksmi. Tāpēc likumdevējam ir periodiski jāpārlicinās, vai īpašās grupas papildu aizsardzība joprojām ir nepieciešama.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka attiecību saglabāšana ar ģimeni ir vienlīdz svarīga kā notiesātajām sievietēm, tā notiesātajiem vīriešiem. Šobrīd vairs netiek apšaubīts tas, ka tēvam un mātei ir vienādas tiesības bērnu audzināšanā, un tiek uzsvērts, cik svarīga ir tieši tēva nozīme bērna attīstībā. Turklāt, lai gan anatomiski un fizioloģiski starp dzimumiem pastāv būtiskas atšķirības, uzskats par izteiktām dzimumatšķirībām uztvērē, domāšanā un uzvedībā ir novecojis. Rakstura īpašību, uztveres, emociju, domāšanas un uzvedības ziņā vīrieši un sievietes ir ļoti līdzīgi, un lielākas atšķirības pastāv starp indivīdiem neatkarīgi no to dzimuma. Arī socializācijas ziņā līdzības starp abu dzimumu personām ir daudz lielākas nekā statistiski novērojamās atšķirības. Tādējādi tiesiskais regulējums, kas notiesātajiem vīriešiem paredz stingrāku soda izciešanas režīmu un no tā izrietošas atšķirīgas tiesības un ierobežojumus (īpaši tiesību uz privāto dzīvi ierobežojumus) salīdzinājumā ar notiesātajām sievietēm, nenodrošina notiesāto vīriešu tiesību ievērošanu. Turklāt tiesa ņēma vērā, ka, ierobežojot ieslodzītā tiesības sazināties ar ģimeni, vienlaikus tiek ierobežotas arī ģimenes locekļu tiesības sazināties ar ieslodzīto. Tādējādi apstrīdētais regulējums notiesāto vīriešu ģimenēm nenodrošina tādu pašu aizsardzību kā notiesāto sieviešu ģimenēm un citstarp aizskar notiesāto vīriešu bērnu vislabākās intereses.

Visbeidzot Satversmes tiesa noraidīja Saeimas argumentu, ka līdzšinējās kārtības grozīšana varētu radīt praktiskas grūtības. Likumdevējs nedrīkst ar ekonomiska rakstura apsvērumiem pamatot to, kādēļ gadiem ilgi nav pārskatīts tāds regulējums, kas paredz atšķirīgu attieksmi pret notiesātajiem vīriešiem. Tiesa arī piebilda, ka tādi tiesību uz saskarsmi ar citām personām ierobežojumi, kādi šobrīd noteikti slēgtajos cietumos, nav pieļaujami attiecībā ne uz vienu ieslodzīto kategoriju.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā regulējumā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, tāpēc minētais regulējums neatbilst Satversmes 91. pantam. Lai likumdevējam būtu pietiekams laiks jauna tiesiskā regulējuma pieņemšanai, apstrīdētais regulējums tika atzīts par spēkā neesošu no 2021. gada 1. maija.

Attiecību saglabāšana ar ģimeni ir vienlīdz svarīga kā notiesātajām sievietēm, tā notiesātajiem vīriešiem.

Lietā Nr. 2019-01-01

Spriedums

Preses relīze

Video

Satversmes tiesa 2019. gada 5. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-01-01 “Par Civillikuma 163. panta ceturtās daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110. pantam”.

Lietā tika vērtēts tiesiskais regulējums, kas par vardarbīgiem noziedzīgiem nodarījumiem sodītai personai aizliedz adoptēt otra laulātā bērnu.

Lietā tika ierosināta pēc Augstākās tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka Augstākā tiesa izskata administratīvo lietu par tāda administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējs tiktu atzīts par savas laulātās bērnu adoptētāju. Starp pieteicēju un bērniem pastāvot faktiskas ģimenes attiecības. Tomēr bāriņtiesa, pamatojoties uz apstrīdēto normu, atteikusies atzīt pieteicēju par adoptētāju, jo viņš bijis sodīts par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu. Tā kā apstrīdētā norma liedzot iespēju izvērtēt konkrētā gadījuma apstākļus un nepieļaujot izņēmumus, tā neatbilstot tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un ģimenes aizsardzību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa noskaidroja Satversmes 96. panta un 110. panta tvērumu. No Satversmes 110. panta valstij izriet pienākums nodrošināt ekonomisku, sociālu un juridisku ģimenes aizsardzību. Šis pienākums prasa tādu tiesisko regulējumu, kas izveido un uztur sociālajā realitātē pastāvošo ģimenes attiecību tiesisko ietvaru, nosakot šo attiecību dalībnieku personiskās un mantiskās attiecības. Tiesa norādīja, ka Satversmes 110. panta tvērumā ietilpst arī faktiskas ģimenes aizsardzība. Proti, ģimenes pamatā esošo ciešo personisko saišu pastāvēšana starp personām var izrietēt no to noslēgtās laulības vai radniecības fakta, tomēr sociālajā realitātē šīs saites var rasties arī citos veidos, piemēram, faktiskas kopdzīves rezultātā. Pat nepastāvot bioloģiskai saiknei vai juridiski atzītām bērna un vecāka attiecībām, starp bērnu un personu, kas šo bērnu aprūpējusi, var pastāvēt faktiskas ģimenes attiecības. Tādējādi pienākums nodrošināt ģimenes juridisko aizsardzību aptver arī ģimenes tiesisko attiecību noteikšanu – tostarp izveidojot adopcijas tiesisko ietvaru. Vienlaikus tiesa uzsvēra, ka adopcijas rezultātā bērnam tiek nodrošināta ģimene, nevis ģimenei – bērns. Tādēļ tiesības adoptēt konkrētu bērnu neietilpst Satversmes 96. pantā garantēto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Līdz ar to tiesa izbeidza tiesvedību lietā daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 96. pantam.

Otrkārt, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums kļūt par adoptētāju attiecas uz ikvienu personu, kura sodīta par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu. Tas nepieļauj izņēmumus. Turklāt šāds aizliegums ir noteikts uz mūžu – tas ir spēkā neierobežotu laiku arī pēc sodāmības noņemšanas vai dzēšanas. Tādējādi apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums ir absolūts. Tiesa atzina, ka likumdevējs var noteikt tādu tiesisko regulējumu, kas nenodrošina pilnīgu individualizāciju un vienādā mērā ir attiecināms uz objektīvi salīdzināmiem, kaut arī atšķirīgiem gadījumiem. Tomēr, nosakot apstrīdētajā normā ietvērto absolūto aizliegumu, kura pamatā ir plašs noziedzīgu nodarījumu loks un kurš nav ierobežots laikā, likumdevējam bija pienākums izvērtēt šāda aizlieguma apjomu un piemērošanas sekas.

Treškārt, kā uzsvēra Satversmes tiesa, valstij, cik vien tas iespējams, jānodrošina, ka bērns uzaug ģimeniskā vidē. Turklāt, lai būtu nodrošināta bērna vislabāko interešu ievērošana, šai ģimenei ir nepieciešama valsts juridiska, ekonomiska un sociāla aizsardzība. Gan bērna tiesības uz aizsardzību no vardarbības, gan bērna uzaugšana ģimeniskā vidē ir tādi bērna tiesību aizsardzības apsvērumi, kas ir vienlīdz prioritāri un abi atbilst bērna vislabākajām interesēm. Gadījumos, kad starp šiem apsvērumiem pastāv kolīzija, tos nepieciešams savstarpēji līdzsvarot, lai atrastu bērna vislabākajām interesēm atbilstošu situācijas risinājumu. Likumdevējs šādu līdzsvarošanu nav veicis.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa norādīja: nosakot iepriekš sodītai personai absolūtu aizliegumu iegūt adoptētāja statusu, nozīme ir ne tikai pašam faktam, ka persona ir sodīta par konkrētu noziedzīgu nodarījumu, bet arī šo personu raksturojošiem kritērijiem – piemēram, personas attieksmei pret savulaik izdarīto noziegumu, dzīvesveidam pēc tā izdarīšanas un personas faktiskajām attiecībām ar tās laulātā bērnu. Jāņem vērā arī

tas, ka personas attieksme pret pašas izdarīto noziedzīgo nodarījumu, kā arī vērtību sistēma laika gaitā var mainīties. Līdz ar to valsts pienākums aizsargāt ikvienu bērnu no vardarbības tiktu izpildīts arī tad, ja par otra laulātā bērna adoptētāju varētu kļūt tāda persona, kura, lai gan iepriekš bijusi sodīta par apstrīdētajā normā minēto noziedzīgo nodarījumu, ar savu attieksmi, uzvedību un rīcību ir apliecinājusi to, ka nerada risku adoptējamā drošībai. Tādējādi personas individuāla izvērtējuma iespējamība sasniegtu apstrīdētajā normā ietvertā absolūta aizlieguma mērķi – bērnu tiesību aizsardzība – tādā pašā kvalitātē.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā ietvertais absolūtais aizliegums nav samērīgs. Tādēļ apstrīdētā norma, ciktāl tā nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, neatbilst Satversmes 110. pantam.

Valsts pienākums nodrošināt ģimenei juridisku aizsardzību prasa tādu tiesisko regulējumu, kas izveido un uztur sociālajā realitātē pastāvošo ģimenes attiecību tiesisko ietvaru, nosakot šo attiecību dalībnieku personiskās un mantiskās attiecības.

2.2. STARPTAUTISKĀS TIESĪBAS UN EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS

Satversmes tiesa pārskata posmā izskatījusi vairākas lietas, kas saistītas ar starptautisko tiesību un Eiropas Savienības tiesību piemērošanu.

Starptautiskās tiesības

Starptautiskās tiesības piemērotas lietā Nr. 2018-12-01²¹ par izglītības ieguves valodu valsts un pašvaldību izglītības iestādēs. Satversmes tiesa norādīja, ka Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertā diskriminācijas aizlieguma kritēriji ir “jāielasa”, citstarp ņemot vērā Latvijas tiesību sistēmas atvērtību starptautiskajām tiesībām. Atbilstoši tām valoda un tautība ir tādi kritēriji, uz kuru pamata diskriminācija ir aizliegta. Līdz ar to minētie kritēriji ir ietverti arī Satversmes 91. panta otrā teikuma saturā. Arī interpretējot Satversmes 114. pantā paredzētās tiesības uz mazākumtautību aizsardzību, tiesa atzina, ka minēto tiesību saturs atklājams kopsakarā ar Latvijai saistošiem starptautisko tiesību dokumentiem nacionālo minoritāšu tiesību aizsardzības jomā. Tiesa secināja, ka arī padomju laikā Latvijā iebraukušās personas var atsaukties uz Satversmes 114. pantu. Proti, ja Latvijā pastāvīgi dzīvojoša persona sevi identificē ar Latvijas teritorijā vēsturiski dzīvojošu mazākumtautību, tā var izmantot Satversmes 114. pantā garantētās tiesības.

Turklāt Satversmes tiesa norādīja, ka kontekstu, kurā ir interpretējams Latvijai saistošais Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību standarts, veido arī citu dalībvalstu prakse un šīs prakses analīze. Vienlaikus tiesa norādīja uz to, kāda juridiska nozīme ir piešķirama ar starptautisko nolīgumu izveidotas ekspertu komitejas atzinumam. Ekspertu komiteja, īstenojot līgumā noteikto kompetenci, var sniegt savu pieņemumu līguma interpretācijā saistībā ar valstu prakses analīzi. Taču ekspertu komitejas kompetence ir jāno-

šķir no tiesas kompetences – tikai tiesa sniedz juridiski saistošu starptautiska līguma interpretāciju. Satversmes tiesa atzina, ka no Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību neizriet valsts pienākums nodrošināt tādu mazākumtautības valodas, etniskās un kultūras savdabības saglabāšanas un attīstīšanas veidu kā izglītības iegūšana mazākumtautības valodā vai noteiktā šīs valodas lietojuma proporcijā valsts izveidotās izglītības sistēmas ietvaros valsts un pašvaldību skolās.

Eiropas Savienības tiesības

Atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai līdz ar līguma par Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai ratifikāciju Eiropas Savienības tiesības ir kļuvušas par neatņemamu Latvijas tiesību sistēmas sastāvdaļu.²² Tādējādi Latvijai, noskaidrojot nacionālo normatīvo aktu saturu un piemērojot tos, ir jāņem vērā demokrātiju stiprinošie Eiropas Savienības tiesību akti un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā nostiprinātā to interpretācija.²³

Eiropas Savienības tiesībām bijusi nozīmīga loma vairākās pērn izskatītajās Satversmes tiesas lietās. Viena no tām ir lieta Nr. 2016-04-03. Tajā tiesai bija jāizlemj, vai Ministru kabinets, pārtraucot lauksaimnieku priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta izmaksu tā saņēmēja mantiniekiem, nav pārkāpis tiesiskās palāvības principu un tādējādi nesamērīgi ierobežojis Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu. Minētajā lietā citstarp bija piemērojama regula Nr. 1257/99²⁴, kura paredzēja iespēju noteikta vecuma lauksaimniekiem pārtraukt lauksaimniecisko darbību un doties priekšlaicīgā pensijā. Lai noskaidrotu, kas šajā lietā ir uzskatāms par īpašuma tiesību objektu, Satversmes tiesa 2017. gada 28. februārī nolēma uzdot jautājumus Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai. Proti, ja minētā regula aizliedza dalībvalstij paredzēt pasā-

21 Skatīt arī lietu Nr. 2018-22-01 par izglītības ieguves valodu privātajās izglītības iestādēs. Informācija par lietu Nr. 2018-12-01 un lietu Nr. 2018-22-01 ietverta pārskata nodaļā “Pamattiesības”.

22 Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 24.2. punkts.

23 Satversmes tiesas 2019. gada 6. marta sprieduma lietā Nr. 2018-11-01 16.2. un 18.4.1. punkts.

24 Padomes Regula (EK) Nr. 1257/99 (1999. gada 17. maijs) par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai un dažu regulu grozīšanu un atcelšanu.

kuma²⁵ ietvaros piešķirtā atbalsta mantošanas iespēju, tad saimniecības atdevēja mantinieku tiesības saņemt šādu atbalstu nebūtu uzskatāmas par īpašuma tiesību objektu un līdz ar to apstrīdētā norma nevarētu radīt pamattiesību ierobežojumu.

Kā atzina Eiropas Savienības Tiesa, priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsts lauku saimniecības atdevēja nāves gadījumā nevar tikt nodots viņa mantiniekiem, tomēr saimniecības atdevēja mantiniekiem radās tiesiskā palāvība uz to, ka tiesības saņemt atbalstu ir mantojamas.²⁶ Ņemot vērā minēto un izskatāmās lietas apstākļus, Satversmes tiesa secināja, ka saimniecības atdevēja mantinieku tiesības pēc viņa nāves saņemt priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta maksājumus ir uzskatāmas par īpašuma tiesību objektu. Tiesa nosprieda, ka mantinieku tiesiskā palāvība konkrētajā gadījumā nav aizsargājama un ka viņu tiesības uz īpašumu ierobežotas samērīgi.

Otro reizi Satversmes tiesa vērsās Eiropas Savienības Tiesā lietā Nr. 2018-18-01 par transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā esošās informācijas pieejamību. Izskatot šo lietu, Satversmes tiesai radās jautājumi par Vispārīgās datu aizsardzības regulas²⁷ saturu. Regula pirmšķietami nenoteic, ka tā būtu piemērojama arī informācijai, kas saistīta ar personas sodāmību administratīvo pārkāpumu lietās, turklāt par šo tiesību jautājumu nav izveidojusies Eiropas Savienības Tiesas judikatūra. Satversmes tiesa uzdeva Eiropas Savienības Tiesai arī jautājumu par Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma principu. Proti, vai Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma un tiesiskās drošības princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā apstrīdētās normas piemērošana un tās tiesisko seku saglabāšana līdz brīdim, kad stājas spēkā Satversmes tiesas galīgais nolēmums.

Eiropas Savienības tiesības tika ņemtas vērā arī lietā Nr. 2018-15-01 par asociēto profesoru un profesoru darba līgumiem, kas noslēgti uz noteiktu laiku. Lai noteiktu Satversmes 106. panta pirmajā teikumā paredzēto tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos tvērumu, tiesa ņēma vērā attiecīgās jomas Eiropas Savienības tiesību aktus – tostarp direktīvu 1999/70/EK²⁸. Atbilstoši minētajiem tiesību aktiem tiesai bija jānoskaidro, vai ir tikusi nodrošināta aizsardzība pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgas izmantošanas iespējamību. Tiesa atzina, ka apstrīdētajās normās šāda aizsardzība nav paredzēta.

Savukārt lietā Nr. 2018-11-01²⁹ Satversmes tiesa atzina labas likumdošanas principa pārkāpumu, tostarp kop-sakarā ar Eiropas Savienības tiesībām. Tiesa norādīja, ka pirms ierobežojuma noteikšanas tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību likumdevējam bija jāizvērtē arī Eiropas Savienības tiesību akti. Proti, Līguma par Eiropas Savienības darbību 16. panta 1. punkts un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 8. panta 1. punkts noteic, ka ikvienai personai ir tiesības uz savu personas datu aizsardzību. Sīkāka šo tiesību aizsardzība ir noteikta Vispārīgajā datu aizsardzības regulā. Atbilstoši šīs regulas 4. panta 1. un 2. punktam apstrīdētajās normās noteiktās informācijas par pieteikuma iesniedzējiem publicēšana un glabāšana ir uzskatāma par personas datu apstrādi. Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdēto normu pieņemšanas brīdī minētā regula bija stājusies spēkā, taču nebija kļuvusi piemērojama. Šajā laikā dalībvalstīm bija jāveic likumdošanas pasākumi, kas nepieciešami tam, lai nodrošinātu nacionālo tiesību normu atbilstību Eiropas Savienības tiesību normām un sagatavotos Eiropas Savienības tiesību normu piemērošanai. Tādējādi Saeimai atbilstoši labas likumdošanas principam apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā bija jāvērtē Vispārīgajā datu aizsardzības regulā izvirzītās datu aizsardzības prasības.

Visbeidzot lietā Nr. 2018-14-01³⁰ par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm virsstundu apmaksu Satversmes tiesa regulējumu par darba laika organizāciju aplūkoja gan Eiropas Savienības tiesību, gan starptautisko tiesību kontekstā. Tiesa norādīja, ka kritērijus, kuriem jāatbilst nacionālajos normatīvajos aktos ietvertajam darba laika organizācijas regulējumam, tai skaitā virsstundu darba regulējumam, nosaka Direktīva 2003/88/EK³¹. Turklāt nodarbinātības jomā Latvijas Republikai ir saistošas arī Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas normas, kuras ratificētas ar 2013. gada 14. februāra likumu "Par Pārskatīto Eiropas Sociālo hartu". Ar minēto likumu Latvijas Republika atzina par sev saistošu citstarp hartas 4. panta 2. punktu, kas paredz ikviena nodarbinātā tiesības uz paaugstinātu atalgojumu par virsstundu darbu ar izņēmumiem atsevišķos gadījumos. Satversmes tiesa uzsvēra, ka likumdevējam no hartas 4. panta 2. punkta izriet pienākums nodrošināt nodarbinātajam par virsstundu darbu tādu atlīdzību, kas ir lielāka par viņam noteikto darba samaksu. Turklāt atbilstoši vienlīdzības principam likumdevējam jānodrošina, ka tādi nodarbinātie,

25 Lauku attīstības plāna 2004.–2006. gadam pasākums "Priekšlaicīgā pensionēšanās"; Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumi Nr. 1002 "Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments "Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006. gadam", ar kuriem apstiprināts programmdokuments "Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006. gadam".

26 Sk. Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 7. augusta spriedumu lietā C-120/17 "Administratīvā rajona tiesa pret Ministru kabinetu".

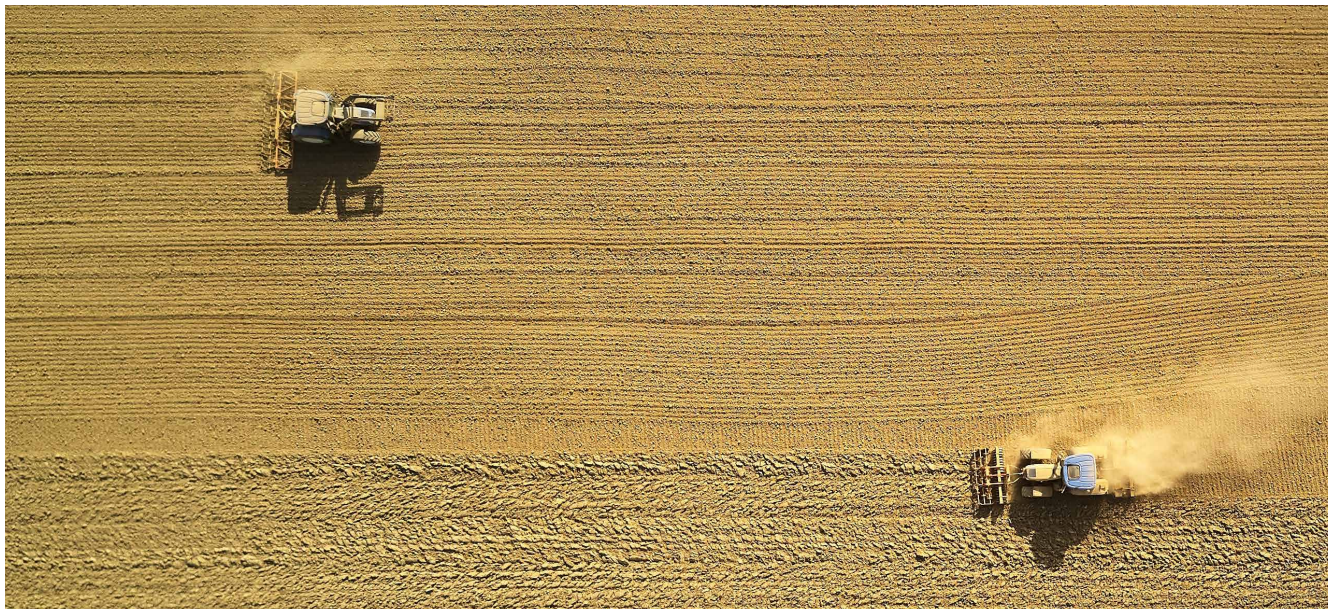
27 Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

28 Padomes Direktīva 1999/70/EK (1999. gada 28. jūnijs) par UNICE, CEEP un EAK noslēgto pamatnolīgumu par darbu uz noteiktu laiku, ar ko ievieš šīs direktīvas pielikumā pievienoto Pamatnolīgumu par darba līgumiem uz noteiktu laiku.

29 Informācija par lietu Nr. 2018-11-01 ietverta pārskata nodaļā "Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)".

30 Informācija par lietu Nr. 2018-14-01 ietverta pārskata nodaļā "Pamattiesības".

31 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem.

kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, par veikto virsstundu darbu saņem vienādu atlīdzību.

Lieta Nr. 2016-04-03

Spriedums
Preses relīze

Satversmes tiesa 2018. gada 18. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2016-04-03 “Par Ministru kabineta 2015. gada 14. aprīļa noteikumu Nr. 187 “Grozījums Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumos Nr. 1002 “Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments “Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006. gadam”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”.

Lietā tika vērtēta lauksaimnieku priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta izmaksas pārtraukšana tā saņēmēja mantiniekiem.

Eiropas Savienības Padomes regula Nr. 1257/99 (turpmāk – Regula Nr. 1257/99) nosaka atbalsta pasākumus lauku attīstībai. Tā citstarp paredz gados vecākiem lauksaimniekiem iespēju pārtraukt lauksaimniecisko darbību un aiziet priekšlaicīgā pensijā. Programmdokumentā “Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006. gadam” norādīts, ka šāds pasākums rada iespēju gados vecākiem saimniecību īpašniekiem, kuri nevēlas vai dažādu iemeslu dēļ nespēj turpināt un attīstīt saimniecisko darbību, nodot (atdot, pārdot, dāvināt) saimniecību citai personai, saņemot priekšlaicīgas pensionēšanās atbalstu. Savukārt Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumi Nr. 1002 “Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments “Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006. gadam”” paredzēja, ka lauksaimniekam piešķirto atbalstu par atlikušo periodu turpina maksāt viņa mantiniekiem. Ministru kabinets minētos noteikumus

2015. gadā grozīja, izslēdzot normu, kas paredzēja iespēju mantot priekšlaicīgās pensionēšanās atbalstu.

Lieta tika ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka minētā tiesa izskata lietu par mantotā priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta izmaksas pārtraukšanu. Lai gan līgumā par priekšlaicīgo pensionēšanos paredzēts, ka atbalstu lauksaimniekam vai viņa mantiniekiem maksā līdz 2021. gadam, tā izmaksa mantiniekiem pārtraukta 2015. gadā – pēc apstrīdētās Ministru kabineta noteikumu normas pieņemšanas.

Izskatot lietu, Satversmes tiesa 2017. gada 28. februārī nolēma uzdot Eiropas Savienības Tiesai jautājumus prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.

Eiropas Savienības Tiesa 2018. gada 7. augustā pasludināja spriedumu lietā C-120/17 “Administratīvā rajona tiesa pret Ministru kabinetu”. Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka Regula Nr. 1257/99 liedz dalībvalstīm veikt pasākumus, kas ļautu mantot priekšlaicīgās pensionēšanās atbalstu. Savukārt valsts tiesību norma, kurā paredzēta priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta mantošanas iespēja un kuru Eiropas Komisija apstiprinājusi kā atbilstošu Regulai Nr. 1257/99, ir radījusi šā atbalsta saņēmēju mantiniekiem tiesisko palāvību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsts, ņemot vērā tā personisko raksturu, lauku saimniecības atdevēja nāves gadījumā nevar tikt nodots viņa mantiniekiem. Tomēr saimniecības atdevēja mantiniekiem radās tiesiskā palāvība uz to, ka tiesības saņemt atbalstu ir mantojamas. Tādējādi minētās tiesības ir uzskatāmas par īpašuma tiesību objektu.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka būtiska demokrātiskas tiesiskās valsts principa sastāvdaļa ir tiesiskās sistēmas vienotība. Proti, valstī ir jāpastāv savstarpēji saskaņotām tiesību normām, kas harmoniski darbojas vienotas tiesību sistēmas ietvaros. Tas vienlīdz attiecas

arī uz Latvijas – Eiropas Savienības dalībvalsts – tiesību normu atbilstību Eiropas Savienības tiesībām, kas ir Latvijas tiesību sastāvdaļa. Līdz ar to demokrātiskas tiesiskas valsts princips nosaka valstij pienākumu nodrošināt, lai priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsts tiktu izmaksāts tiesiskā, Eiropas Savienības tiesību normām atbilstošā veidā. Valsts nav tiesīga turpināt lauksaimnieku mantinieku atbalstīšanu uz Regulai Nr. 1257/99 neatbilstošas tiesību normas pamata.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka Ministru kabinets ir samērīgi līdzsvarojis dažādu personu intereses. Apstrīdētā norma novērš Eiropas Savienības un valsts finanšu līdzekļu nelietderīgu izmantošanu. Savukārt saimnieciskās darbības subjektiem nav pamata paļauties uz to, ka dalībvalstis, īstenojot Eiropas Savienības tiesības, negrozīs tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram personas var mantot priekšlaicīgās pensionēšanās atbalstu. Vienlaikus tiesa uzsvēra, ka Ministru kabinets pārtraucis atbalsta sniegšanu nevis pilnībā, bet tikai attiecībā uz vienu tādu personu grupu, kuras nav līguma par atbalsta piešķiršanu puse – turklāt neprasot atmaksāt iepriekš saņemto atbalstu. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertais personas pamattiesību ierobežojums atbilst Satversmes 105. pantam.

Demokrātiskas tiesiskas valsts princips nosaka valstij pienākumu nodrošināt, lai priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsts tiktu izmaksāts tiesiskā, Eiropas Savienības tiesību normām atbilstošā veidā.

Lietā Nr. 2018-15-01

Spriedums
Preses relīze

Satversmes tiesa 2019. gada 7. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-15-01 “Par Augstskolu likuma 27. panta piektās daļas un 30. panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

Lietā tika vērtēta secīgu darba līgumu noslēgšana uz noteiktu laiku ar asociētā profesora vai profesora amatā ievēlētu personu.

Lietā tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka atbilstoši apstrīdētajām normām starp pieteikuma iesniedzēju un Latvijas Universitāti noslēgts darba līgums par asociētā profesora amata pienākumu pildīšanu uz sešiem gadiem. Katru reizi, kad izbeidzas līguma termiņš, esot jāpiedalās konkursā un jānoslēdz jauns līgums. Tā kā pieteikuma iesniedzējs veicot pastāvīgu un ilgstošu darbu, šāda terminēta nodarbinātība nesamērīgi ierobežojot viņa tiesības uz darbu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa paplašināja prasījumu, lai izvērtētu tiesisko regulējumu ne tikai attiecībā uz asociētajiem profesoriem, bet arī uz profesoriem.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka Satversmes 106. panta pirmais teikums tieši negarantē tiesības uz darbu, bet gan tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, tostarp arī tiesības saglabāt esošo nodarbošanos un darbavietu. Tomēr šī norma neliedz valstij noteikt prasības, kas personai jāizpilda, lai tā konkrētu nodarbošanos varētu īstenot. Vienlaikus tiesa ņēma vērā Satversmes 113. pantu, no kura citstarp izriet valsts pienākums ievērot, aizsargāt un nodrošināt profesūras akadēmisko brīvību. Darbavieta profesūrai ir viena no galvenajām akadēmiskās brīvības īstenošanas procesuālajām garantijām.

Treškārt, Satversmes tiesa atzina, ka augstākā izglītība un zinātne ir neatņemams valsts un visas sabiedrības ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikums. Savukārt augstākās izglītības īstenošanā būtiska nozīme ir kvalificētam akadēmiskajam personālam, visupirms profesūrai. Apstrīdētajās normās paredzētais termiņš, uz kādu persona tiek ievēlēta asociētā profesora vai profesora amatā un ar šo personu tiek slēgts darba līgums, ir vērst uz to, lai nodrošinātu periodisku akadēmiskā personāla atjaunošanos, tādējādi sekmējot zinātniskās pētniecības un mākslinieciskās jaunrades attīstību.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka kritērijus tiesiskajam regulējumam par darba līgumiem uz noteiktu laiku nosaka ar Eiropas Savienības direktīvu ieviestais pamatnolīgums³². Viens no tā mērķiem ir novērst secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu. Proti, atbilstoši pamatnolīguma 5. klauzulai tādas dalībvalsts normatīvajos aktos, kurā šādu darba līgumu slēgšana tiek pieļauta, jābūt noteiktiem pasākumiem, kas novērstu šādu līgumu ļaunprātīgas izmantošanas risku. Latvijas normatīvajos aktos attiecībā uz profesūru aizsardzība pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu nav paredzēta (piemēram, nav noteikts maksimālais secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu kopējais termiņš vai atjaunojumu skaits un nav paredzēts, ka pēc zināma perioda darba līgums uz noteiktu laiku var tikt pārveidots par darba līgumu uz nenoteiktu laiku). Tādēļ apstrīdētās normas, ciktāl tās nenodrošina šādu aizsardzību, neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesnese Ineta Ziemele pievienoja spriedumam **atsevišķās domas**. Tajās norādīts, ka līgumu slēgšana ar profesūru uz sešu gadu termiņu nesekmē profesūras darbību atbilstoši akadēmiskās brīvības principam un ilgtermiņā nenodrošina kvalitatīvu zinātni visās valstij svarīgajās jomās. Likumdevējam būtu īpaši jāpievēršas šim jautājumam, apsverot un izstrādājot jēgpilnu risinājumu.

32 EAK – UNICE – CEEP pamatnolīgums par darbu uz noteiktu laiku, kas ieviests ar Eiropas Savienības Padomes 1999. gada 28. jūnija direktīvu 1999/70/EK par UNICE, CEEP un EAK noslēgto pamatnolīgumu par darbu uz noteiktu laiku.

Darba stabilitāte ir būtisks priekšnoteikums darba ņēmēju aizsardzībā. Uz noteiktu laiku noslēgti darba līgumi gan darba devēju, gan darba ņēmēju vajadzībām var atbilst tikai noteiktos apstākļos.

Lieta Nr. 2018-18-01

Lēmums

Preses relīze

Satversmes tiesa 2019. gada 4. jūnijā pieņēma lēmumu par jautājumu uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai lietā Nr. 2018-18-01 “Par Ceļu satiksmes likuma 14.¹ panta otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”.

Lietā tiek vērtēts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā esošā informācija par pārkāpumu uzskaites punktiem ir vispārpieejama.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka valsts akciju sabiedrība “Ceļu satiksmes drošības direkcija” ir reģistrējusi pieteikuma iesniedzēja pārkāpumu uzskaites punktus. Minētie punkti esot personas dati par sodāmību un pārkāpumiem, tādēļ to apstrādē atbilstoši Vispārīgajai datu aizsardzības regulai vajagot ievērot īpašas prasības. Neievērojot minētās prasības, esot pārkāptas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz privāto dzīvi.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka pārkāpumu uzskaites punktu reģistrēšanas mērķis ir uzskaitīt administratīvos pārkāpumus ceļu satiksmē, lai atkarībā no to skaita varētu uzlikt transportlīdzekļu vadītājiem papildu ietekmēšanas līdzekļus. Savukārt pārkāpumu uzskaites punktu reģistrācijas vai to neesības fakts ļauj secināt, vai persona ir vai nav sodīta par administratīvo pārkāpumu ceļu satiksmē. Informācija par transportlīdzekļa vadītāja vārdu, uzvārdu un tam reģistrētajiem pārkāpumu uzskaites punktiem ir personas dati, bet to izpaušana – personas datu apstrāde.

Otrkārt, Satversmes tiesa secināja, ka atbilstoši Vispārīgās datu aizsardzības regulas 10. pantam personas datu apstrādi par sodāmību un pārkāpumiem veic tikai oficiālas iestādes kontrolē vai tad, ja apstrādi atļauj Eiropas Savienības vai dalībvalsts tiesību akti, paredzot atbilstošas garantijas datu subjektu tiesībām un brīvībām. Lai gan pārkāpumu uzskaites punkti ir informācija, kas saistīta ar transportlīdzekļu vadītāju sodāmību administratīvo pārkāpumu lietās, Vispārīgās datu aizsardzības regulas 10. pants pirmšķietami nenoteic, ka tas šai informācijai būtu piemērojams. Ja minētais pants paredz īpašus noteikumus arī tādu personas datu

apstrādei, kuri attiecas uz personas sodāmību un pārkāpumiem administratīvo pārkāpumu lietās tādā situācijā kā izskatāmajā lietā, tad informācijai par personai reģistrētajiem pārkāpumu uzskaites punktiem nevarētu tikt noteikts vispārpieejamas informācijas statuss. Tā kā izskatāmajā tiesību jautājumā Eiropas Savienības Tiesas judikatūra nav izveidojusies, Satversmes tiesa nolēma minētajai tiesai uzdot šādus jautājumus prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai:

1) Vai Vispārīgās datu aizsardzības regulas 10. pantā lietotais jēdziens “personas datu apstrāde par sodāmību un pārkāpumiem vai ar tiem saistītiem drošības pasākumiem” ir interpretējams tādējādi, ka tas attiecas uz apstrīdētajā normā paredzēto informācijas par transportlīdzekļu vadītājiem reģistrētajiem pārkāpumu uzskaites punktiem apstrādi?

2) Neatkarīgi no atbildes uz pirmo jautājumu – vai Vispārīgās datu aizsardzības regulas normas, īpaši 5. panta 1. punkta “f” apakšpunktā nostiprinātais princips “integritāte un konfidencialitāte”, ir interpretējams tādējādi, ka tās aizliedz dalībvalstīm noteikt vispārpieejamas informācijas statusu informācijai par transportlīdzekļu vadītājiem reģistrētajiem pārkāpumu uzskaites punktiem un pieļaut attiecīgo datu apstrādi izpaušanas veidā?

3) Vai Vispārīgās datu aizsardzības regulas ievada 50. un 154. apsvērums, 5. panta 1. punkta “b” apakšpunkts un 10. pants, kā arī Direktīvas 2003/98/EK³³ 1. panta 2. punkta “cc” apakšpunkts būtu interpretējami tādējādi, ka tie aizliedz tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kas pieļauj informācijas par transportlīdzekļu vadītājiem reģistrētajiem pārkāpumu uzskaites punktiem nodošanu atkalizmantošanai?

4) Ja atbilde uz kādu no iepriekšējiem jautājumiem ir apstiprinoša – vai Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma un tiesiskās drošības princips būtu interpretējami tādējādi, lai varētu pieļaut apstrīdētās normas piemērošanu un tās tiesisko seku saglabāšanu uz laiku līdz brīdim, kad stājas spēkā Satversmes tiesas galīgais nolēmums?

Latvijai, noskaidrojot nacionālo normatīvo aktu saturu un piemērojot tos, ir jāņem vērā demokrātiju stiprināšie Eiropas Savienības tiesību akti un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā nostiprinātā to interpretācija.

33 Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 17. novembra direktīva 2003/98/EK par valsts sektora informācijas atkalizmantošanu, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija direktīvu 2013/37/ES.

2.3. VALSTSTIESĪBAS (SATVERSMES INSTITUCIONĀLĀ DAĻA)

Pārskata posmā Satversmes tiesa taisījusi trīs spriedumus, kas attiecināmi uz valststiesību jomu. Visi trīs spriedumi attiecas uz likumdošanas procesu. Divās lietās tiesa izvērtēja, vai Ministru kabinets rīkojies atbilstoši likumdevēja piešķirtajam pilnvarojumam. Savukārt trešajā lietā sniegtas vairākas jaunas atziņas par Satversmei atbilstošu likumdošanas procesu Saeimā.

Spriedumā lietā Nr. 2018-06-0103 Satversmes tiesa galvenokārt vērtēja pirmšķietami tās judikatūrā jau plaši analizētu jautājumu – vai Ministru kabinets rīkojies atbilstoši likumdevēja piešķirtajam pilnvarojumam. Tomēr atšķirībā no lielākās daļas šāda veida lietu, kurās vērtēts, vai Ministru kabinets nav pārsniedzis pilnvarojuma robežas jeb rīkojies *ultra vires*, lietā Nr. 2018-06-0103 tika analizēts, vai Ministru kabinets bija izpildījis likumdevēja gribu attiecībā uz transporta pabalsta apmēra un piešķiršanas kārtības noteikšanu, ievērojot likumdevēja noteikto mērķi – nodrošināt visām personām ar invaliditāti, kurām ir apgrūtināta pārvietošanās, vienlīdzīgu iespēju īstenot tiesības uz šo pabalstu. Citiem vārdiem sakot, tika vērtēts, vai Ministru kabinets, izdodot apstrīdētās normas, bija izdarījis visu, lai sasniegtu likumdevēja noteikto mērķi. Tiesa nonāca pie secinājuma, ka tas nav ticis izdarīts, turklāt atzīmēja, ka likumdevējam pašam bija pienākums konstatēt juridisko pretrunu starp pilnvarojošajām normām un uz to pamata izdotajām apstrīdētajām normām, kā arī gādāt par to, lai šī pretruna tiktu nekavējoties novērsta. Līdzšinējā judikatūrā pie salīdzināma secinājuma tiesa bija nonākusi 2012. gada 2. maija spriedumā lietā Nr. 2011-17-03, kurā tā konstatēja, ka Ministru kabinets nebija rīkojies atbilstoši likumdevēja piešķirtajam pilnvarojumam, jo nebija izpildījis pienākumu pielāgot tiesisko regulējumu tehnoloģiju attīstībai. Tomēr spriedums lietā Nr. 2018-06-0103 ir zīmīgs ar to, ka tajā Ministru kabineta izdota tiesību norma pirmoreiz atzīta par neatbilstošu Satversmei tāpēc, ka nesasniedza likumdevēja noteikto mērķi jau tās izdošanas brīdī.

Uz to, ka Ministru kabinets pilnībā nav īstenojis likumdevēja gribu un pilnvarojuma mērķi, norādīja arī Satversmes tiesas tiesneši Daiga Rezevska un Artūrs

Kučs savās atsevišķajās domās, kas pievienotas spriedumam lietā Nr. 2018-16-03. Tomēr Satversmes tiesas tiesnešu vairākums šajā lietā bija nonācis pie pretēja secinājuma, proti, ka Ministru kabineta izdoto noteikumu normas par elektroenerģijas obligātā iepirkuma īstenošanu – elektroenerģijas pašpatēriņa kontroli un pārkompensācijas aprēķinu – tikušas izdotas, ievērojot likumdevēja piešķirto pilnvarojumu. Tiesa norādīja, ka Saeimas pienākums ir pašai likumdošanas kārtībā izlemt visus svarīgākos valsts un sabiedrības dzīves jautājumus, savukārt Ministru kabinetam var tikt piešķirtas pilnvaras likuma ieviešanai dzīvē nepieciešamo normu izstrādāšanai.

Visbeidzot Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2018-11-01 pirmoreiz piemēroja labas likumdošanas principu un atklāja šī principa saturu. Konstatējusi, ka lietā apstrīdētās normas ierobežoja pieteikuma iesniedzēju tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, tiesa vērtēja, vai šis ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. Konkrētās lietas apstākļos tiesa konstatēja trejādu labas likumdošanas principa pārkāpumu apstrīdētās normas pieņemšanas gaitā. Pirmkārt, apstrīdētās normas nevarēja tikt iekļautas likumprojektā, kas ietverts valsts budžeta likuma projektu pavadošo likumprojektu paketē. Otrkārt, Saeima nebija izvērtējusi iebildumus, ko Valsts prezidents par apstrīdētajām normām līdzīgām normām bija paudis, kad tās bija ietvertas citā likumā. Treškārt, Saeima, pieņemot apstrīdētās normas, nebija veikusi pienācīgu izvērtējumu, vai tās atbildīs Vispārīgajai datu aizsardzības regulai. Vērtējums par normu atbilstību Eiropas Savienības tiesībām ir nepieciešams, lai ikviens varētu gūt apstiprinājumu tam, ka apstrīdēto normu pieņemšana neapgrūtinās Eiropas Savienības mērķu sasniegšanu. Tiesa secināja, ka pieļautie likumdošanas procedūras pārkāpumi ir būtiski, tāpēc atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmei.

Kaut gan lietā Nr. 2018-11-01 aplūkoti labas likumdošanas principa elementi Satversmes tiesas judikatūrā ir vērtēti arī iepriekš, 2019. gads tiesas vēsturē būs zīmīgs citstarp tieši ar to, ka tiesa ir likusi īpašu uzsvāru uz

pamattiesību ierobežojuma “procesualizāciju”, proti, uz likumdošanas procesa kvalitātes izvērtējumu.

Lieta Nr. 2018-06-0103

Spriedums
Preses relīze

Satversmes tiesa 2018. gada 12. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-06-0103 “Par Valsts sociālo pabalstu likuma 12. panta pirmās daļas un Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumu Nr. 805 “Noteikumi par prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritērijiem, termiņiem un kārtību” 9. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam”.

Lietā tika vērtēts tiesiskais regulējums, kas tiesības uz pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai paredz tādai personai ar invaliditāti, kurai ir apgrūtināta pārvietošanās fiziska, bet ne garīga rakstura veselības traucējumu dēļ.

Lieta tika ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka pieteicējam Administratīvās rajona tiesas izskatāmajā lietā konstatēti smagi garīgās attīstības traucējumi, kas apgrūtinā pārvietošanos. Tādēļ viņam esot nepieciešams apstrīdētajā likuma normā paredzētais transporta pabalsts. Lai to piešķirtu, jāsaņem Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas atzinums. Tomēr apstrīdētās Ministru kabineta noteikumu normas paredzot atzinuma izsniegšanu vienīgi tādām personām, kurām ir fiziska rakstura veselības traucējumi. Pēc pieteikuma iesniedzējas ieskata, tas neatbilst vienlīdzības principam un tiesībām uz sociālo nodrošinājumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā likuma norma ir visaptveroša un paredz transporta pabalsta piešķiršanu ikvienai personai ar invaliditāti, kurai ir apgrūtināta pārvietošanās. Tādējādi apstrīdētā likuma norma atbilst Satversmei.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Ministru kabinetam, nosakot transporta pabalsta piešķiršanas kārtību, bija jāievēro likumdevēja mērķis nodrošināt vienlīdzīgas tiesības uz pabalstu visām personām ar invaliditāti neatkarīgi no pārvietošanās grūtību cēloņa. Tomēr apstrīdētās Ministru kabineta noteikumu normas neapņēma garīga rakstura veselības traucējumus. Līdz ar to vienai personu grupai – personām ar garīga rakstura veselības traucējumiem – ir liegtas tiesības, kas otrai salīdzināmos apstākļos esošu personu grupai – personām ar fiziska rakstura veselības traucējumiem – ir nodrošinātas.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka Ministru kabinets drīkst izdot tikai tādas normas, kas sasniedz likumdevēja noteikto mērķi. Tādēļ Ministru kabinetam bija jāizstrādā tāds regulējums, lai transporta pabalsts būtu pieejams ikvienai personai ar invaliditāti, kurai tas

ir objektīvi nepieciešams. Tā kā izstrādātais regulējums neatbilst likumdevēja noteiktajam mērķim, tajā paredzētā atšķirīgā attieksme nav noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtām tiesību normām. Līdz ar to apstrīdētās Ministru kabineta normas, cik tāl tās neparedz transporta pabalstu personai ar invaliditāti, kuras pārvietošanās grūtības saistītas ar garīga rakstura veselības traucējumiem, neatbilst Satversmes 91. pantam kopsakarā ar Satversmes 109. pantu.

Satversmes tiesa arī papildus norādīja, ka likumdevējam ar parlamentārās kontroles starpniecību vai citiem tā rīcībā esošajiem tiesiskajiem līdzekļiem ir jāgādā, lai pilnvarojums tiktu izpildīts atbilstoši Satversmei. Ja līdzās likumdevēja pieņemtajai tiesību normai ilgstoši pastāv Ministru kabineta pieņemtas normas, kas ir pretrunā ar likumdevēja mērķi, likumdevējam pašam ir pienākums gādāt par to, lai šī juridiskā pretruna tiktu konstatēta un nekavējoties novērsta.

Ministru kabinets drīkst izdot tikai tādas normas, kas sasniedz likumdevēja noteikto mērķi.

Lieta Nr. 2018-11-01

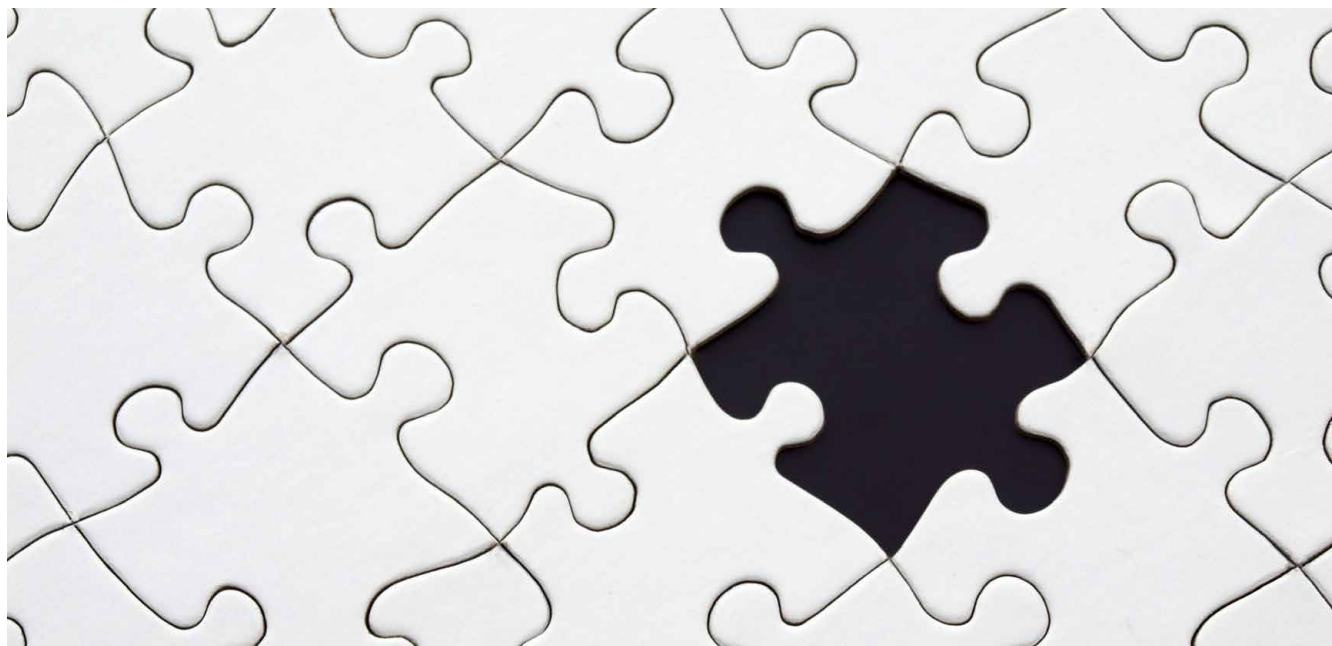
Spriedums
Preses relīze
Video

Satversmes tiesa 2019. gada 6. martā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-11-01 “Par Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta 9.² daļas 1. un 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”.

Lietā tika vērtēts tiesiskais regulējums, kas paredz valsts un pašvaldību institūcijām pienākumu institūcijas mājaslapā internetā publicēt un vismaz astoņus gadus glabāt informāciju par amatpersonu un darbinieku atalgojumu.

Lieta tika ierosināta pēc vairāku valsts dibinātu augstskolu darbinieku konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka apstrīdētās normas ierobežo viņu tiesības uz privāto dzīvi, jo noteic augstskolas pienākumu savā mājaslapā internetā katru mēnesi publicēt visām amatpersonām un darbiniekiem aprēķināto atalgojumu un citas naudas summas, norādot vārdu, uzvārdu, amatu un aprēķināto summu. Pēc pieteikuma iesniedzēju ieskata, apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tam nav leģitīma mērķa un tas nav samērīgs.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka no tiesiskas valsts principa izriet arī labas likumdošanas princips. Minētais princips citstarp dod iespēju saprast, kāpēc likumdevējs noteicis konkrētu pamattiesību ierobežojumu un kādu apsvērumu dēļ šāds ierobežojums demokrātiskā tiesiskā valstī ir pieļaujams. No minētā principa izrietošās prasības ir jāievēro, nosakot jebkuru pamat-

tiesību ierobežojumu.

Otrkārt, Satversmes tiesa konstatēja, ka likumprojekts ar apstrīdētajām normām bija ietverts valsts budžeta likuma projektu pavadošo likumprojektu paketē, atzīts par steidzamu un pieņemts divos lasījumos. Tomēr minētajā likumprojektu paketē drīkst iekļaut vienīgi tādus jautājumus, kas attiecas uz konkrēto saimniecisko gadu un ir cieši saistīti ar valsts finanšu līdzekļu izlietojumu. Tas vien, ka apstrīdētās normas noteic ar valsts un pašvaldību institūciju budžetu izlietojumu saistītās informācijas atklātību, vēl nenožīmē, ka šīs normas bija nepieciešams pieņemt, lai regulētu valsts finansiālo darbību kārtējā saimnieciskā gada ietvaros. Līdz ar to apstrīdētās normas nevarēja tikt iekļautas likumprojektā, kas ietverts valsts budžeta likuma projektu pavadošo likumprojektu paketē.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētajām normām līdzīgas normas savulaik bijušas ietvertas citā likumā, kuru Valsts prezidents nodevis Saeimai otrreizējai caurlūkošanai. Apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā Saeimai bija pienākums izvērtēt Valsts prezidenta izteiktos iebildumus. Ja Valsts prezidents ir izteicis iebildumus pret tiesisko regulējumu, Saeima nedrīkst centies izvairīties no šā tiesiskā regulējuma izvērtējuma, ietverot attiecīgo regulējumu citā likumprojektā. Tas būtu pretrunā ar labas ticības principu, labas likumdošanas principu un starpinstitucionālās lojalitātes principu. Ja reiz Satversme paredz Valsts prezidentam tiesības prasīt Saeimai otrreizēju likuma caurlūkošanu, tad Saeimai ir pienākums izvērtēt visus Valsts prezidenta izteiktos iebildumus. Turklāt šim vērtējumam jābūt tādā, lai būtu iespējams konstatēt, kādu apsvērumu dēļ Valsts prezidenta paustie iebildumi tika noraidīti.

Ceturtkārt, kā secināja Satversmes tiesa, pienācīgs likumdošanas process nozīmē arī to, ka Saeimai, pieņemot jaunas tiesību normas, ir jāvērtē šo normu atbilstība tām Eiropas Savienības tiesībām, kas ir stājušās spēkā, bet vēl nav kļuvušas piemērojamas. Tādēļ

Saeimai bija jāvērtē, vai apstrīdētās normas atbildīs Vispārīgajai datu aizsardzības regulai. Šāds vērtējums bija nepieciešams, lai ikviens varētu gūt apstiprinājumu tam, ka apstrīdēto normu pieņemšana neapgrūtinās Eiropas Savienības mērķu sasniegšanu.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā nav ievērots labas likumdošanas princips un ka pieļautie likumdošanas procedūras pārkāpumi ir būtiski. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu un apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 96. pantam.

Tas vien, ka likumdevējs kādu tiesisko regulējumu ir apspriedis, iespējams, pat vairākkārt, vēl nenožīmē, ka likumdevējs tik tiešām būtu vērtējis šajā tiesiskajā regulējumā ietverta pamattiesību ierobežojuma atbilstību konstitūcijai.

Lieta Nr. 2018-16-03

[Spriedums](#)

[Preses relīze](#)

[Video](#)

Satversmes tiesa 2019. gada 18. aprīlī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-16-03 "Par Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā" 91., 92., 98. un 99. punkta, 8. pielikuma 2. punkta un Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumu Nr. 262 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" 63.⁸ pun-

ktā pēdējā teikuma, 106., 107., 113. un 114. punkta, 10. pielikuma 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam”.

Lietā tika vērtētas Ministru kabineta noteikumu normas par elektroenerģijas obligātā iepirkuma īstenošanu – elektroenerģijas pašpatēriņa kontroli un pārkompensācijas aprēķinu.

Lietā tika ierosināta pēc divdesmit 12. Saeimas deputātu pieteikuma. Tajā norādīts, ka ar apstrīdētajām normām nepamatoti pieļauts pārmērīgs valsts atbalsts elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā un no atjaunojamiem energoresursiem. Proti, esot nepamatoti noteikts atliekošs pārejas periods pašpatēriņa principa īstenošanas kontrolei, tādējādi atceļot vai atliekot likuma prasību izpildi par vairāk nekā gadu. Savukārt ar izmaiņām pārkompensācijas regulējumā esot pieļauts nepamatoti liels atbalsts elektroenerģijas komersantiem, jo pārkompensācijas aprēķinos neesot ņemts vērā viss komersantam sniegtais valsts atbalsts un citi ienākumi. Tā rezultātā visiem elektroenerģijas galalietotājiem proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam esot jāsedz nepamatoti liels obligātā iepirkuma komponentes maksājums. Ministru kabinets ar apstrīdētajām normām esot izlēmis Saeimas kompetencē esošus jautājumus un apstrīdētās normas neatbilstot pilnvarojošo likumu normu saturam un mērķim. Ministru kabinets neesot izpildījis likumdevēja prasību, ka elektroenerģijas galalietotājiem elektroenerģija tiek piegādāta par pamatotām cenām. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 64. pantam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Saeima Elektroenerģijas tirgus likumā ir noteikusi pašpatēriņa principu – paredzējusi elektroenerģijas ražotājiem tiesības pārdot un attiecīgi publiskajam tirgotājam pienākumu iepirkt obligātā iepirkuma ietvaros no atjaunojamiem energoresursiem un koģenerācijā saražotās elektroenerģijas atlikumu, kas palicis pāri pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas vajadzībām. Turklāt Saeima šajā likumā noteikusi, ka garantētās maksas un obligātā iepirkuma rezultātā radušās izmaksas par pamatotu cenu jāsedz visiem elektroenerģijas galalietotājiem. Savukārt šo prasību īstenošanas kārtības noteikšanai Saeima ir pilnvarojusi Ministru kabinetu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka valstij ir jākontrolē valsts atbalsta izmantošana un līdz ar to jākontrolē arī pašpatēriņa principa ievērošana. Ar sākotnējo pašpatēriņa principa īstenošanas kontroles mehānismu nebija izdevies novērst visus gadījumus, kad tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros tika izmantotas negodprātīgi. Tādēļ tika paredzēts papildu kontroles mehānisms, vienlaikus nosakot pārejas periodu tā ieviešanai. Tiesa secināja, ka Ministru kabinets varēja noteikt šādu pārejas periodu, turklāt minētais periods nav arī nesamērīgi īss vai pārmēru ilgs. Tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzēja argumentu, ka ar pārejas periodu ir atcelta vai atlikta likuma prasību izpilde vai radīti šķēršļi pārbaužu veikšanai attiecībā uz pagātnes periodiem. Tādējādi Ministru kabinets, pieņemot

apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, ir rīkojies likumdevēja noteiktā pilnvarojuma ietvaros.

Treškārt, Satversmes tiesa atzina, ka atbalsts elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā un no atjaunojamiem energoresursiem ir paredzēts tādēļ, lai veicinātu šādas elektroenerģijas ražošanu, kompensējot tās ražotājiem izmaksas un vienlaikus nodrošinot tiem saprātīgu peļņu. Tādējādi likumdevēja piešķirtais pilnvarojums noteikt pamatotu elektroenerģijas cenu nozīmē to, ka cenas veidošanas noteikumi ir jāparedz atbilstoši tiesību sistēmas prasībām un tādā apmērā, lai ar saprātīgām izmaksām veicinātu likumdevēja noteiktā valsts atbalsta mērķu sasniegšanu. Tiesa secināja, ka Ministru kabinets ar apstrīdētajām normām, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, ir izveidojis kārtību, kas paredz nākotnē novērst konstatēto pārkompensāciju elektroenerģijas ražotājiem, kuriem tā radusies, izmantojot Elektroenerģijas tirgus likumā paredzētās tiesības, un šis pārkompensācijas novēršanas mehānisms ir saskaņots ar Eiropas Komisiju. Tiesa arī norādīja, ka saglabāt komersantiem iepriekš atbilstoši Enerģētikas likumam piešķirtās tiesības ir bijis tieši likumdevēja mērķis. Savukārt Ministru kabineta pilnvaru apjoms ir ierobežots ar likumdevēja noteiktajām rīcības brīvības robežām. Tiesa uzsvēra, ka Ministru kabinets ir izveidojis tādu pārkompensācijas novēršanas regulējumu, kas ļauj efektīvi aprēķināt un atbilstoši ilgtspējīgas attīstības principam prognozēt samērīgu peļņu elektroenerģijas ražotājiem un attiecīgi pamatotu elektroenerģijas cenu tās galalietotājiem.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas par elektroenerģijas pašpatēriņa kontroli un pārkompensācijas aprēķinu, ir ievērojis likumdevēja piešķirto pilnvarojumu. Līdz ar to minētās normas atbilst Satversmes 64. pantam.

Satversmes tiesas tiesneši Daiga Rezevska un Artūrs Kučs pievienoja spriedumam **atsevišķās domas**. Tajās norādīts, ka apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, nav izdotas savlaicīgi, lai pilnā apjomā īstenotu likumdevēja gribu un pilnvarojuma mērķi. Savukārt apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, neatbilst likumdevēja gribai un pilnvarojuma mērķim novērst pārkompensāciju, ņemot vērā visu konkrētam elektroenerģijas ražotājam sniegto valsts atbalstu.

Atbilstoši parlamenta virsvadības principam ir pieļaujams tas, ka Ministru kabinetam tiek piešķirtas pilnvaras likuma ieviešanai dzīvē nepieciešamo normu izstrādāšanai. Savukārt Saeimas pienākums ir pašai likumdošanas kārtībā izlemt visus svarīgākos valsts un sabiedrības dzīves jautājumus.

2.4. ADMINISTRATĪVĀS TIESĪBAS

Administratīvo tiesību jomā Satversmes tiesa pērn izskatījusi divas lietas. Tajās risināti jautājumi, kas saistīti ar pašvaldības autonomo funkciju veikšanu un administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanu.

Lietā Nr. 2018-08-03 aplūkota kapsētu izveidošana un uzturēšana kā viena no pašvaldības autonomajām funkcijām. Satversmes tiesa vērtēja, vai pašvaldība ir tiesīga noteikt maksu par kapavietas izmantošanu. Lai rastu atbildi uz šo jautājumu, tiesa izvērsti raksturoja cilvēka cieņu – tostarp pēc nāves. Cilvēka cieņa kā konstitucionāla vērtība ir visu pamattiesību pamatā. Savukārt cilvēka cieņas aizsardzība pēc nāves ir balstīta arī uz kultūras un reliģijas tradīcijām, kas izriet no latviskās dzīvesziņas. Cilvēka cieņa pieprasa, ka pēc nāves tuviniekiem ir pienākums apbedīt mirušo cilvēku, un kapavietas piešķiršana ir nepieciešams priekšnoteikums tam, lai būtu nodrošināta apbedīšanas pienākuma izpilde.

Aplūkojot iespējas noteikt maksu par kapavietas izmantošanu, Satversmes tiesa analizēja tādas pašvaldības ieņēmumu veidus kā nomas maksa, maksa par pakalpojumiem un pašvaldības nodeva. Tiesa secināja, ka neviens no šiem veidiem nav izmantojams, lai pieprasītu maksu par kapavietas izmantošanu. Piemēram, uzskatot kapavietas piešķiršanu par maksas pakalpojumu, netiktu ievērota cilvēka cieņa.

Lietā Nr. 2018-09-0103 par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanu Satversmes tiesa atklāja administratīvās atbildības tiesībās piemērojamā lietderības principa saturu. Saskaņā ar minēto principu atbildīgajai amatpersonai ir piešķirta rīcības brīvība – tostarp veicot mantas izņemšanu. Vienlaikus tiesa atsauca uz tiesiskuma principu un samērīguma principu. Atbilstoši tiesiskuma principam būtu nepieļaujami personai noteikt pienākumu segt izdevumus par neefektīvu, pārmērīgi ilgu izņemtās mantas glabāšanu. Savukārt no samērīguma principa izriet, ka iestādei un tiesai ikvienā gadījumā ir jāvērtē administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanas izdevumu samērība, citstarp ņemot vērā personai piemēroto sodu,

tās mantisko stāvokli, kā arī rīcību procesa virzībā un apsverot, vai vispār bija nepieciešams izņemt mantu turēt valsts rīcībā. Tādējādi Satversmes tiesa atzina apstrīdēto regulējumu par atbilstošu Satversmei, jo tas ir jāpiemēro, ievērojot iepriekš minētos vispārējos tiesību principus.

Lietā Nr. 2018-08-03

[Spriedums](#)

[Preses relīze](#)

[Video](#)

Satversmes tiesa 2019. gada 5. martā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-08-03 “Par Jūrmalas pilsētas domes 2014. gada 4. septembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Jūrmalas pilsētas pašvaldības kapsētu darbības un uzturēšanas noteikumi” 18. un 20. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam”.

Lietā tika vērtētas pašvaldības tiesības noteikt maksu par kapavietas izmantošanu.

Lietā tika ierosināta pēc tiesībsarga pieteikuma. Tajā norādīts, ka kapsētu izveidošana un uzturēšana ir pašvaldību autonomā funkcija, kuras izpilde finansējama no pašvaldības budžeta. Kapsētām esot publiskas lietas statuss, tāpēc to privāttiesiskā apgrozība esot ierobežota. Turklāt pašvaldības neesot tiesīgas noteikt arī nodevu par kapavietas izmantošanu. Tādēļ Jūrmalas pilsētas dome, nosakot maksu par kapavietas izmantošanu, pārkāpusi Satversmes 1. pantā nostiprināto tiesiskas valsts principu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka cilvēka cieņa ir konstitucionāla vērtība, kas raksturo cilvēku kā augstāko demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību. Tā ir jāaizsargā gan attiecībās starp valsti un cilvēku, gan cilvēku savstarpējās attiecībās, gan arī pēc cilvēka nāves. Līdz ar to cilvēka cieņa ir jāaizsargā arī gadījumos, kad tiek regulēti ar miruša cilvēka apbedīšanu saistīti jautājumi.

Otrkārt, Satversmes tiesa secināja, ka kapsētu izveidošana un uzturēšana ir pašvaldības autonomā funkcija,

kuras izpilde finansējama no pašvaldības budžeta līdzekļiem. Kapsētas un atsevišķas kapavietas tradicionāli kalpo tam, lai tiktu īstenota miruša cilvēka cieņpilna apbedīšana. Tādējādi kapsētas ir publiskā lietošanā nodots pašvaldības īpašums, kas kalpo sabiedrības vajadzībām un tāpēc nevar tikt iznomāts ienākumu gūšanai.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka kapavietas piešķiršana nav arī pakalpojums, par kuru pašvaldība saskaņā ar likumu būtu tiesīga noteikt samaksu. Pašvaldības rīcība, piešķirot personai kapavietu, nav pakalpojums, jo pastāv apbedīšanas pienākums, kas tuviniekiem neparedz izvēles iespējas, proti, mirušā cilvēka ķermenis ir jāapbedī kapsētā. Tādēļ tas, ka pašvaldība pieprasa maksu par kapavietas piešķiršanu kā maksu par pakalpojumu, ir pretrunā ar noteikumu, ka arī pēc cilvēka nāves pret viņa ķermeni ir jāizturas ar cieņu.

Visbeidzot Satversmes tiesa uzsvēra, ka likumā pašvaldībai nav paredzētas tiesības noteikt arī nodevu par kapavietas izmantošanu. Tādējādi Jūrmalas pilsētas dome, pieņemot apstrīdētās normas, ir pārkāpusi tai normatīvajos aktos noteikto kompetenci un nav ievērojusi padotību likumam un tiesībām. Līdz ar to tiesa atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 1. pantam.

Demokrātiskai tiesiskai valstij ir pienākums, regulējot ar miruša cilvēka apbedīšanu saistītus jautājumus, aizsargāt cilvēka cieņu arī pēc viņa nāves.

Lieta Nr. 2018-09-0103

[Spriedums](#)

[Preses relīze](#)

[Video](#)

Satversmes tiesa 2018. gada 14. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-09-0103 “Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257. panta astotās daļas un Ministru kabineta 2010. gada 7. decembra noteikumu Nr. 1098 “Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem” 74. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. un 105. pantam”.

Lietā tika vērtēts pie administratīvās atbildības sauktās personas pienākums segt izdevumus par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanu.

Lieta tika ierosināta pēc Augstākās tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka atbilstoši apstrīdētajam regulējumam pie administratīvās atbildības sauktajai personai ir jāsedz tie mantas glabāšanas izdevumi, kas radušies līdz brīdim, kad kļūst izpildāms lēmums par mantas konfiskāciju. Minētais brīdis esot atkarīgs no tā, vai persona izmantos savas tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Kamēr iestāde un tiesa izskata personas sūdzību, izņemtās mantas glabāšana turpinoties un līdz ar to arī turpinot pieaugt izdevumi par mantas glabāšanu. Konkrētajā gadījumā izdevumi vairākas reizes pārsniedzot personai uzliktā administratīvā soda apmēru. Tādējādi tiek ierobežotas personas tiesības uz īpašumu un apgrūtinātas tās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo personai rodoties nelabvēlīgas mantiskas sekas tādēļ, ka persona izmanto tiesības vērsties tiesā.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā manta tiek atzīta par valstij piekritīgu brīdī, kad stājas spēkā galīgais nolēmums par personas saukšanu pie administratīvās atbildības. Var būt gadījumi, kuros personai, kurai administratīvā pārkāpuma lietā piemērots sods, par šo laiku jāsedz izdevumi, kas radušies sakarā ar izņemtās mantas glabāšanu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka administratīvās atbildības tiesībās būtisks ir lietderības princips. Tas nozīmē, ka atbildīgajai institūcijai vai amatpersonai ir piešķirta rīcības brīvība, izlemjot, vai tā uzsāks administratīvo lietvedību, kādus procesuālos līdzekļus izmantos un vai administratīvā pārkāpuma lietu noslēgs ar lēmumu par administratīvās atbildības noteikšanu par konkrēto pārkāpumu. Tā kā kompetentajai amatpersonai, veicot mantas izņemšanu, ir rīcības brīvība, tai vienmēr jāizdara lietderības apsvērumi un jāvērtē, vai personas tiesības konkrētā gadījumā tiek ierobežotas samērīgi ar šīs darbības mērķi. Tai citstarp jākontrolē arī mantas glabāšanas ilgums. Tiesisko seku konkretizācija un piemērošana konkrētam gadījumam nedrīkst nonākt pretrunā ar samērīguma principu.

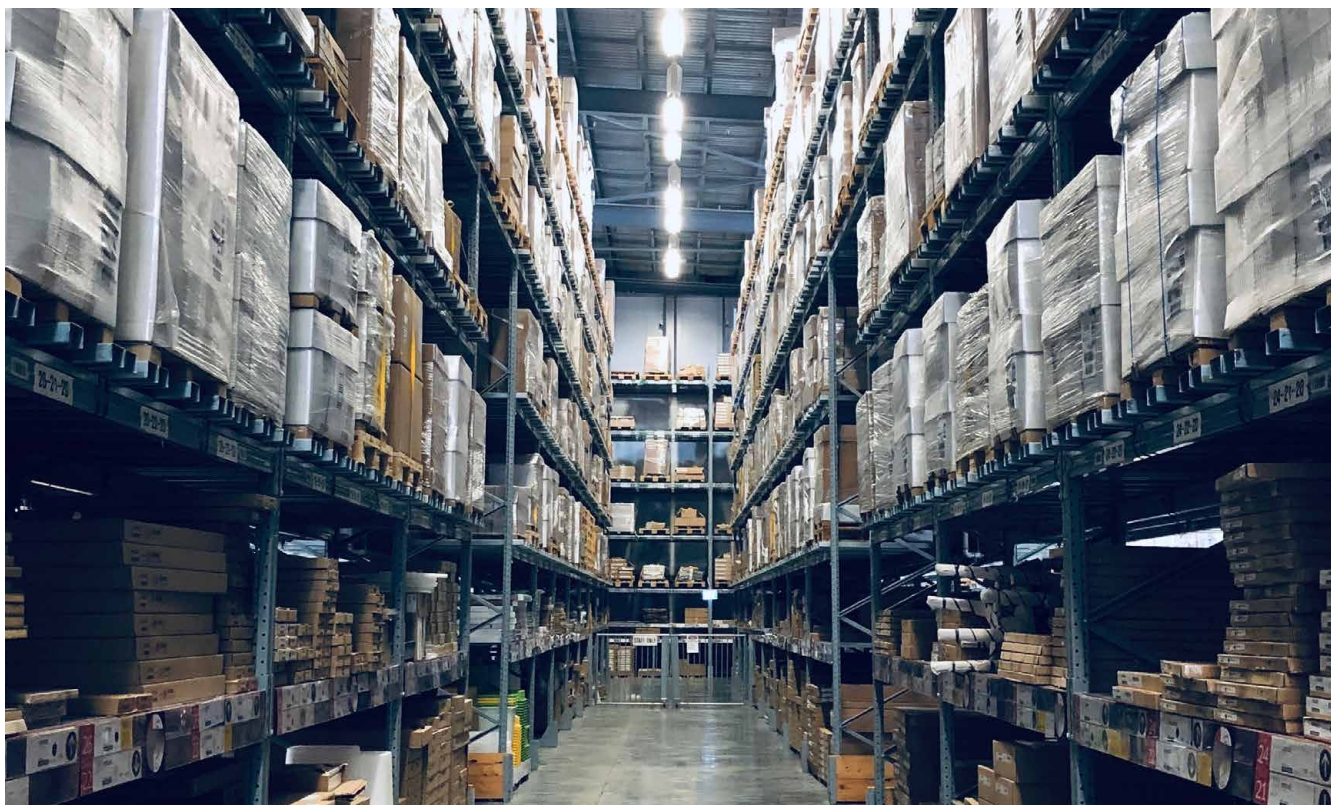
Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka iestādei un tiesai ikvienā gadījumā ir jāvērtē administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanas izdevumu samērība, citstarp ņemot vērā personai piemēroto sodu, tās mantisko stāvokli, kā arī rīcību procesa virzībā un apsverot, vai vispār bija nepieciešams izņemt mantas turēt valsts rīcībā. Atbilstoši piemērojot apstrīdēto regulējumu, tiktu nodrošināta samērīguma principa ievērošana katrā konkrētajā gadījumā. Tādējādi apstrīdētā regulē-

juma pareiza piemērošana nerada tiesību uz īpašumu ierobežojuma neatbilstību samērīguma principam.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētais regulējums ierobežo tiesības uz pieeju tiesai, jo pienākums segt ar tiesāšanos saistītus izdevumus, kas pieaug atbilstoši administratīvā pārkāpuma procesa ilgumam, var atturēt personu no vērsšanās tiesā. Vienlaikus minētais pienākums mudina personu apsvērt, vai tiesvedības uzsākšana vai turpināšana būs saprātīga. Tas var novērst nepamatotu pieteikumu vai sūdzību iesniegšanu, tādējādi samazinot tiesas noslodzi un veicinot tiesas darba efektivitāti. Ņemot vērā apsvērumus par apstrīdētajā regulējumā ietvertā tiesību uz īpašumu ierobežojuma samērīgumu, tiesa secināja, ka arī no šā regulējuma izrietošais tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojums ir samērīgs.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto regulējumu par atbilstošu Satversmes 105. pantam un 92. pantam.

Iestādei un administratīvajai tiesai ir pienākums nodrošināt, ka administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanas izdevumu aprēķināšanā un to atlīdzinājuma pieprasīšanā personas pamattiesības tiek ierobežotas samērīgi.

2.5. KRIMINĀLTIESĪBAS

Satversmes tiesa pārskata posmā izskatījusi vienu ar krimināltiesībām saistītu lietu. Tajā vērtēts, vai tiesību normas, kurās paredzēta kriminālatbildība par stratēģiskas nozīmes preču aprites aizlieguma pārkāpšanu, atbilst Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietvertajam principam *nullum crimen, nulla poena sine lege*. Proti, tiesa pārbaudīja, vai apstrīdētās normas ir pietiekami skaidras, lai, pamatojoties uz tām, personu varētu atzīt par vainīgu un sodīt.

Satversmes tiesa principu *nullum crimen, nulla poena sine lege* līdz šim aplūkojusi tikai divās lietās. Turklāt pārskata posmā izskatītajā lietā tiesa minēto principu iztirzājusi sevišķi plaši, analizējot to kopsakarā ar Satversmes 90. pantā nostiprinātajām tiesībām zināt savas tiesības. Tiesa no minētajām pamattiesībām atvasināja tiesību normu kvalitātes kritērijus, kuri izmantojami, pārbaudot arī tiesību normas atbilstību Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

Izskatītajā lietā pirmoreiz raksturots tehnoloģiskās neitralitātes princips, kuru likumdevējs var izmantot, izstrādājot tiesību normas tehnoloģiju jomās. Atbilstoši minētajam principam tehnoloģijas var tikt regulētas, izmantojot vispārīgus jēdzienus, lai tādējādi nodrošinātu regulējuma ilgtspēju.

Lieta Nr. 2018-10-0103

Spriedums

Preses relīze

Preses konference

Satversmes tiesa 2019. gada 21. februārī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2018-10-0103 “Par Krimināllikuma 237.¹ panta otrās daļas redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 1. decembrim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam un Ministru kabineta 2007. gada 25. septembra noteikumu Nr. 645 “Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu” pielikuma 10A905 sadaļas “e” apakšpunkta redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim, atbilstību

Latvijas Republikas Satversmes 92. panta otrajam teikumam”.

Lietā tika vērtēta tāda tiesiskā regulējuma skaidrība, kurā paredzēta kriminālatbildība par stratēģiskas nozīmes preču aprites aizlieguma pārkāpšanu.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs atzīts par vainīgu apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, jo pie viņa atrasta apstrīdētajā Ministru kabineta noteikumu normā minēta ierīce – plaša frekvenču diapazona trokšņu ģenerators, kas izmantojams operatīvās darbības pasākumu traucēšanai. Tomēr pieteikuma iesniedzējs neesot spējis paredzēt, ka var tikt saukts pie kriminālatbildības, jo apstrīdētās normas neesot pietiekami skaidras. Līdz ar to pārkāptas Satversmes 90. pantā paredzētās tiesības zināt savas tiesības un 92. panta otrajā teikumā paredzētais princips, ka personu var atzīt par vainīgu un sodīt tikai par tādu rīcību, kas atzīta par noziedzīgu saskaņā ar likumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 90. pantā ir ietverti tiesību normu kvalitātes kritēriji, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai. Arī kriminālatbildību noteicošās normas var atzīt par likumu Satversmes 92. panta otrā teikuma izpratnē tikai tad, ja tās atbilst minētajiem kritērijiem. Turklāt kriminālatbildība ir smagākais iespējamais juridiskās atbildības veids, un tās sekas var būtiski ietekmēt personas dzīvi arī pēc kriminālsoda izciešanas. Tāpēc kriminālatbildību paredzošām normām jābūt saturiski noteiktākām nekā citu tiesību nozaru normām.

Otrkārt, Satversmes tiesa secināja, ka kriminālatbildība saskaņā ar apstrīdēto Krimināllikuma normu iestājas par konkrēta stratēģiskas nozīmes preču aprites aizlieguma pārkāpšanu. Stratēģiskas nozīmes preču apriti Latvijā regulē Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums. Tajā fiziskajām personām aizliegts iegādāties, glabāt un lietot Ministru kabineta noteiktajā Na-

cionālajā stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstā norādītas sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas un ierīces. Savukārt no šā saraksta izriet, ka iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai ietilpst sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu un ierīču kategorijā.

Izvērtējot, vai saraksts un tādējādi arī apstrīdētā Ministru kabineta noteikumu norma izdota atbilstoši likumdevēja pilnvarojumam, tiesa norādīja: lai pilnvērtīgi sasniegtu Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma mērķi, nepieciešams ierobežot ne tikai to ierīču apriti, kuras pielietojamas sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu īstenošanā, bet arī to ierīču apriti, ar kuru palīdzību operatīvās darbības pasākumi var tikt traucēti. Līdz ar to Ministru kabinets ir tiesīgs iekļaut preces sarakstā arī tādā veidā, ka preču kategorijā ietilpstoša preču veida apzīmējums tieši nesaskan ar kategorijas nosaukumu, ja vien tas sistēmiski un pēc jēgas nepieciešams pilnvērtīgai konkrētās kategorijas stratēģiskas nozīmes preču aprites kontrolei un likuma mērķu sasniegšanai.

Treškārt, Satversmes tiesa atsaucās uz tehnoloģiskās neitralitātes principu, kurš vērsts uz tehnoloģiju jomu regulējuma ilgtspējas nodrošināšanu. Tiesību normas, kas izstrādātas un pieņemtas atbilstoši minētajam principam, satur vispārīgus jēdzienus, kas raksturo attiecīgās regulējamās tehnoloģijas. Tādējādi likumdevējs var nevis uzskaitīt konkrētus operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču grupā ietilpstošo ierīču nosaukumus un modeļus, bet gan izmantot vispārīgu noteikta ierīču veida apzīmējumu. Ierīču uzskaitījums ne tikai prasītu nesamērīgu resursu ieguldījumu tā izstrādes procesā, bet arī padarītu attiecīgās tiesību normas par neelastīgām un būtiski mazinātu to efektivitāti mainīgajos dzīves apstākļos. Tādēļ tas vien, ka apstrīdētajā Ministru kabineta noteikumu normā nav uzskaitītas kontrolei pakļaujamās ierīces, bet izmantoti vispārīgi ierīču funkcijas raksturojoši apzīmējumi, nenozīmē, ka apstrīdēto normu regulējums būtu neskaidrs.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka tiesību norma ir atzīstama par pietiekami skaidru un paredzamu arī tad, ja persona, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību, varēja paredzēt, kādas rīcības rezultātā tā var tikt saukta pie kriminālatbildības par attiecīgajā tiesību normā norādītā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Tādējādi, pat ja persona pati nespēja noskaidrot apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma tiesisko sastāvu, tā varēja to noskaidrot, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību. Turklāt Latvijas Republikā ir noteikta kārtība, kādā persona var noskaidrot, vai konkrētā ierīce ir iekļauta Nacionālajā stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstā un kādi aprites ierobežojumi uz to attiecināmi. Proti, persona var vērsties Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejā, lai identificētu attiecīgo preci.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto Krimināllikuma normu par atbilstošu Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam, bet apstrīdēto Ministru kabineta normu – par atbilstošu Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesneses Ineta Ziemele un Sanita Osipova pievienoja spriedumam **atsevišķās domas**. Tajās norādīts, ka Satversmes 92. panta otrais teikums prasa no likumdevēja īpašu rūpību kriminālsodāmu nodarījumu noteikšanā. Ja likumdevējs vēlējas noteikt sodu ne tikai par sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu aprites aizlieguma pārkāpšanu, bet arī par šo pasākumu traucēšanai paredzētu iekārtu aprites aizlieguma pārkāpšanu, tad tas bija *expressis verbis* jāparedz kriminālatbildību noteicošajā normā.

Satversmes 90. pantā ietverti tiesību normu kvalitātes kritēriji, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai. Tikai tāds priekšraksts, kas citstarp atbilst visiem tiesību normas kvalitātes kritērijiem, var tikt atzīts par vispārsaistošu tiesību normu, proti, būt apveltīts ar juridisko spēku.

2.6. LĒMUMI PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU

Satversmes tiesa 2019. gadā ir pieņēmusi trīs lēmumus par tiesvedības izbeigšanu – lietā Nr. 2018-13-03, Nr. 2018-19-03 un Nr. 2018-20-01.³⁴

Lietā Nr. 2018-13-03 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punktu, jo pieteikuma iesniedzējs nebija ievērojis likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikto konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņu. Satversmes tiesas judikatūrā bijuši vien daži gadījumi, kad tiesa, pieņemot lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, ir piemērojusi likuma 29. panta pirmās daļas 3. punktu. Šī norma paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja tiesa konstatē, ka lēmums par lietas ierosināšanu neatbilst Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas prasībām. Viena no šīm prasībām attiecas arī uz likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikto konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņu, un lēmums lietā Nr. 2018-13-03 sniedz būtisku ieguldījumu minētā termiņa satura atklāšanā.

Lietā Nr. 2018-19-03 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, jo pieteikuma iesniedzēja pēc lietas ierosināšanas Satversmes tiesā savu tiesību aizsardzībai bija vērsusies administratīvajā tiesā. Lēmums lietā Nr. 2018-19-03 ir nozīmīgs ar to, ka, pirmkārt, uzsver subsidiaritātes principa lomu konstitucionālās tiesvedības procesā. Otrkārt, ar to, ka atkārtoti norāda uz administratīvās tiesas kā efektīva tiesību aizsardzības līdzekļa nozīmi un lomu personas pamattiesību aizsardzības nodrošināšanā.

Savukārt lietā Nr. 2018-20-01 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 5. punktu, jo pieteikuma iesniedzēja prasījums tika izspriests jau spriedumā lietā Nr. 2018-15-01. Tiesas judikatūru pilnveidojoša ir atziņa, ka izspriests prasījums attiecas ne vien uz Satversmes tiesas secinājumiem par izvērtējamās tiesību

normas satversmību, bet arī uz brīdi, ar kuru apstrīdētā norma ir tikusi atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Lietā Nr. 2018-13-03

[Lēmums](#)

[Prese relize](#)

[Video](#)

Satversmes tiesa 2019. gada 18. aprīlī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-13-03 “Par Ministru kabineta 1998. gada 21. aprīļa noteikumu Nr. 139 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 205-97 “Mūra un stiegrota mūra konstrukciju projektēšanas normas”” 4. un 5. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. pantam”.

Lietā Nr. 2018-13-03 tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā tika lūgts atzīt, ka Ministru kabineta 1998. gada 21. aprīļa noteikumu Nr. 139 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 205-97 “Mūra un stiegrota mūra konstrukciju projektēšanas normas”” (turpmāk – Noteikumi Nr. 139) 4. un 5. punkts neatbilst Satversmes 90. pantā ietvertajām personas pamattiesībām zināt savas tiesības. Noteikumu Nr. 139 4. un 5. punkts zaudēja spēku 2015. gada 1. jūnijā un paredzēja, ka noteiktos gadījumos būvju projektēšanas procesā laikā ir jāņem vērā atsevišķi padomju laika būvnormatīvi. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka minētie padomju laika būvnormatīvi viņam neesot pieejami.

Lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-13-03 Satversmes tiesa visupirms vērtēja Ministru kabineta lūgumu izbeigt tiesvedību. Proti, atbildes rakstā tika lūgts izbeigt tiesvedību lietā, jo apstrīdētās normas bija zaudējušas spēku 2015. gada 1. jūnijā.

Satversmes tiesa minēto Ministru kabineta lūgumu noraidīja, norādot, ka likums paredz iespēju izbeigt tiesvedību, bet ne pienākumu to darīt. Lietā apstrīdētās normas spēka zaudēšana pati par sevi ne vienmēr

34 Piemēram, 2017. un 2018. gadā tika pieņemti četri lēmumi par tiesvedības izbeigšanu, bet 2016. un 2015. gadā – pieci šādi lēmumi.

ir pamats tiesvedības izbeigšanai. Tāpēc tiesai ir jāvērtē, vai tomēr nav kādi citi apsvērumi, kas liecina par nepieciešamību turpināt tiesvedību lietā. Noskaidrojot, vai nepastāv apstākļi, kas prasa tiesvedību turpināt, jāņem vērā, ka konstitucionālo sūdzību persona iesniedz, lai aizstāvētu savas Satversmē noteiktās pamattiesības. Tādēļ, apsverot jautājumu par tiesvedības izbeigšanu, tiesai visupirms jāņem vērā nepieciešamība aizsargāt personām Satversmē noteiktās pamattiesības. Pieteikuma iesniedzējs ir lūdzis tiesu atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām attiecībā uz viņu no šo normu pieņemšanas brīža. Tādēļ apstākļi, ka apstrīdētās normas ir zaudējušas spēku, pats par sevi izskatāmajā lietā nevar būt pamats tiesvedības izbeigšanai.

Satversmes tiesa īpaši uzsvēra: tiesvedības turpināšana lietā varētu būt nepieciešama, lai nodrošinātu personas, iespējams, aizskarto pamattiesību aizsardzību. Tādēļ visupirms nepieciešams identificēt pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārumu un tā rašanās brīdi. Lai arī šos jautājumus jau ir vērtējusi Satversmes tiesas kolēģija, lemjot par lietas ierosināšanu, tomēr šajā vērtējumā kolēģija ir ierobežota tās rīcībā esošo materiālu ziņā. Tiesa, izskatot lietu, atkārtoti vērtē personas tiesību aizskārumu un tā rašanās brīdi, ņemot vērā lietas sagatavošanas stadijā savāktos materiālus.

Pieteikuma iesniedzējs konstitucionālajā sūdzībā kā savu pamattiesību aizskāruma brīdi norādīja brīdi, kad apstrīdētās normas tika piemērotas administratīvajā procesā par viņa būvprakses sertifikāta anulēšanu. Savukārt Satversmes tiesa šādam uzskatam par pamattiesību aizskāruma rašanās brīdi nepiekrīta. Tiesa norādīja, ka pieteikuma iesniedzējam, projektējot būvkonstrukciju daļu jau 2010. gadā, bija jārikojas atbilstoši apstrīdētajām normām. Arī no lietas materiāliem un pieteikuma iesniedzēja paskaidrojumiem izriet, ka viņš jau 2010. gadā apzinājās savu pienākumu piemērot gan Noteikumu Nr. 139 4. un 5. punktu, gan arī padomju laika būvnormatīvus, uz kuriem bija atsaucē šajās normās. Tā kā pieteikuma iesniedzējam nebija pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, ar kuriem viņš varētu novērst savu Satversmes 90. pantā paredzēto pamattiesību aizskārumu apstrīdēto normu pieejamības aspektā, viņam atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajai daļai bija tiesības vērsties Satversmes tiesā sešu mēnešu laikā no savu pamattiesību aizskāruma brīža. Tas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzējam bija tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību sešu mēnešu laikā no brīža, kad viņš apzinājās, ka būvkonstrukciju daļas projektēšanas laikā viņam ir obligāts pienākums īstenot normas, kuras viņam neesot bijušas pieejamas.

Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzējs būvkonstrukciju daļas projektu, kurā viņam bija pienākums īstenot apstrīdētās normas, bija izstrādājis līdz 2010. gada 7. jūnijam. Taču tiesā viņš vērsās 2018. gada 21. jūnijā. Tādējādi pieteikuma iesniedzējs nav ievērojis Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikto konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņu un tiesvedība izskatāmajā lietā ir izbeidzama.

Kā būtisks pienesums Satversmes 90. panta interpretācijā ir vērtējama tiesas atziņa, ka profesionāla darbība noteiktās nozarēs var būt saistīta ar paaugstinātu citu cilvēku drošības risku un ka ir īpaši svarīgi, lai tajās nodarbinātie speciālisti pēc iespējas pilnīgāk pārzinātu savu pienākumu saturu un izturētos pret tiem ar atbilstošu rūpību. Par šādu jomu uzskatāma arī būvniecība. No apstrīdētajām normām izrietošo profesionālo pienākumu satura nezināšana un šo normu neievērošana var radīt nelabvēlīgas sekas, kuras var izpausties arī kā būtisks citu cilvēku dzīvības un veselības apdraudējums. Tādēļ personai, kurai sava profesionālā darbība jāveic atbilstoši apstrīdētajām normām, ir jārikojas savlaicīgi, ja tā konstatē, ka šīs normas tai nav pieejamas. Ja valsts ar apstrīdētajām normām ir uzlikusi personai imperatīvus pienākumus, tad personai Satversmes 90. pantā ietvertu tiesību aizskārumš šo normu pieejamības aspektā rodas tajā brīdī, kad tai jāizpilda apstrīdētajās normās noteiktie pienākumi.

Lieta Nr. 2018-19-03

Lēmums

Preses relīze

Satversmes tiesa 2019. gada 7. oktobrī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-19-03 "Par Ventspils pilsētas domes 2012. gada 2. marta saistošo noteikumu Nr. 9 "Ventspils brīvostas noteikumi" 100. un 139. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam".

Lieta Nr. 2018-19-03 tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā tika lūgts atzīt, ka Ventspils pilsētas domes 2012. gada 2. marta saistošo noteikumu Nr. 9 "Ventspils brīvostas noteikumi" (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr. 9) 100. un 139. punkts neatbilst Satversmes 64. pantam un 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu. Saistošo noteikumu Nr. 9 100. un 139. punkts paredz prasības piesārņojošas darbības operatoriem par kravas izgarojumu emisijas kontroles sistēmas un smakas monitoringa sistēmas uzstādīšanu.

Lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-19-03 Satversmes tiesa visupirms vērtēja Ventspils pilsētas domes lūgumu izbeigt tiesvedību. Proti, atbildes rakstā tika lūgts izbeigt tiesvedību lietā, jo apstrīdētās normas neaizskarot pieteikuma iesniedzēja pamattiesības.

Satversmes tiesa, atsaucoties uz savu judikatūru, minēto Ventspils pilsētas domes lūgumu noraidīja. Tā norādīja, ka ar "tiesībām uz īpašumu" Satversmes 105. panta izpratnē saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas, tostarp tādas var būt personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar saimnieciskās darbības veikšanu. Apstrīdētās normas paredzot pienākumu noteiktā termiņā uzstādīt kontroles un monitoringa sistēmas. Šo prasību izpildei pieteikuma iesniedzējai nepieciešams veikt finanšu līdzekļu ieguldījumu, un tas varot ietekmēt pieteikuma iesniedzējas iespējas turpmāk veikt saimniecisko darbību.

Līdz ar to tiesa secināja, ka apstrīdētās normas ierobežo pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā noteiktās tiesības.

Vienlaikus Satversmes tiesa konstatēja, ka pēc lietas Nr. 2018-19-03 ierosināšanas pieteikuma iesniedzējai ir izsniegta A kategorijas piesārņojošo darbību veikšanas atļauja. Šajā atļaujā citstarp ietvertas arī apstrīdētajās normās noteiktās vides aizsardzības prasības. Nepiekrītot šim atļaujā ietvertajām prasībām, pieteikuma iesniedzēja tās apstrīdēja Administratīvajā rajona tiesā. Pieteikuma iesniedzēja lūgusi administratīvo tiesu atcelt A kategorijas atļaujas nosacījumus, kas noteikti ar apstrīdētajām normām, jo tie citstarp esot noteikti pretēji likumdevēja pilnvarojumam. Proti, likumdevējs likumā “Par piesārņojumu” ir pilnvarojis Ministru kabinetu, bet nevis pašvaldību – Ventspils pilsētas domi – noregulēt jebkurus jautājumus, kas attiecas uz piesārņojošu darbību rezultātā radušos smaku ierobežošanu.

Līdz ar to Satversmes tiesa atzina, ka tai ir jāpārliciecinās par to, vai pieteikuma iesniedzēja konkrētajā tiesiskajā situācijā savu tiesību aizsardzībai ir izmantojusi visus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus.

Satversmes tiesa visupirms uzsvēra, ka subsidiaritātes princips jāievēro katram pieteikuma iesniedzējam. Šā principa mērķis ir nodrošināt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās juridiskās metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai. Līdz ar to, ievērojot subsidiaritātes principu, personai pirms vēršanās Satversmes tiesā nepieciešams izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Savukārt attiecībā uz administratīvo tiesu kā efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli, Satversmes tiesa atsaucās uz savā judikatūrā nostiprināto atziņu, ka administratīvā tiesa, īstenojot savu kompetenci, noskaidro un izvērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus. Tādējādi administratīvajā procesā tiek īstenota visaptveroša tiesas kontrole. Īpaši uzsverams ir objektīvās izmeklēšanas princips, kas ir efektīvas privātpersonu tiesību aizsardzības garantija administratīvajā procesā. Turklāt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 104. panta trešo daļu tiesa, ja tā atzīst, ka pašvaldību saistošie noteikumi neatbilst Ministru kabineta noteikumiem vai likumam vai Ministru kabineta noteikumi neatbilst likumam, vai iekšējais normatīvais akts neatbilst ārējam normatīvajam aktam vai tieši piemērojamam vispārējam tiesību principam, attiecīgo tiesību normu nepiemēro. Šādā gadījumā tiesa lēmumā vai spriedumā pamato savu viedokli par neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Administratīvajai tiesai lietas izskatīšanas ietvaros atbilstoši tās kompetencei citstarp ir jāpārbauda tas, vai apstrīdētās normas atbilst likumdevēja dotajam pilnvarojumam. Ja apstrīdētās normas tiktu atzītas par neatbilstošām augstāka juridiska spēka tiesību normām, tās pieteikuma iesniedzējai netiktu piemērotas. Līdz ar to

administratīvās tiesas procesā ir iespējams panākt tādu rezultātu, kas varētu novērst pieteikuma iesniedzējas pamattiesību iespējamo aizskārumu.

Tādējādi administratīvais process tiesā pieteikuma iesniedzējas situācijā ir reāls un efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis. Tā kā pieteikuma iesniedzēja nav izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, tiesvedība izskatāmajā lietā nav turpināma un ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu.

Lietā Nr. 2018-20-01

Lēmums

Preses relīze

Satversmes tiesa 2019. gada 8. oktobrī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-20-01 “Par Augstskolu likuma 27. panta piektās daļas otrā teikuma un 30. panta ceturtās daļas pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

Lietā Nr. 2018-20-01 tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā tika lūgts atzīt, ka Augstskolu likuma 27. panta piektās daļas otrais teikums un 30. panta ceturtās daļas pirmais teikums neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam. Apstrīdētās likuma normas paredzēja, ka persona asociētā profesora vai profesora amatā var strādāt tikai noteiktu laiku, proti, sešus gadus.

Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2018-15-01 atzina apstrīdētās Augstskolu likuma normas attiecībā uz asociētajiem profesoriem un profesoriem, ciktāl tās nenodrošina aizsardzību pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu, par neatbilstošām Satversmes 106. panta pirmajam teikumam. Līdz ar to prasījums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam jau bija izspriests spriedumā lietā Nr. 2018-15-01 un apstrīdēto normu satversmību atkārtoti vērtēt nebija nepieciešams.

Pieteikuma iesniedzējs lietā Nr. 2018-20-01 bija lūdzis atzīt apstrīdētās normas par spēku zaudējušām jau no viņa pamattiesību aizskāruma brīža. Tādējādi Satversmes tiesai bija jāizvērtē, vai arī šajā daļā viņa prasījums ir jau izspriests. Tiesa, izvērtējot šo prasījumu, norādīja, ka spriedumā lietā Nr. 2018-15-01 jau ir izteikusi apsvērumus par to, kādēļ apstrīdētās normas nevar atzīt par spēkā neesošām no kāda brīža pagātnē. Tātad prasījums par apstrīdēto normu spēkā esību jau ir izspriests arī attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju lietā Nr. 2018-20-01 un pastāv Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 5. punktā paredzētais priekšnoteikums tiesvedības izbeigšanai.

Vienlaikus tiesa norādīja, ka pieteikuma iesniedzējs ir vērsies vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasības pieteikumu, citstarp lūdzot atzīt darba līgumu par noslēgtu

uz nenoteiktu laiku. Savukārt atbilstoši spriedumam lietā Nr. 2018-15-01 līdz jauna tiesiskā regulējuma pieņemšanai attiecīgo personu tiesības saglabāt esošo nodarbošanos vērtējamas, tieši piemērojot Satversmes 106. panta pirmo teikumu un spriedumā ietvertās atziņas. Šī Satversmes tiesas atziņa attiecināma arī uz tiesvedībā esošām lietām, kurās ir strīds par tāda darba līguma, kura termiņš noteikts saskaņā ar apstrīdētajām normām, spēkā esību, pārbaudot, vai secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu izmantošana nav notikusi ļaunprātīgi.

Satversmes tiesa vērsa tiesību normu piemērotāja uzmanību uz to, ka tās spriedums ir vispāršaistošs tiesību avots tiesību normas piemērošanai. Tiesas atziņas un tās sniegtā tiesību normas interpretācija ir jāņem vērā tiesību normas piemērošanas procesā. Ja apstrīdētās normas ir atzītas par neatbilstošām augstāka juridiska spēka tiesību normām un par spēkā neesošām tiktāl, ciktāl tās nenodrošina aizsardzību pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu, tad laikā, kad šīs tiesību normas ir piemērojamas, tās, ievērojot Satversmes tiesas likuma 32. panta otro daļu, ir jāpiemēro atbilstoši Satversmes tiesas nolēmumā sniegtajai interpretācijai.

Tiesību normu piemērotājam ir pienākums veikt visas tā kompetencē ietilpstošās darbības, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tiesību efektivitāti un nonāktu pie tāda risinājuma, kas atbilstu direktīvas mērķim. Proti, ja tiesību normu piemērotājs konstatē, ka secīgi uz noteiktu laiku noslēgti darba līgumi ir izmantoti ļaunprātīgi,

tādi, tad attiecīgās valsts tiesību normas ir jāinterpretē un jāpiemēro atbilstoši Eiropas Savienības tiesībām.

Satversmes tiesa arī īpaši vērsa uzmanību uz spriedumā lietā Nr. 2018-15-01 norādīto: likumdevējam ir jānodrošina apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, ieviešot tiesību sistēmā pasākumus, kas nodrošinātu aizsardzību pret secīgu uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu.

2.7. KOLĒGIJU LĒMUMI

Satversmes tiesa kolēģiju izskatīšanai no 2018. gada 9. decembra līdz 2019. gada 8. decembrim tika nodoti 183 pieteikumi par lietas ierosināšanu un ierosinātas 32 lietas. Ierosināto lietu skaits 2019. gada pārskata posmā ir par aptuveni 40 procentiem lielāks nekā 2018. gada pārskata posmā.³⁵ Savukārt tiesā iesniegto pieteikumu skaits ir līdzīgs šim skaitlim 2018. gada pārskata posmā.³⁶

Visvairāk lietas – 22 – ierosinātas pēc privātpersonu konstitucionālajām sūdzībām, no kurām 14 lietas – pēc fizisko personu sūdzībām un astoņas lietas – pēc juridisko personu sūdzībām. Pēc tiesu pieteikumiem ierosinātas četras lietas – trīs lietas ierosinātas pēc administratīvās tiesas pieteikumiem, bet viena lieta – pēc vispārējās jurisdikcijas tiesas pieteikumiem, tai izskatot divas civillietas.³⁷ Trīs lietas ierosinātas pēc tiesībsarga pieteikuma, un divas lietas – pēc vismaz divdesmit Saeimas deputātu pieteikuma. Viena lieta ierosināta arī pēc pašvaldības domes pieteikuma, kurā lūgts izvērtēt tāda Ministru kabineta pilnvarotā ministra rīkojuma tiesiskumu, ar kuru apturēta pašvaldības domes pieņemtā lēmuma darbība.

Līdzīgi kā iepriekšējos gados, otru lielāko pieteikumu daļu, pēc kuriem tiek ierosinātas lietas, veido vispārējās jurisdikcijas tiesu un administratīvo tiesu pieteikumi. 2019. gadā tās kopā iesniedza deviņus pieteikumus.³⁸

2019. gadā turpinājās arī jau iepriekšējos gados novērotā tendence, ka vairāki pieteikuma iesniedzēji, kas minēti Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 1.–12. punktā, piemēram, Valsts prezidents, Saeima, Ministru kabinets un Valsts kontroles padome, pieteikumus Satversmes tiesā neiesniedz. Tāpat 2019. gadā neviens pieteikums nav ticis saņemts no Tieslietu pa-

domes, ģenerālprokurora, tiesas, tai izskatot kriminālietu, zemesgrāmatu nodaļas tiesneša, tam veicot nekustamā īpašuma ierakstīšanu vai ar to saistīto tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, kā arī pašvaldību domes, kad apstrīdētais akts aizskar pašvaldības tiesības.

Kā jau Satversmes tiesas procesā ir ierasts, vislielāko pieteikumu daļu veido konstitucionālās sūdzības. 2019. gadā Satversmes tiesā tika iesniegtas 167 konstitucionālās sūdzības, kas veidoja vairāk nekā 90 procentus no visiem tiesā saņemtajiem pieteikumiem. Savukārt aptuveni 90 procentus no konstitucionālajām sūdzībām iesniegušas fiziskās personas, bet aptuveni 10 procentus – juridiskās personas (sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības un biedrības).

Lai pamatotu savu pamattiesību aizskārumu, privātpersonas konstitucionālajās sūdzībās, līdzīgi kā citus gadus, visbiežāk ir atsaukušās uz Satversmes 91. pantā ietvertu vienlīdzības principu un diskriminācijas aizlieguma principu, 92. pantā nostiprinātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu, kā arī 105. pantā nostiprinātajām tiesībām uz īpašumu.

Turpretim uz vairākām Satversmes 8. nodaļā ietvertajām pamattiesībām pieteikuma iesniedzēji nav atsaukušies nemaz. Piemēram, 2019. gadā nevienā pieteikumā nav lūgts izvērtēt kādas tiesību normas vai akta atbilstību Satversmes 93. pantā valsts noteiktajam pienākumam ar likumu aizsargāt ikviena tiesības uz dzīvību, 97. pantam – tiesībām brīvi pārvietoties un izvēlēties dzīvesvietu, 99. pantam – domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvībai, 102. pantam – tiesībām apvienoties biedrībās, politiskās partijās un citās sabiedriskās organizācijās, 103. pantam – tiesībām uz miermīlīgu sapulču un gājienu, kā arī piketu brīvību, 108. pantam

35 2018. gada pārskata posms aptvēra laiku no 2018. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 8. decembrim, un šajā laikā Satversmes tiesā tika ierosinātas 23 lietas.

36 No 2018. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 8. decembrim Satversmes tiesas kolēģiju izskatīšanai tika nodoti 182 pieteikumi par lietas ierosināšanu.

37 Sk. Augstākās tiesas Senāta pieteikumu par lietas ierosināšanu Nr. 121/2019 un Nr. 122/2019 un Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 25. septembra lēmumu par lietas ierosināšanu pēc minētajiem pieteikumiem.

38 Vispārējās jurisdikcijas tiesas un administratīvās tiesas 2018. gada pārskata posmā Satversmes tiesā iesniedza deviņus pieteikumus.

– tiesībām uz koplīgumu, tiesībām streikot un tiesībām uz arodbiedrību brīvību un 113. pantam – valsts pienākumam aizsargāt zinātniskās, mākslinieciskās un citādas jaunrades brīvību.

Pieteikumos visbiežāk tikušas apstrīdētas Civilprocesa likuma normas – 33 pieteikumos, Kriminālprocesa likuma normas – 21 pieteikumā, Krimināllikuma normas – deviņos pieteikumos, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas – sešos pieteikumos un Administratīvā procesa likuma normas – piecos pieteikumos.

Atšķirībā no 2018. gada, kad par Civilprocesa likuma normām netika ierosināta neviena lieta, 2019. gadā septiņas lietas tika ierosinātas par minētā likuma normu atbilstību Satversmei. Visas šīs lietas skar līdzīgu tiesību uz taisnīgu tiesu aspektu – personas tiesības uz pieeju kasācijas instances tiesai civilprocesā. Kopumā astoņās 2019. gadā ierosinātajās lietās³⁹ Satversmes tiesai ir lūgts vērtēt dažādus jautājumus, kas saistīti ar pieeju kasācijas instances tiesai civilprocesā vai kriminālprocesā.

Satversmes tiesas likuma 20. panta septītā daļa paredz, ka lēmumu par lietas ierosināšanu vai par atteikšanos ierosināt lietu pieņem mēneša laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas. Sarežģītās lietās tiesa šo termiņu var pagarināt līdz diviem mēnešiem. 2019. gadā kolēģijas ir pieņēmušas piecus lēmumus⁴⁰ par iesniegtā pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu. Minētos pieteikumus bija iesniegušas privātpersonas.

Šajos lēmumos kolēģija secināja, ka pieteikums iesniegts par sarežģītu tiesību jautājumu un tādēļ ir nepieciešama tā juridiskā pamatojuma padziļināta analīze. Pēc padziļināta izvērtējuma un papildu informācijas saņemšanas trīs⁴¹ gadījumos tika pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt lietu.⁴²

Satversmes tiesas likuma 20. panta 7.¹ daļa paredz: ja kolēģija lemj par atteikšanos ierosināt lietu un tiesnesis – kolēģijas loceklis – balso pret šādu kolēģijas nolēmumu, turklāt viņam ir motivēti iebildumi, pieteikuma izskatīšanu un lēmuma pieņemšanu nodod rīcības sēdei pilnā tiesas sastāvā. 2019. gadā izskatīšanai rīcības sēdē tika nodots viens pieteikums⁴³ par lietas ierosināšanu. Par šo pieteikumu tika pieņemts lēmums atteikties ierosināt lietu.⁴⁴

Satversmes tiesas likums neliedz pieteikuma iesniedzējam tiesības iesniegt pieteikumu atkārtoti, ja par sākotnēji iesniegto pieteikumu Satversmes tiesas kolēģija ir pieņēmusi lēmumu atteikties ierosināt lietu. Šādos gadījumos pieteicējs var novērst kolēģijas konstatētos pieteikuma trūkumus.

2019. gadā kolēģijās tika izskatītas aptuveni 40 atkārtoti iesniegtās konstitucionālās sūdzības. Par sešām no šīm atkārtoti iesniegtajām sūdzībām⁴⁵ kolēģijas ir pieņēmušas lēmumus par lietu Nr. 2019-04-01, Nr. 2019-06-01, Nr. 2019-15-01, Nr. 2019-20-03 un Nr. 2019-22-01 ierosināšanu. Tādējādi, ja sūdzība tiek iesniegta savlaicīgi, tad arī gadījumā, kad ticis pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, personai vēl ir pastāv iespēja novērst kolēģijas konstatētos trūkumus un iesniegt atkārtotu, likuma prasībām atbilstošu pieteikumu.

Satversmes tiesa arī turpina iepriekšējos gados sekmīgi aizsāktu praksi mājaslapas sadaļā “Kolēģiju lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu”⁴⁶ publicēt tos lēmumus, kuri norāda uz būtiskiem Satversmes tiesas likuma piemērošanas aspektiem. Šajā sadaļā izlases veidā publicēti tie kolēģiju lēmumi, kuri pieteikumu sagatavotājiem ļauj labāk izprast Satversmes tiesas likumu un atvieglo likuma prasībām atbilstoša pieteikuma sagatavošanu. Minētajā mājaslapas sadaļā 2019. gadā tika ievietoti 70 anonimizēti⁴⁷ kolēģiju lēmumi, kuri sniedz bagātīgu izziņas materiālu par Satversmes tiesas likuma interpretācijas problēmjautājumiem.

Lēmumi par lietas ierosināšanu

Ierosinātās lietas ir skārušas visdažādākos tiesību jautājumus – tostarp tādus, kuri ir saistīti ar apcietināto personu sarakstes kontroli. Soda izpildes režīmu. Aizliegumu sodītai personai kļūt par adoptētāju. Latvijas Zinātnes padomes eksperta tiesību piešķiršanas kārtību. Pašvaldības deputāta tiesībām savienot vairākus amatus pašvaldībā. Izglītību valsts valodā pirmsskolas izglītības iestādēs, koledžās, augstskolās, kā arī privātajās izglītības iestādēs. Patērētāja kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu. Kriminālvajāšanai izdota Saeimas deputāta atstādināšanu no deputāta pienākumu pildīšanas. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas darbības finansēšanu. Kompensācijas apmēru dabasgāzes lietošanas noteikumu pārkāpuma gadījumā. Pieeju kasācijas instances tiesai civilprocesā. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma tiesiskumu. Kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņu kriminālprocesā. Ministra tiesības

39 Lieta Nr. 2019-11-01, Nr. 2019-13-01, Nr. 2019-15-01, Nr. 2019-16-01, Nr. 2019-18-01, Nr. 2019-23-01, Nr. 2019-26-01, Nr. 2019-30-01.

40 Piemēram, 2018. gadā Satversmes tiesas kolēģijas pieņēma 9 lēmumus par pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu, 2017. gadā – 2 lēmumus, bet 2016. gadā – 10 lēmumus.

41 Pieteikumi Nr. 157/2019 un Nr. 158/2019 par lietas ierosināšanu šā pārskata periodā netika izskatīti.

42 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 11. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 186/2018, 2. kolēģijas 2019. gada 26. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 15/2019 un 2019. gada 16. maija rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 45/2019.

43 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 45/2019.

44 Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 45/2019.

45 Pieteikumi par lietas ierosināšanu Nr. 19/2019, Nr. 39/2019, Nr. 96/2019, Nr. 114/2019, Nr. 129/2019 un Nr. 132/2019.

46 Visi kolēģiju lēmumi par lietu ierosināšanu tiek publicēti Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Ierosinātās un izskatītās lietas”.

47 Kolēģiju lēmumi par pieteikumiem, kurus iesniegušas tiesas un abstraktās kontroles subjekti, netiek anonimizēti. Anonimizēti tiek kolēģiju lēmumi par pieteikumiem, kurus iesniegušas privātpersonas.

apturēt pašvaldības lēmuma par iedzīvotāju aptaujas rīkošanu darbību. Kriminālprocesā nodarītā nemantis-kā kaitējuma kompensācijas apmēru. Krimināllikuma normas skaidrību un paredzamību. Garantēto minimālā ienākumu līmeni. Kritērijiem personas atzīšanai par trūcīgu. Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes noteikto regulējumu par dabasgāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumiem. Valsts budžeta apakšprogrammu tiesiskumu.

Satversmes tiesā 2019. gadā tika ierosinātas vairākas lietas, kurās bija līdzīgs prasījums, faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums salīdzinājumā ar tiesā jau ierosinātajām lietām.⁴⁸ Sešos kolēģijas lēmumos par lietas ierosināšanu procesuālās ekonomijas nolūkā tika norādīts, ka nav nepieciešams atkārtoti uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, iesniegt savu atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu. 2019. gadā lietas visbiežāk tikušas ierosinātas par Satversmes 1. pantu – 11 lietas, 92. pantā ietvertajām tiesībām uz taisnīgu tiesu – 11 lietas, 91. pantā ietverto vienlīdzības principu un diskriminācijas aizlieguma principu – 8 lietas, kā arī 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu – 6 lietas.⁴⁹ Tāpat tiesā ierosinātas lietas par tiesību normas (akta) atbilstību Satversmes 66., 89., 96., 101., 109., 110., 112., 114., un 115. pantam, kā arī Eiropas vietējo pašvaldību hartai un Enerģētikas likumam.

Piecās 2019. gadā ierosinātajās lietās tiek lūgts vērtēt arī tiesību normas (akta) atbilstību Satversmes 64. pantam.⁵⁰ Šis rādītājs zināmā mērā atspoguļo 2019. gada tendenci. Proti, palielinās to pieteikumu skaits, kuros pieteikuma iesniedzēji argumentē, ka tiesību normas izdevējs, piemēram, Ministru kabinets, ir rīkojies *ultra vires* un pārkāpis tam piešķirto kompetenci. Turklāt otro reizi Satversmes tiesas vēsturē tikusi ierosināta lieta arī par likuma normas atbilstību Satversmes 64. pantam.⁵¹

Ja tiesā iesniegtais pieteikums tiek atzīts par atbilstošu Satversmes tiesas likumam, tad Satversmes tiesas kolēģija uz tā pamata ierosina lietu. Līdz ar to lēmumos par lietas ierosināšanu parasti nav iekļauts plašs izvērtējums par pieteikuma saturu un formu. Tomēr atsevišķos gadījumos kolēģijai ir jāizlemj atsevišķi strīdīgi jautājumi, kuri ir būtiski lietas ierosināšanai. Šādi kolēģija rīkojās, izlemjot jautājumu par lietas Nr. 2019-02-03 ierosināšanu.⁵² Proti, kolēģijai, izskatot Administratīvās rajona tiesas pieteikumu par Ministru kabineta noteikumu un Latvijas Zinātnes padomes 2018. gada 15. janvāra lēmuma Nr. 19-1-1 "Latvijas Zinātnes pa-

domes eksperta tiesību piešķiršanas kārtība" (turpmāk – Kārtība) atbilstības izvērtēšanu Satversmei, pārlicinājās, vai Kārtība satur vispārsaistošas (ārējas) tiesību normas.

Pieteikuma iesniedzēja bija norādījusi, ka Kārtība pēc formas esot iekšējs normatīvais akts, taču tajā ietvertas pēc satura ārējas tiesību normas. Satversmes tiesas kolēģija šim pieteikuma iesniedzējas apsvērumam piekrita. Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, tā norādīja, ka normatīvs akts ir tiesību akts, kas satur tiesību normas – abstraktus vispārēji saistošus uzvedības priekšrakstus, kas attiecas uz nenoteiktu personu loku un ir piemērojami vairākkārt. Iekšējos normatīvos aktus publisko tiesību subjekts izdod, lai noteiktu savas vai sev padotas institūcijas iekšējās darbības kārtību vai izskaidrotu kāda ārēja normatīva akta piemērošanas kārtību, un šādi akti ir saistoši tikai pašam izdevējam, tā struktūrvienībām un darbiniekiem. Turpretim ārējie normatīvie akti ir saistoši abstraktam personu lokam, ar tiem tiek regulētas tiesiskās attiecības, piemēram, starp publisko tiesību subjektu no vienas puses un privātpersonu no otras puses vai arī privātpersonu savstarpējās tiesiskās attiecības.

Kārtība nosaka priekšnoteikumus, lai privātpersona varētu iegūt publiski tiesisku Latvijas Zinātnes padomes eksperta statusu, kas nav iestādes darbinieka vai ierēdņa statuss. Kārtība noteic kritērijus Latvijas Zinātnes padomes eksperta statusa piešķiršanai, tai ir ārēja iedarbība un tā attiecas uz nenoteiktu personu loku – visiem zinātniekiem, kas kandidē uz Latvijas Zinātnes padomes eksperta tiesībām. Tādējādi Kārtība satur vispārsaistošas (ārējas) tiesību normas. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikumā ietvertais prasījums izvērtēt Kārtības atbilstību Satversmes 1. un 64. pantam ir piekritīgs Satversmes tiesai.⁵³

Izlemjot jautājumu par lietas ierosināšanu, Satversmes tiesas kolēģija izlemj arī citus pieteikuma iesniedzēja lūgumus, kas tieši neskar apstrīdēto normu satversmību. Šāds lūgums var attiekties, piemēram, uz tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu.

Pieteikumos, pēc kuriem tika ierosināta lieta Nr. 2019-13-01⁵⁴ un Nr. 2019-18-01,⁵⁵ pieteikuma iesniedzēji lūdza apturēt vispārējās jurisdikcijas tiesas sprieduma izpildi civillietā. Kolēģijas, izvērtējot šos lūgumus, atsaucās uz savu judikatūru un norādīja, ka nolēmuma izpildes apturēšana ir uzskatāma par ārkārtēju Satversmes tiesas procesa līdzekli, kas ir piemērojams vienīgi svarīgu mērķu sasniegšanai, piemēram, lai nodrošinātu personas tiesību aizsardzību tādos gadījumos, kad no-

48 Lieta Nr. 2019-04-01, Nr. 2019-06-01, Nr. 2019-07-01, Nr. 2019-16-01, Nr. 2019-18-01, Nr. 2019-19-0103, Nr. 2019-23-01, Nr. 2019-26-01, Nr. 2019-30-01.

49 Šajās lietās kopumā ir apstrīdēta astoņu normu (aktu) atbilstība Satversmes 105. pantam.

50 Šajās lietās kopumā ir apstrīdēta septiņu normu (aktu) atbilstība Satversmes 64. pantam.

51 Lieta Nr. 2008-09-0106, Nr. 2019-19-0103 un Nr. 2019-28-0103.

52 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 12/2019.

53 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 25. februāra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 12/2019.

54 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 88/2019.

55 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 117/2019.

lēmuma izpilde attiecīgajā vispārējās jurisdikcijas tiesas lietā pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi vai radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam. Tādējādi, lemjot par lūgumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, Satversmes tiesa izvērtē: 1) vai pieteikumā ir sniegts pamatojums šādam lūgumam; 2) vai lietā pastāv tādi apstākļi, kuru dēļ nolēmuma izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi, vai nolēmuma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam.

Satversmes tiesas kolēģijas atzina, ka pieteikumos nav sniegts pamatojums tam, kādēļ pieteikuma iesniedzējas situācijā būtu nepieciešama tiesas nolēmuma izpildes apturēšana. Arī no pieteikumiem un tiem pievienotajiem dokumentiem neizriet, ka konkrētajā gadījumā pastāvētu tādi apstākļi, kuru dēļ nolēmuma izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi. Līdz ar to kolēģija šos pieteikumu iesniedzēju lūgumus noraidīja.⁵⁶ Lēmumā par lietas Nr. 2019-18-01 ierosināšanu kolēģija papildus norādīja, ka turklāt pat apstrīdētās normas atzīšana par neatbilstošu Satversmei pati par sevi nenozīmēs, ka apgabaltiesas spriedums tiks atcelts. Tādējādi nepastāv tādi apstākļi, kuru dēļ minētā sprieduma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam, kas traucētu aizsargāt viņa pamattiesības Satversmes tiesā ierosinātās lietas ietvaros.

Savukārt pieteikumos, pēc kuriem tika ierosināta lieta Nr. 2019-22-02,⁵⁷ pieteikuma iesniedzēji lūdza apturēt vispārējās jurisdikcijas tiesas sprieduma izpildi krimināllietā, ar kuru personai kā kriminālsoda veids ir piemērota brīvības atņemšana. Pieteikumā Nr. 129/2019 un Nr. 132/2019 tika ietverts prasījums atzīt par Satversmei neatbilstošu vienu Krimināllikuma normu, kura, pēc pieteikumu iesniedzēju ieskata, esot neskaidra un neparedzama. Lūgumi par sprieduma izpildes apturēšanu tika pamatoti ar apsvērumu, ka ar sprieduma izpildi tiks aizskartas viņiem Satversmes 94. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz brīvību. Ja sprieduma izpilde netiktu apturēta, bet Satversmes tiesa atzītu apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 92. panta otrajam teikumam, pieteikumu iesniedzēji savu tiesību aizskārumu varētu kompensēt, vienīgi pieprasot atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu kārtībā, kāda noteikta Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā. Tomēr kompensācija nevarot pilnībā atlīdzināt personai nodarīto nemantisko kaitējumu.

Satversmes tiesas kolēģija atzina, ka pieteikumos nav pamatots, kādēļ nemantiskā kaitējuma iespējamā nekompensēšana pilnībā Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma kārtībā varētu radīt pieteikumu iesniedzējiem būtisku kaitējumu. Ievērojot minēto un pieteikumu iesniedzēju situācijas faktiskos apstākļus, kolēģija secināja, ka konkrētajā gadījumā nepastāv tādi

⁵⁶ Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2019. gada 18. jūlija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 88/2019 un 3. kolēģijas 2019. gada 19. septembra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 117/2019.

⁵⁷ Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 10. oktobra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 129/2019 un Nr. 132/2019.

apstākļi, kuru dēļ sprieduma izpilde krimināllietā būtu apturama.

Pieteikumā, pēc kura tika ierosināta lieta Nr. 2019-07-01,⁵⁸ konstitucionālās sūdzības iesniedzēja bija ietvērusi vairākus lūgumus. Tā lūdza: pirmkārt, noteikt ierobežotas pieejamības informācijas statusu vairākiem pieteikuma pielikumiem un konkrētām pieteikuma daļām, proti, informācijai par pieteikuma iesniedzējas sniegtajiem kredītiņšanos produktiem; otrkārt, par ierobežotas pieejamības informāciju atzīt tās nosaukumu, reģistrācijas numuru un juridisko adresi, lai pieteikuma iesniedzējas darbinieki un investori neuzzinātu par tās šaubām turpināt savu komercdarbību pēc apstrīdēto normu spēkā stāšanās; treškārt, izskatīt lietu slēgtā tiesas sēdē.

Lemjot par pirmo lūgumu, kolēģija norādīja, ka saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 28.³ panta otro daļu lietas materiāli līdz brīdim, kad spēkā stāties tiesas galīgais nolēmums šajā lietā, ir pieejami tikai tām personām, kurām šādas tiesības paredzētas procesuālajos likumos. Savukārt Satversmes tiesas likuma 24. pants noteic, ka tiesības iepazīties ar vēl neizskatītās lietas materiāliem ir tikai konkrētās lietas dalībniekiem, proti, pieteikuma iesniedzējam un institūcijai vai amatpersonai, kas izdevusi apstrīdēto aktu.

No Komerclikuma 19. panta izriet, ka komersantiem ir tiesības informācijai par pieteikuma iesniedzējas sniegtajiem kredītiņšanos produktiem noteikt komercnoslēpuma statusu. Satversmes tiesas rīcībā nav informācijas, kas liecinātu, ka komercnoslēpuma statusa noteikšana šai informācijai neatbilst Komerclikuma 19. panta prasībām. Atbilstoši Informācijas atklātības likuma 7. panta trešās daļas prasībām pieteikuma iesniedzēja ir informējusi Satversmes tiesu par šo faktu. Šādā gadījumā saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 7. panta piekto daļu šādai informācijai ir ierobežotās pieejamības statuss. Ņemot vērā to, ka šāds statuss minētajai informācijai izriet no likuma, Satversmes tiesai par šī statusa noteikšanu nav jālemj un pieteikuma iesniedzējas lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

Kolēģija īpaši norādīja, ka Satversmes tiesas likums skaidri noteic informāciju, kas nododama institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu – tai nosūtāms pieteikums tādā formā, kādā tas ir iesniegts Satversmes tiesai, nevis rediģēts pieteikums vai tāds pieteikums, kurā aizklāta kāda informācija. Tiek prezumēts, ka persona, kas vērsas ar pieteikumu Satversmes tiesā, ir iepazinusies ar Satversmes tiesas likuma prasībām un tādējādi apzinās šādas rīcības sekas.

Lemjot par otro pieteikuma iesniedzēja lūgumu, kolēģija norādīja, ka informācija par vērsanos Satversmes tiesā nav neviens no Informācijas atklātības likuma 5. panta otrajā daļā minētajiem gadījumiem, kad informācija būtu uzskatāma par ierobežotas pieejamības informāciju. Piemēram, tā nav nedz komercnoslēpums, nedz arī informācija par fizisku personu privāto dzīvi. Līdz ar to kolēģija šo pieteikuma iesniedzējas lūgumu noraidīja.

Izlemjot lūgumu par lietas izskatīšanu slēgtā tiesas sēdē, kolēģija uzsvēra, ka atbilstoši Satversmes tiesas likuma 22. panta desmitajai daļai rīcības sēdē, kas tiek sasaukta, pabeidzot lietas sagatavošanu, tiek izlemti jautājumi par lietas izskatīšanu tiesas sēdē, tai skaitā par lietas izskatīšanu rakstveida procesā vai tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos. Savukārt Satversmes tiesas likuma 27. panta trešā daļa paredz, ka lēmumu par lietas izskatīšanu slēgtā tiesas sēdē pieņem Satversmes tiesa. Tādējādi šā lūguma izlemšana nav Satversmes tiesas kolēģijas kompetencē un tas izlemjams rīcības sēdē pēc lietas nodošanas izskatīšanai. Līdz ar to minēto lūgumu kolēģija atstāja bez izskatīšanas.⁵⁹

Pieteikumā, pēc kura tika ierosināta lieta Nr. 2019-28-0103,⁶⁰ konstitucionālās sūdzības iesniedzēja lūdza noteikt ierobežotu pieejamību pieteikumā un tā pielikumā norādītajai informācijai. Kolēģija norādīja, ka lietas materiāli līdz brīdim, kad spēkā stāties tiesas galīgais nolēmums lietā, ir pieejami tikai tām personām, kurām šādas tiesības paredzētas procesuālajos likumos. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 24. pantam tiesības iepazīties ar vēl neizskatītās lietas materiāliem ir tikai konkrētās lietas dalībniekiem. Tas pats attiecas arī uz tiesībām saņemt lietas materiālos iekļauto dokumentu kopijas. Ņemot vērā, ka pieteikuma iesniedzējas lūgumā minētā informācija līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai ir pieejama vienīgi lietas dalībniekiem, ierobežot tās pieejamību trešajām personām nav nepieciešams. Līdz ar to pieteikuma iesniedzējas lūgums noraidāms.⁶¹

Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī attiecībā uz 2019. gadā saņemto pieteikumu juridisko pamatojumu iespējams norādīt, ka tas ne vienmēr bijis pietiekams, lai tiesa varētu ierosināt lietu par apstrīdētā regulējuma atbilstību visām tām augstāka juridiskā spēka tiesību normām, kuras norādījis pieteikuma iesniedzējs. Proti, vairākos gadījumos pieteikuma iesniedzējs ir lūdzis izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību vairākām augstāka juridiskā spēka tiesību normām, tomēr kolēģija ir pieņēmusi lēmumu par lietas ierosināšanu tikai par daļu no tām.⁶² Tas liecina, ka pieteikuma iesniedzējam ir nepieciešams

58 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 41/2019.

59 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 25. aprīļa lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 41/2019.

60 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 151/2019.

61 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 22. novembra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 151/2019.

62 Sk. piemēram, Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 4. marta lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 19/2019; 4. kolēģijas 2019. gada 8. aprīļa lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 39/2019; 1. kolēģijas 2019. gada 9. maija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 50/2019; 1. kolēģijas 2019. gada 18. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 77/2019; 4. kolēģijas 2019. gada 25. septembra lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 114/2019; 3. kolēģijas 2019. gada 18. oktobra

rūpīgi pārliedzināties par to, vai patiešām pieteikumā ir ietverts juridiskais pamatojums par katras apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību katrai pieteikumā minētajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Kā negatīva tendence joprojām ir atzīmējams atsevišķos pieteikumos ietvertais lūgums izvērtēt apstrīdētā regulējuma atbilstību vairāk nekā divdesmit dažādām augstāka juridiskā spēka – gan Satversmes, gan arī dažādu starptautisko cilvēktiesību aizsardzības dokumentu – tiesību normām.⁶³ Izvērtējot šādu prasījumu, Satversmes tiesa kolēģija norādīja, ka apstrīdēto normu atbilstība Satversmes normām vienmēr tiek vērtēta kopsakarā ar starptautisko tiesību aktiem, kas paredz regulējumu cilvēktiesību jomā. Ja pieteikuma iesniedzējs lūdz izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību starptautisko tiesību aktiem, kas paredz regulējumu cilvēktiesību jomā, pieteikumā jāpamato tas, ka šie starptautisko tiesību akti paredz plašāku pamattiesību aizsardzības apjomu nekā Satversme un tādēļ apstrīdētās normas atbilstība šiem starptautisko tiesību aktiem būtu vērtējama papildus izvērtējumam par to atbilstību Satversmei.⁶⁴

Nobeigumā būtu nepieciešams atzīmēt vēl vairākas tendences par konstitucionālajām sūdzībām, pēc kurām 2019. gadā tikušas ierosinātas lietas.

Pirmkārt, būtu nepieciešams uzvērt, ka četras lietas ierosinātas par pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārumu, kas bijis gaidāms tikai nākotnē. Minētais liecina, ka personas ir aktīvas savu aizskarto tiesību aizsardzībā un savas tiesības cenšas aizsargāt pēc iespējas savlaicīgi.

Otrkārt, ir palielināties to ierosināto lietu skaits, kurās persona pirms vērsšanās Satversmes tiesā ir izmantojusi visus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus. Ja 2018. gadā šādas ierosinātās lietas bija tikai divas, tad 2019. gadā jau piecās ierosinātajās lietās persona pirms vērsšanās tiesā bija izmantojusi visus tai pieejamos vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus.⁶⁵ Turklāt 2019. gadā bija salīdzinoši daudz lietu, kurās privātpersonai nebija vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu, jo tā apstrīdēja ar tiesvedību kasācijas instances tiesā saistītu tiesību normu satversmību.⁶⁶

Lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu

Satversmes tiesas kolēģijas no 2018. gada 9. decembra līdz 2019. gada 8. decembrim ir pieņēmušas 151 lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu. Šis skaits ir ļoti līdzīgs lēmumu skaitam 2018. gadā.⁶⁷ Tiesiskais pamats kolēģijai atteikt lietas ierosināšanu ir Satversmes tiesas likuma 20. panta piektā un sestā daļa. Šajās normās regulēti vairāki gadījumi, kad kolēģija var pieņemt šādu lēmumu.

Lietas piekritība Satversmes tiesai

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. punkts paredz, ka tiesa atsakās ierosināt lietu, ja tā nav piekritīga Satversmes tiesai. Šī norma 2019. gadā tika piemērota 14 lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu.

Tiesas kompetenci nosaka Satversme un Satversmes tiesas likums. Šī kompetence ir izsmēloši norādīta minētā likuma 16. pantā. Tas nozīmē, ka pieteikumā tiesai nevar tikt ietverts tāds prasījums, kas nav minēts Satversmes tiesas likuma 16. pantā. Kā piemērus prasījumiem, kas atbilstoši kolēģiju 2019. gadā lemtajam neietilpst tiesas kompetencē, iespējams minēt:

1) lūgumu izvērtēt vairāku Satversmes normu atbilstību Starptautiskās darba organizācijas 1930. gada 28. jūnija Piespiedu darba konvencijai, šīs konvencijas protokolam attiecībā uz sociālās politikas jautājumiem un Eiropas Savienības Pamattiesību hartai.⁶⁸ Kolēģija lēmumā uzsvēra, ka Latvijas tiesību sistēmā Satversme ir augstākā juridiska ranga tiesību akts. Latvijas Republikai saistošo starptautisko līgumu atbilstība Satversmei tiek prezumēta, bet Satversmes tiesai ir kompetence šo prezumpciju pārbaudīt. Konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona par Satversmē noteikto pamattiesību iespējamo aizskārumu. Savukārt pieteikuma iesniedzēja prasījums atzīt atsevišķus Satversmes pantus par neatbilstošiem starptautiskiem līgumiem, ievērojot Satversmes tiesas likuma 16. pantu, nav piekritīgs Satversmes tiesai;

2) lūgumu skatīt jautājumu par iespēju pieteikuma iesniedzējai saņemt Dabas aizsardzības pārvaldes aprēķināto zaudējumu kompensāciju vai atlīdzināt zaudējumus, kas radušies, atbildīgajām valsts institūcijām neieviešot Satversmei atbilstošu valsts atbalsta shēmu;⁶⁹

3) lūgumu piešķirt pieteikuma iesniedzējam valsts no-

lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 126/2019.

63 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 77/2019.

64 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2019. gada 18. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 77/2019.

65 Lieta Nr. 2019-03-01 un pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 18/2019; lieta Nr. 2019-10-0103 un pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 59/2019; lieta Nr. 2019-14-03 un pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 89/2019; lieta Nr. 2019-21-01 un pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 124/2019; lieta Nr. 2019-22-01 un pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 129/2019 un Nr. 132/2019.

66 Pieteikums Nr. 71/2019 par lietas Nr. 2019-11-01 ierosināšanu; pieteikums Nr. 88/2019 par lietas Nr. 2019-13-01 ierosināšanu; pieteikums Nr. 96/2019 par lietas Nr. 2019-15-01 ierosināšanu; pieteikums Nr. 94/2019 par lietas Nr. 2019-16-01 ierosināšanu; pieteikums Nr. 117/2019 par lietas Nr. 2019-18-01 ierosināšanu, pieteikums Nr. 126/2019 par lietas Nr. 2019-23-01 ierosināšanu, pieteikums Nr. 141/2019 par lietas Nr. 2019-26-01 ierosināšanu, pieteikums Nr. 161/2019 par lietas Nr. 2019-30-01 ierosināšanu.

67 No 2018. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 8. decembrim Satversmes tiesas kolēģijas pieņēma 147 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

68 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2019. gada 17. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 2/2019.

69 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 28. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 3/2019.

drošināto juridisko palīdzību pieteikuma juridiskā pamatojuma sagatavošanai atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteiktajam.⁷⁰ Kolēģija lēmumā norādīja, ka atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 9.¹ pantam valsts nodrošina juridisko palīdzību Satversmes tiesas procesā personai, pēc kuras konstitucionālās sūdzības Satversmes tiesa ir pieņēmusi lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu, kā šā lēmuma vienīgo pamatu norādot juridiskā pamatojuma neesību vai tā acīmredzamu nepietiekamību prasījuma apmierināšanai. Saskaņā ar minētā likuma 21. pantu iesniegumus par juridisko palīdzību izskata Juridiskās palīdzības administrācija. Tā pieņem lēmumus par juridiskās palīdzības piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt un paziņo lēmumu iesniedzējam, kā arī šajā likumā noteiktajos gadījumos norīko juridiskās palīdzības sniedzēju;

4) lūgumu pārbaudīt informāciju par pieteikuma ie-

sniedzēja veiktajiem nodokļu un valsts nodevu maksājumiem;⁷¹

5) lūgumu izvērtēt, vai Satversmes 107. pantam un vienlīdzības principam atbilst tas, ka amatpersonas nesāņem piemaksu par darbu, kas saistīts ar īpašu risku;⁷²

6) lūgumu atcelt vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu;⁷³

7) lūgumu Satversmes tiesā iesniegto pieteikumu nodot izskatīšanai starptautiskai konstitucionālo tiesību tiesas iestādei;⁷⁴

8) lūgumu piešķirt pieteikuma iesniedzējam atlīdzinājumu un lūgumu izprasīt no cietuma rakstisku atbildi uz personas iesniegumu;⁷⁵

9) lūgumu atzīt domes lēmumu par skolas reorganizā-

70 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2019. gada 19. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 13/2018 un 1. kolēģijas 2019. gada 19. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 14/2018.

71 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 7. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 47/2019.

72 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 24. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 58/2019.

73 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2019. gada 18. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 79/2019, 2. kolēģijas 2019. gada 7. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 95/2019, 2. kolēģijas 2019. gada 6. novembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 137/2019, 1. kolēģijas 2019. gada 21. novembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 148/2019.

74 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 28. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 106/2019.

75 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 10. septembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 109/2019.

ciju par neatbilstošu vairākām Satversmes un likuma normām;⁷⁶

10) lūgumu atzīt vairākas Ministru kabineta noteikumu normas par neatbilstošām vispārējās jurisdikcijas tiesas spriedumam un tiesībsarga ziņojumam.⁷⁷

Iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 2. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu. Šī norma 2019. gadā nav tikusi piemērota nevienā kolēģijas lēmumā. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 2. punktu kolēģijas arī iepriekš ir piemērojušas vien retos izņēmuma gadījumos.

Pieteikuma neatbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums neatbilst šā likuma 18. vai 19.–19.³ panta prasībām. Minētā likuma norma kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu tiek piemērota visbiežāk.

Pieteikumā nav pamatots personas pamattiesību aizskārums

No Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas, sestās daļas 1. punkta un 18. panta pirmās daļas 4. punkta izriet konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākums pamatot to, ka apstrīdētā norma aizskar tam Satversmē noteiktās pamattiesības. Kolēģiju lēmumos daudzkārt ir minēts, ka personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības.⁷⁸ Pamatojoties uz minētajām Satversmes tiesas likuma normām, kolēģijas 2019. gadā pieņēma 63 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu attiecībā uz visu pieteikumu vai arī par kādu tā daļu. Līdzīgi kā citus iepriekšējos gadus, arī 2019. gadā liela daļa šo kolēģiju lēmumu attiecas uz gadījumiem, kad persona nevis apstrīd tiesību normas satversmību, bet gan pēc būtības vēršas pret to, kā šī tiesību norma ir tikusi interpretēta un piemērota.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa un sestās daļas 1. punkts kā pamats atteikumam ierosināt lietu tiek piemērots arī tādos gadījumos, kad apstrīdētā norma neaizskar pieteikuma iesniedzēja pamattiesības. Tā pieteikumā Nr.65/2019, kuru iesniedza divas juridiskās personas – akciju sabiedrība un biedrība –, tika lūgts par neatbilstošu Satversmei atzīt vienu Pievienotās vērtības nodokļa likuma normu, ciktāl tā attiecas uz nekustamā īpašuma iznomāšanu zemes piespiedu nomas gadījumos. Pieteikumā bija norādīts, ka akciju

sabiedrība cēlusi tiesā prasību, kas skar zemes nomas tiesiskās attiecības. Šīs civillietas izskatīšanas gaitā akciju sabiedrība cedēja biedrībai visas prasījuma tiesības pret atbildētāju konkrētajā civillietā.

Kolēģija lēmumā norādīja, ka atbilstoši Civillikuma 1800. pantam cesijas gadījumā uz cesionāru pāriet tikai prasījuma tiesība, bet ne tā līgumiskā attiecība, no kuras šī tiesība izriet. Savukārt Civillikuma 1804. pants noteic, ka agrākais kreditors, neraugoties uz cesiju, vēl joprojām skaitās par tādu līdz tam laikam, kamēr cesionārs nav dabūjis apmierinājumu no parādnieka vai nav cēlis pret to prasību, vai vismaz nav tam pienācīgā kārtā paziņojis par cesiju. Līdz tam pašam laikam var arī parādu samaksāt cedentam, kā arī noslēgt ar viņu izlīgumu, un tāpat viņam paliek arī prasības tiesība. Tādējādi biedrība prasījuma tiesību nodošanas rezultātā nav kļuvusi par piespiedu nomas tiesisko attiecību subjektu. Turklāt biedrība nav arī reģistrēta Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā. Ņemot vērā minēto, pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, ka apstrīdētā Pievienotās vērtības nodokļa likuma norma rada nelabvēlīgas sekas tieši biedrībai. Līdz ar to kolēģija atzina, ka biedrības pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.⁷⁹

Pieteikuma iesniedzējs nav izsmēlis visus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus

Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem – sūdzību augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, kā arī sūdzību vai prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesai – vai arī šādu iespēju personai nav. Šī norma paredz konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākumu pirms vēršanās Satversmes tiesā izsmelt visus tam pieejamos vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus. Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu, kolēģijas 2019. gadā pieņēma 13 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

2019. gadā kolēģijas ir vairākkārt norādījušas uz personas pienākumu pirms vēršanās Satversmes tiesā savu aizskarto tiesību aizsardzībai vērsties administratīvajā tiesā. Tā pieteikumā par lietas ierosināšanu Nr. 75/2019 pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka viņš atrodas brīvības atņemšanas iestādē un vairākas reizes ticis konvojēts uz tiesas sēdēm. Lai arī saskaņā ar apstrīdēto Ministru kabineta noteikumu normu viņam šajā laikā tika nodrošināts uzturs, tomēr apstrīdētajā normā iekļautie produkti pilnībā nenodrošinot sabalansētu un ieteicamajām uzturvielām atbilstošu ēdienreizi.

Kolēģija, atsaucoties uz Augstākās tiesas judikatūru, visupirms norādīja, ka Ministru kabineta noteikumi,

76 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 25. novembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 150/2019.

77 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 14. novembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 146/2019.

78 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 16. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 103/2019.

79 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2019. gada 14. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 65/2019.

kuros ietverta apstrīdētā norma, ir interpretējami tādējādi, ka tā nosaka tikai minimālos standartus uzturam un tie neliedz rast individuālus risinājumus arī noteikumos neparedzētos gadījumos. Piemēram, aizstāt vai papildināt uzturu ar kādiem konkrētiem produktiem, lai panāktu to, ka attiecīgajam ieslodzītajam tiek nodrošinātas visas nepieciešamās uzturvielas atbilstošā daudzumā un arī nepieciešamais enerģijas daudzums. Ja pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka konkrētajā situācijā apstrīdētajā normā noteiktā speciālā uztura norma nenodrošina viņam pietiekamu uzturu, viņš ir tiesīgs vērsties Ieslodzījuma vietu pārvaldē ar sūdzību par ieslodzījuma vietas faktisko rīcību. Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmums ir pārsūdzams tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Turklāt atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104. panta pirmajai daļai administratīvā tiesa šaubu gadījumā pārbauda, vai iestādes piemērotā vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamā tiesību norma atbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām. Ja administratīvā tiesa atzīst, ka Ministru kabineta noteikumu norma neatbilst likumam, tā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104. panta trešajai daļai attiecīgo tiesību normu nepiemēro. Gadījumos, kad iestādes lēmums vai rīcība būtiski aizskar ieslodzījumā esošas personas pamattiesības, viņai ir tiesības vērsties administratīvajā tiesā. Turklāt taisnīga rezultāta sasniegša-

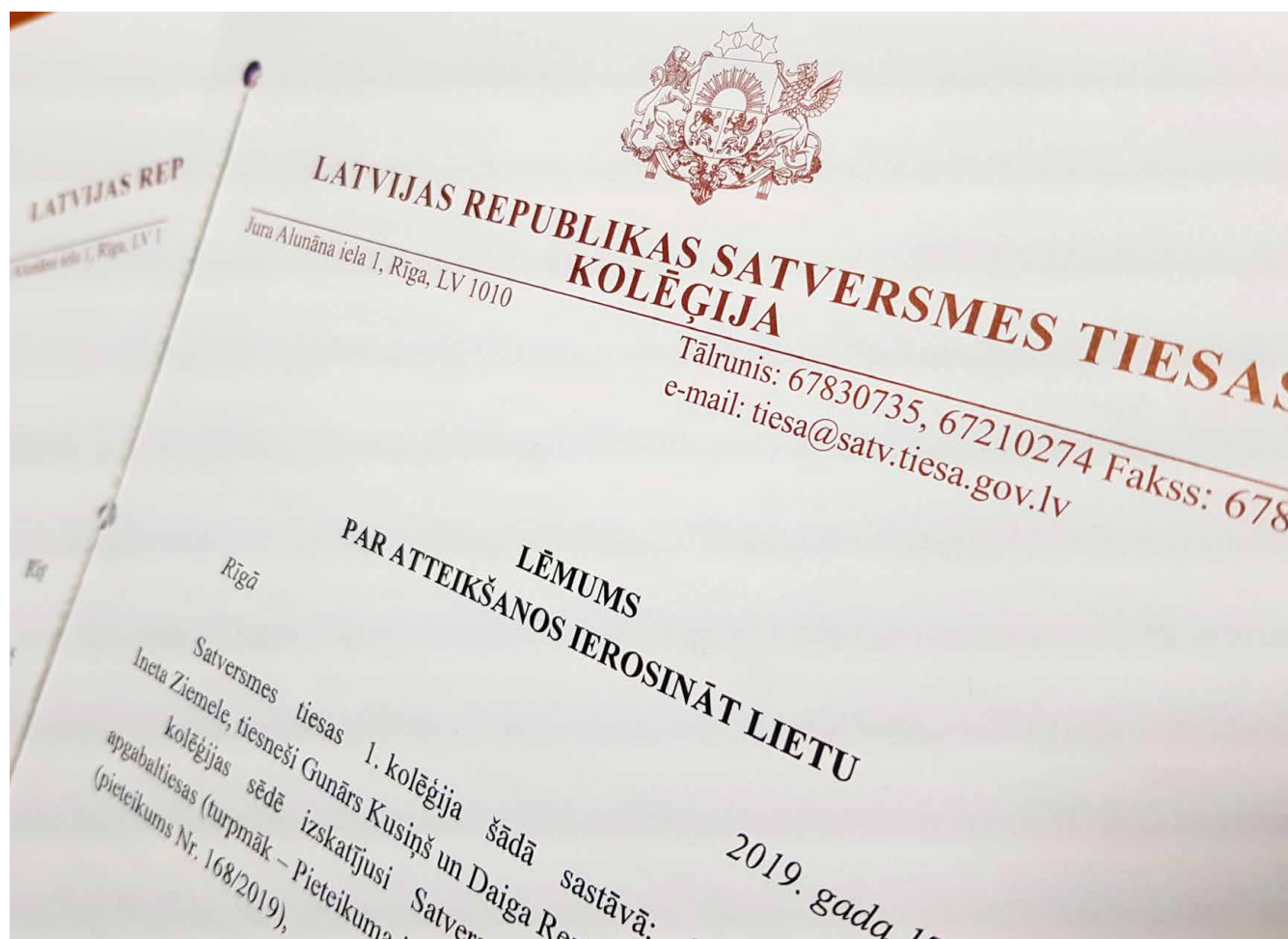
nas interesēs administratīvajai tiesai ir jāiztulkko tiesību normas atbilstoši augstāka juridiska spēka tiesību normām, kā arī jānovērš likuma nepilnība, ja vien to iespējams izdarīt ar juridiskām metodēm.

Tādējādi konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzējam ir pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi savu aizskarto tiesību aizsardzībai, kurus viņš vēl nav izmantojis. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.⁸⁰

Pieteikumā Nr. 15/2019 tā iesniedzēja argumentēja, ka apstrīdētās Ministru kabineta noteikumu normas neatbilstot vairākām Līguma par Eiropas Savienības darbību normām un vairākām Eiropas Savienības direktīvām. Turklāt lietā piemērojamās nacionālā likuma normas esot jāinterpretē atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai. Apstrīdētās normas neesot iespējams apstrīdēt vispārējās jurisdikcijas tiesā, un iestādei tās uzliekot par pienākumu izdot personai nelabvēlīgu obligāto administratīvo aktu.

Kolēģija visupirms norādīja, ka saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām nacionālās [vispārējās jurisdikcijas] tiesas interpretē un piemēro nacionālo tiesību normas, ņemot vērā Eiropas Savienības direktīvās noteikto, un tām ir jārikojas tādā veidā, kas nodrošinātu Eiropas Sa-

80 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 5. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 75/2019.

vienības tiesību vienveidīgu piemērošanu. Arī Administratīvā procesa likuma 15. panta ceturrtā daļa paredz, ka Eiropas Savienības tiesību normas piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā. Piemērojot Eiropas Savienības tiesību normas, iestāde un tiesa ņem vērā Eiropas Savienības Tiesas judikatūru. Nacionālajai tiesai saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām ir pienākums, neskatoties uz nacionālo tiesību normu nepilnībām, piemērot Eiropas Savienības tiesībām atbilstošāko interpretācijas rezultātu.

Savukārt administratīvā tiesa, īstenojot savu kompetenci, noskaidro un izvērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktus, jaundzīdumus un veic visaptverošu tiesas kontroli pār iestādes izdoto administratīvo aktu vai faktiskos rīcības. Ņemot vērā minēto, tiesvedību administratīvajā tiesā nevar atzīt par neefektīvu tiesību aizsardzības līdzekli Satversmes tiesas likuma izpratnē. Turklāt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 104. panta otro daļu, ja administratīvā tiesa uzskata, ka tiesību norma neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam), tā tiesvedību lietā aptur un nosūta motivētu pieteikumu Satversmes tiesai. Tādējādi pieteikuma iesniedzēja nav izmantojusi vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus, lai aizstāvētu savas tiesības. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.⁸¹

Pieteikuma iesniedzējs ir nokavējis sešu mēnešu termiņu pieteikuma iesniegšanai

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtā daļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās. Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža. Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturto daļu, kolēģijas 2019. gadā pieņēma 7 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Persona vienā konstitucionālā sūdzībā ir tiesīga apstrīdēt vairāku viena likuma normu satversmību. Tomēr arī šādā gadījumā ir svarīgi ņemt vērā to, ka likumā noteiktā sešu mēnešu termiņa prasība attiecas uz katru no šim likuma normām, kā piemēru minot situāciju, kad viena likuma dažādas normas tikušas piemērotas atšķirīgos vispārējās jurisdikcijas tiesas procesos. Tā, izskatot pieteikumu Nr. 74/2019, kolēģija secināja, ka pieteikuma iesniedzēja vērsusies Satversmes tiesā saistībā ar diviem dažādos tiesvedības procesos pieņemtiem Augstākās tiesas rīcības sēdes lēmumiem. Tomēr viens no tiem stāties spēkā vairāk nekā 6 mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas Satversmes tiesā. Līdz ar to šajā prasījumā daļā pieteikums iesniegts tiesā, neievērojot Satversmes tiesas likumā noteikto termiņu.⁸²

81 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 26. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 15/2019.

82 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 8. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 74/2019.

Likumā noteiktā sešu mēnešu termiņa precīza sākuma brīža noteikšana ir būtiska arī tad, kad personai nav pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi. Tā pieteikumā Nr. 32/2019 pieteikuma iesniedzēja apstrīdēja tāda Ministru kabineta noteikumu regulējuma satversmību, kas piemērots, pašvaldībai pieņemot teritorijas plānojumu. Kolēģija norādīja, ka pašvaldības teritorijas plānojuma prasības skar personas īpašuma tiesības ar to spēkā stāšanās brīdi. Ar šo brīdi tika skartas arī personas tiesības zināt savas tiesības. To, ka atbilstoši Ministru kabineta noteikumu normai persona netiek individuāli informēta par teritorijas plānojuma publisko apspriešanu, nevar apstrīdēt vai pārsūdzēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Tāpēc termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai šādā gadījumā skaitāms no brīža, kad radies pamattiesību aizskārums, proti, no brīža, kad stājies spēkā teritorijas plānojums.⁸³

Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums

Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts paredz, ka pieteikumā Satversmes tiesai ir jāietver tā juridiskais pamatojums. Konstatējot, ka pieteikumā tas nav ietverts, kolēģijas 2019. gadā pieņēma 38 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu. Visos gadījumos, kad tika piemērots minētais pamats atteikumam ierosināt lietu, pieteikumu tiesā bija iesniegušas privātpersonas. Šajos pieteikumos kolēģijas konstatēja, ka pieteikums atbilst visām pārējām likuma prasībām, proti, lieta ir piekritīga Satversmes tiesai, persona ir pamatojusi Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu, tā ir izmantojusi visus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus (vari arī šādi līdzekļi personai nav bijuši pieejami) un ir ievērojusi sešu mēnešu termiņu pieteikuma iesniegšanai.

Kopumā pieteikumus, par kuriem kolēģija pieņēmusi minētos lēmumus, raksturo to izteikts lakonisms. Proti, pieteikuma iesniedzējs sniedz konkrētās situācijas faktisko apstākļu izklāstu un savu vispārīgo viedokli par konkrētās Satversmes normas un apstrīdētās normas saturu, kā arī citē, piemēram, citas tiesību normas, tiesu judikatūru un tiesību doktrīnas atziņas. Tāpat atsevišķos gadījumos pieteikuma iesniedzējs, piemēram, norāda tikai uz to, ka apstrīdētā norma nav pieņemta pienācīgā likumdošanas procesā vai ka tajā ietvertajam pamattiesību ierobežojam nav leģitimā mērķa. Tomēr kolēģijas to neuzskata par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Kā paraugs šādu trūkumu novēršanai būtu izmantojami Satversmes tiesas mājaslapā pieejamie **“Ieteikumi konstitucionālās sūdzības sagatavošanai”**.

Pieteikums neatbilst citām Satversmes tiesas likuma 18. pantā noteiktajām prasībām

Satversmes tiesas likuma 18. pantā ir noteiktas vispārīgās prasības, kuras jāievēro katram šā likuma 17. panta pirmajā daļā minētajam pieteikuma iesniedzējam. Par

šādu prasību citstarp uzskatāms arī pieteikuma iesniedzēja pienākums skaidri formulēt prasījumu Satversmes tiesai. Proti, pieteikumā ir gan precīzi jānorāda apstrīdētā norma (akts), gan arī precīzi jānorāda augstāka juridiskā spēka norma (akts).

Izskatot pieteikumu Nr. 92/2019, kolēģija norādīja, ka atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. pantam Satversmes tiesa veic kontroli pār apstrīdētā akta (normas) atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Tādēļ pieteikuma iesniedzējam, formulējot prasījumu, ir jānorāda augstāka juridiskā spēka tiesību norma. Pieteikumā ir sniegts faktisko apstākļu izklāsts un pieteikuma iesniedzējas viedoklis par apstrīdētā akta saturu un iespējamo prettiesiskumu, kā arī citētas tiesību normas un Satversmes tiesas nolēmumos ietvertās atziņas. Tomēr pieteikumā nav norādīts Satversmes tiesas likumam atbilstošs prasījums Satversmes tiesai, proti, konkrēta augstāka juridiskā spēka tiesību norma, par neatbilstošu kurai apstrīdēto aktu uzskata pieteikuma iesniedzēja. Lai arī pieteikumā ir norādītas vairākas tiesību normas, ar kurām pieteikuma iesniedzēja pamato, kāda veida tiesību aktu tā ir izdevusi, tomēr nav iespējams skaidri noteikt, kāda ir viņas griba, proti, kurai tiesību normai, tās ieskatā, neatbilst apstrīdētais akts. Šo trūkumu kolēģija nevar arī novērst, interpretējot pieteikumā norādīto informāciju. Līdz ar to tika atzīts, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktajām prasībām.⁸⁴

Arī izskatot pieteikumu Nr. 131/2019, kolēģija konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējs ir norādījis augstāka juridiskā spēka tiesību normas, kurām būtu vērtējama apstrīdēto Ministru kabineta noteikumu atbilstība. Tomēr apstrīdēto noteikumu normas, kuru atbilstība augstāka juridiskā spēka tiesību normām Satversmes tiesai būtu jāvērtē, pieteikuma iesniedzējs nav precizējis. Saprātīgi interpretējot pieteikuma iesniedzēja prasījumu, arī nav gūstama pārliecība, ka viņš būtu vēlējies iesniegt pieteikumu par visu apstrīdēto noteikumu atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Līdz ar to tika atzīts, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktajām prasībām.⁸⁵

Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa noteic, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi šajā likumā norādītajos gadījumos. Satversmes tiesas judikatūrā ir atzīts, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus.⁸⁶ Savukārt, izskatot pieteikumu Nr. 72/2019, kolēģija secināja, ka no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus un to konstitucionalitātes izvērtēšana vienas lietas

83 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 3. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 32/2019.

84 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 16. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 98/2019.

85 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 10. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 131/2019.

86 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2008. gada 29. jūlija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 75/2008.

ietvaros varētu veicināt lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.⁸⁷

Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir tiesai, izskatot civillietu, krimināllietu vai administratīvo lietu. Atbilstoši likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktam pieteikums iesniedzams, ja tiesa, izskatot administratīvo lietu kasācijas kārtībā, uzskata, ka norma, ko ir piemērojusi iestāde vai kas tiesas procesā būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst Satversmei. Turklāt saskaņā ar 18. panta pirmās daļas 4. punktu šāds uzskats tiesai ir juridiski jāpamato.

Pieteikumā Nr. 31/2019 Augstākā tiesa lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektās daļas 1. punkta, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu personai, kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, strādāt par pedagogu bērnu izglītības iestādēs. Satversmes tiesas kolēģija konstatēja, ka sodītas personas tiesības strādāt par pedagogu bērnu izglītības iestādēs šobrīd regulē divas vienāda juridiskā spēka tiesību normas – gan pieteikumā apstrīdētā Bērnu tiesību aizsardzības likuma norma, gan Izglītības likuma 50. panta 1. punkta jaunā redakcija, kas pieņemta, ievērojot Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2017-07-01.⁸⁸

Saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9. panta sesto daļu, ja tiek konstatēta pretruna starp vienāda juridiska spēka tiesību normām, piemēro jaunāko tiesību normu. Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, kādēļ, ņemot vērā minēto, izskatāmajā gadījumā attiecībā uz personu, kas vērsusies administratīvajā tiesā, būtu piemērojama tieši apstrīdētā norma, nevis Izglītības likuma 50. panta 1. punkta jaunā redakcija, kas atspoguļo jaunu likumdevēja pieeju strīdus situācijas risināšanā, t.i., individuālu personas, kura vēlas strādāt par pedagogu, tostarp ar bērniem, izvērtējumu. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta un 19.¹ panta pirmās daļas 2. punkta prasībām.⁸⁹

Izspriests prasījums

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Pamatojoties uz šo normu, kolēģijas 2019. gadā nav pieņēmušas nevienu lēmumu. Salīdzinājumam varētu minēt, ka, piemēram, 2018. gadā šī norma bija piemērota 10 kolēģiju lēmumos. Kā varbū-

tējo iemeslu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta nepiemērošanai 2019. gada kolēģiju lēmumos iespējams minēt apstākli, ka pieteikuma iesniedzēji pirms pieteikuma iesniegšanas Satversmes tiesā rūpīgi pārliecinās par to, vai šāds jautājums tiesas spriedumos jau nav ticis izlemts. Tādējādi netiek iesniegti pieteikumi par jau izspriestiem prasījumiem.

Izskatot pieteikumu Nr. 74/2019, kolēģija izvērtēja, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Tā konstatēja, ka no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka pieteikuma iesniedzējai apstrīdētā norma ir piemērota redakcijā, kādā tā izteikta ar 2016. gada 9. jūnija likumu "Grozījumi Civilprocesa likumā", kas stājās spēkā 2016. gada 13. jūlijā. Savukārt spriedumā lietā Nr. 2013-02-01⁹⁰ tika vērtēta šīs normas satversmība redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016. gada 12. jūlijam. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikumā ietvertu prasījumu par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. pantam nevar uzskatīt par jau izspriestu.⁹¹

Juridiskā pamatojuma vai faktisko apstākļu izklāsta izmaiņas

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts piešķir Satversmes tiesas kolēģijai tiesības atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija. Pamatojoties uz šo normu, kolēģijas 2019. gadā pieņēma 22 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts balstās uz procesuālās ekonomijas principu un atslogo kolēģiju darbu gadījumos, kad tiesā atkārtoti tiek iesniegti pieteikumi, kuru juridiskā argumentācija vai lietas faktisko apstākļu izklāsts ir līdzīgs iepriekš iesniegtā pieteikuma apstākļu izklāstam vai juridiskajai argumentācijai.

Piemērojot Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punktu, kolēģija ir atzinusi: ja pieteikumā ir ietverts jauns prasījums, lūdzot atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu tādai augstāka juridiskā spēkā tiesību normai, kas nebija norādīta iepriekš iesniegtajā pieteikumā, atzīstams, ka atkārtoti iesniegtā pieteikuma juridiskais pamatojums ir mainījies pēc būtības. Proti, kolēģijai ir jāpārbauda atkārtoti iesniegtajā pieteikumā ietvertā jaunā prasījuma atbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām šajā prasījuma daļā.⁹²

Ja kolēģija ir pieņēmusi lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu, norādot, ka pieteikuma iesniedzējs nav juridiski pamatojis savu Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu, tad nav nozīmes tam, ka atkārtoti

87 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 19. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 72/2019.

88 Satversmes tiesas 2017. gada 24. novembra spriedums lietā Nr. 2017-07-01.

89 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2019. gada 27. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 31/2019.

90 Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra spriedums lietā Nr. 2013-02-01.

91 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 8. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 74/2019.

92 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 6. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 24/2019.

iesniegtajā pieteikumā persona norāda citu pamattiesību aizskāruma rašanās brīdi. Proti, personas tiesību aizskāruma rašanās brīdis ir noskaidrojams tad, ja tiek konstatēts personas pamattiesību aizskārums. Tāpēc formālas izmaiņas attiecībā uz pamattiesību aizskāruma rašanās datumu nevar uzskatīt par pamatojuma maiņu pašai pamattiesību aizskāruma esībai.⁹³

Juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģijai ir tiesības atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai. Pamatojoties uz minēto normu, kolēģijas 2019. gadā pieņēma 21 lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta sestā daļa attiecas tikai uz tādiem gadījumiem, kad Satversmes tiesā tiek iesniegta konstitucionālā sūdzība. Minētajos kolēģiju lēmumos skartie jautājumi pamatā attiecas uz tādām tiesību nozarēm kā nodokļu tiesības, kriminālprocess, civilprocess un teritorijas plānošana. Šajās tiesību nozarēs Satversmes tiesai ir izveidojusies plaša judikatūra, un ļoti daudzos šo nozaru jautājumos tiesa savu vērtējumu jau ir sniegusi. Kopumā Satversmes tiesas likuma 20. panta sestās daļas piemērošanas gadījumi pietiekami precīzi atspoguļo tos pamattiesību jautājumus un tiesību nozares, kas konstitucionālajās tiesībās privātpersonām ir visaktuālākie.

Citi pieteikuma iesniedzēju lūgumi

Satversmes tiesas kolēģijas lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu ir tikuši izlemti arī citi jautājumi. Piemēram, pieteikumā Nr. 190/2018 un Nr. 47/2019 pieteikumu iesniedzēji lūdza apturēt apstrīdētās normas darbību. Kolēģija lēmumā norādīja, ka Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektajā daļā ir paredzēts tikai viens pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis gadījumā, ja iesniegta konstitucionālā sūdzība – tiesas nolēmuma izpildes apturēšana. Likumdevējs Satversmes tiesas likumā nav paredzējis citus pagaidu tiesību aizsardzības līdzekļus. Pieteikuma iesniedzēja lūgums apturēt apstrīdētās normas darbību nav saistīts ar tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu, un tas nav arī Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā neregulēts procesuāls jautājums, kuru Satversmes tiesa būtu tiesīga izlemt. Līdz ar to šie pieteikumu iesniedzēju lūgumi ir atstājami bez izskatīšanas.⁹⁴

Vairākos pieteikumos to iesniedzēji izteikuši lūgumus, kas attiecas uz personas datu konfidencialitāti un ierobežotas pieejamības statusa noteikšanu fizisko personu

identificējošajai informācijai.⁹⁵ Tā, pieņemot kolēģijas lēmumu pēc pieteikuma Nr. 187/2018, kolēģija lēmumā norādīja, ka Satversmes tiesa saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmās daļas trešo teikumu ir noteikusi kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā ir izlemjams jautājums par lietas materiālos ietvertās informācijas pieejamības ierobežošanu. Atbilstoši minētajai kārtībai šo jautājumu pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemj Satversmes tiesas kolēģija, kura izskata attiecīgo pieteikumu.⁹⁶

Saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 28.³ pantu pieteikums un tam pievienotie dokumenti, pēc kuru izskatīšanas pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, ir ierobežotas pieejamības informācija. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu var tikt publicēts Satversmes tiesas mājaslapā, aizklājot fizisku personu identificējošus datus. Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja lūgums noteikt ierobežotas pieejamības statusu fiziskās personas identificējošajai informācijai ir noraidāms.⁹⁷

Pieteikumā Nr. 104/2019 pieteikuma iesniedzējs pieteica noraidījumu pieciem Satversmes tiesas tiesnešiem. Šis lūgums kolēģijas lēmumā tika izvērtēts visupirms. Kolēģija norādīja, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 25. panta piekto daļu Satversmes tiesas tiesnešiem nevar pieteikt noraidījumu. Līdz ar to šis pieteikuma iesniedzēja pieteiktais noraidījums ir atstājams bez izskatīšanas.⁹⁸

93 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 4. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 60/2019.

94 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2019. gada 15. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 190/2018 un 3. kolēģijas 2019. gada 7. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 47/2019.

95 Piemēram, pieteikumi par lietas ierosināšanu Nr. 187/2018, Nr. 190/2018, Nr. 9/2019 un Nr. 29/2019.

96 Satversmes tiesas rīcības sēdes 2016. gada 22. novembra lēmums “Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”.

97 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2019. gada 7. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 187/2018.

98 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2019. gada 28. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 104/2019.

3 **DIALOGS**

Dialogs kā viens no efektīvas komunikācijas stūrakmeņiem veido uz savstarpēju uzticēšanos un palāvību balstītas attiecības. Latvijā kā demokrātiskā tiesiskā valstī kvalitatīvs dialogs ir nepieciešams valsts un sabiedrības attīstības veicināšanai. Satversmes tiesa veido dialogu nacionālā, Eiropas un starptautiskā līmenī. Satversmes tiesas īstenotais dialogs visos līmeņos ir vērsts uz korektas, skaidras un operatīvas informācijas sniegšanu, uzmanīgu otras puses uzklaušīšanu un padziļinātu situācijas izziņāšanu. Dialoga formā Satversmes tiesa apzina un meklē piemērotākos risinājumus, kā pārvarēt mūsdienu laikmetam raksturīgos izaicinājumus tiesību jomā.

Satversmes tiesa visupirms veido dialogu ar sabiedrību atbilstoši Tieslietu padomes apstiprinātajai “Tiesu komunikācijas stratēģijai” un “Tiesu sistēmas komunikācijas vadlīnijām”, kā arī Satversmes tiesas komunikācijas stratēģijai. Būtiski, ka Satversmes tiesa informē sabiedrību par darbu ne tikai tiesvedības jautājumos, bet arī par darbu, kas veikts nacionālās, Eiropas un starptautiskās sadarbības ietvaros. Satversmes tiesas loma ir daudz plašāka nekā likumā noteiktais funkciju ietvars, tāpēc vairākas nacionāla līmeņa aktivitātes ir saistītas ar sabiedrības izglītošanu par Satversmē ietvertajām Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtībām.

Līdzās dialogam ar sabiedrību izceļams dialogs ar valsts institūcijām. Kā atzinusi Satversmes tiesa, tās uzdevums ir ne tikai risināt strīdus par likumu atbilstību Satversmei, bet arī dot savu vērtējumu konstitucionāli nozīmīgos jautājumos. Par tradīciju kļuvušas ikgadējās Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar Valsts prezidentu, valsts varas atzaru vadītājiem un tieslietu ministru. Pērn maijā Satversmes tiesas tiesneši pirmo reizi uz tikšanās bija uzaicinājuši arī visus ārvalstu pārstāvniecību pārstāvjus Latvijā, lai iepazīstinātu ar Satversmes tiesu, tās kompetenci un informētu par konstitucionālo tiesību aktualitātēm Latvijā.

Savukārt tiesu dialogs Eiropas tiesiskajā telpā un starptautiskā sadarbība aptver Satversmes tiesas dialogu gan ar Latvijas tiesām, gan ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu un trešo valstu konstitucionālajām tiesām, Eiropas Savienības Tiesu un Eiropas Cilvēktiesību tiesu, kā arī Starptautisko tiesu. Šis tiesu dialogs ļauj dalīties pieredzē, uzkrāt jaunas zināšanas, izvērst konstruktīvas diskusijas un apmainīties viedokļiem par konstitucionālo tiesību aktualitātēm un tiesību problēmjautājumiem ne tikai nacionālā, bet arī Eiropas un globālā līmenī.

3.1. DIALOGS AR SABIEDRĪBU

Informācija par Satversmes tiesas darbu

Satversmes tiesa ar preses relizēm informē sabiedrību par ierosinātajām un izskatītajām lietām, kā arī par tiesas aktivitātēm un organizētajiem pasākumiem. Tā atbild uz plašsaziņas līdzekļu pārstāvju jautājumiem un sniedz papildu informāciju gan par pieteikumiem un lietām, kas izraisījušas plašāku sabiedrības interesi, gan par ārpustiesvedības aktualitātēm.

Lai īsi, bet vienlaikus vispusīgi atspoguļotu pieņemto nolēmumu, jau otro gadu atsevišķās lietās Satversmes tiesa sadarbībā ar Latvijas Vēstneša portāla radošo komandu veido tiesnešu video komentārus. Komentārā tiesnesis izskaidro lietas būtību, tiesas vērtētos tiesību jautājumus un galvenos secinājumus, kā arī nolēmuma ietekmi uz sabiedrību. Pārskata posmā tapuši deviņi video komentāri – [lietā Nr. 2018-09-0103](#) par pienākumu segt izņemtās mantas glabāšanas izdevumus, [lietā Nr. 2018-11-01](#) par valsts un pašvaldību institūcijās nodarbināto atalgojuma publicēšanu, [lietā Nr. 2018-08-03](#) par normām, kas paredz maksu par kapavietas izmantošanu, [lietā Nr. 2018-16-03](#) par elektroenerģijas pašpatēriņa kontroli un pārkompensācijas aprēķinu, [lietā Nr. 2018-13-03](#) par tiesvedības izbeigšanu lietā par būvnormatīvu pieejamību, [lietā Nr. 2018-14-01](#) par virsstundu darba atlīdzību amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, [lietā Nr. 2018-17-03](#) par Rīgas domes noteiktajiem ierobežojumiem spēļu zāļu ierīkošanai Rīgas vēsturiskajā centrā, [lietā Nr. 2018-25-01](#) par sodu izpildes režīmu vīriešiem un [lietā Nr. 2019-01-01](#) par aizliegumu būt par adoptētāju.

Ja lieta izskatīta tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos, pēc nolēmuma pasludināšanas tiek organizēta preses konference. Preses konference tika sasaukta arī pēc tam, kad rakstveida procesā bija izskatīta [lieta Nr. 2018-22-01](#) par izglītības ieguves valodu privātajā izglītības iestādēs, jo šī lieta bija radījusi lielu sabiedrības interesi. Šādās preses konferencēs parasti piedalās tiesas priekšsēdētājs un tiesnesis, kurš sagatavojis lietu izskatīšanai. Uz preses konferenci tiek aicināti plašsaziņas līdzekļu pārstāvji, preses konference tiek raidīta tiešsaistē, un tās ieraksts tiek ievietots Satversmes tiesas

mājaslapā. Pārskata posmā rīkotas trīs preses konferences: [lietā Nr. 2018-10-0103](#) par kriminālatbildību par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu iekārtu un ierīču aprītes aizlieguma pārkāpumu, [lietā Nr. 2018-12-01](#) par izglītības ieguves valodu valsts izglītības iestādēs un jau pieminētajā [lietā Nr. 2018-22-01](#) par izglītības ieguves valodu privātajās izglītības iestādēs.

Ņemot vērā mūsdienu sabiedrības vajadzību pēc ērti pieejamas informācijas, 2019. gada aprīlī Satversmes tiesa pievienojās sociālajam tīklam *Twitter* ar kontu [@Satv_tiesa](#). Ar šo soli Satversmes tiesas apliecināja gatavību pielāgoties modernajām tendencēm un pauda vēlmi iegūt plašāku sabiedrības uzmanību, lai nodrošinātu nepastarpinātu, saturisku, kvalitatīvu un operatīvu Satversmes tiesas informāciju par tiesas aktivitātēm nacionālā un starptautiskā līmenī. Pārskata posmā *Twitter* kontā veikti 290 ieraksti, kontam pievienojušies 416 sekotāji. Statistikas dati, ko piedāvā *Twitter* ierakstu administrācijas vide *Tweetdeck*, apliecina, ka laikā no aprīļa līdz decembrim konta [@Satv_tiesa](#) ierakstiem bijuši vairāk nekā 300 000 skatījumu.

2019. gada martā oficiālais izdevējs “Latvijas Vēstnesis” sadarbībā ar Satversmes tiesu un Augstāko tiesu ieviesa jaunu tiesas nolēmumu pieejamības risinājumu vietnē [Likumi.lv](#). Tajā tiesību normām izveidota tieša saistīte ar Satversmes tiesas nolēmumiem un atsaucēm uz Augstākās tiesas jeb Senāta atziņām. Par šo iniciatīvu sabiedrības informēšanas nolūkos tika sarīkota [preses konference](#) un radīts informatīvs [video](#).

2019. gada jūlijā Satversmes tiesa publicēja vairākus gadus veidoto Satversmes tiesas judikatūras [datubāzi](#) un ikvienam interesentam piedāvāja iespēju izmantot Satversmes tiesas grāmatu un izdevumu [fondu](#), kas uzkrāts tiesas pastāvēšanas laikā. Šāds lēmums tika pieņemts, lai ar plašāku sabiedrību dalītos ar tiem resursiem, ko tiesneši un tiesas darbinieki ir rūpīgi veidojuši, sistematizējuši un vākuši vairāk nekā 22 gadu garumā. Tādā veidā Satversmes tiesa iespēju robežās izmanto

tās iespējas, ko mūsdienu tehnoloģiju laikmets piedāvā, lai nodrošinātu ērtu informācijas pieejamību. Šobrīd Satversmes tiesas judikatūras datubāze ir pieejama ikvienam pēc datubāzes programmas *Citavi* lejupielādes un instalēšanas datorā. Savukārt grāmatu un izdevumu fonda vienību saraksts ir publicēts Satversmes tiesas mājaslapā un ikviens interesents pēc iepriekšēja pieprasījuma var konkrētu grāmatu vai izdevumu izmantot uz vietas Satversmes tiesas grāmatu krātuvē. Ieviestie jauninājumi guvuši sabiedrības atzinību.

Papildinot minēto iniciatīvu, Satversmes tiesa sadarbībā ar oficiālo izdevēju "Latvijas Vēstnesis" 2019. gada vidū laida klajā grāmatu "Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas". Krājumā publicēts Satversmes teksts ar vairāk nekā 400 atziņām, kuras atklātas Satversmes tiesas nolēmumos. Krājuma mērķis ir satuvināt cilvēku ar valsts pamatlikumu, vērst uzmanību uz Satversmes tiesas atziņas atspoguļotajām demokrātiskās tiesiskās valsts pamatvērtībām, sekmēt pilsoniskās apziņas un kultūras nostiprināšanos, kā arī veicināt ikviena Latvijas iedzīvotāja iekšējo brīvību.

Augusta beigās Latvijas Nacionālajā bibliotēkā norisinājās Satversmes tiesas rīkota diskusija par godu bibliotēkas simtgadei "Vai viss, kas sāp, ir pamattiesības?". To vadīja Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece profesore Sanita Osipova, diskusijā piedalījās zvērināts advokāts, advokātu biroja "COBALT" vadošais partneris Lauris Liepa un Latvijas Radio 1 žurnālists Aidis Tomsons. Diskusijā tika meklētas atbildes uz jautājumiem,

kas ir cilvēka pamattiesības, kad rodas to aizskārums un kad pamattiesību ierobežojumam var būt leģitīms mērķis, vai Latvijā cilvēkiem ir viegli aizstāvēt savas pamattiesības. Diskusija pieejama arī video formātā.

Skolēni

Satversmes tiesa aizvadītajā gadā mērķtiecīgi izglītoja skolēnus, skaidrojot Latvijas valsts pamatus, tiesiskās sistēmas uzbūvi, kā arī Satversmes nozīmi un Satversmes tiesas lomu Latvijā kā demokrātiskā tiesiskā valstī.

Šis bija jau trešais gads, kad, turpinot Satversmes tiesas 20. gadadienā iedibināto tradīciju, Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki viesojās mācību iestādēs ar izglītojošu lekciju par valsts uzbūves pamatprincipiem, Satversmi un Satversmes tiesu. Pagājušajā gadā Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki apmeklēja trīs mācību iestādes: Kapsēdes pamatskolu, pamatskolu "Rīdze" un Dagdas vidusskolu. Šī tradīcija tiks turpināta arī 2020. gadā.

Atbalstot biznesa izglītības biedrības "Junior Achievement Latvija" rīkoto "Ēnu dienu", Satversmes tiesa februārī vēra durvis 11 skolēniem. Ēnu dienā tika pārstāvētas 11 skolas: Cēsu Valsts ģimnāzija, Edgara Kauliņa Lielvārdes vidusskola, Elejas vidusskola, Ludzas pilsētas ģimnāzija, Mārupes vidusskola, Rīgas Valsts 1. ģimnāzija, Rīgas Valsts 2. ģimnāzija, Rīgas Valsts 3. ģimnāzija, Rīgas 47. vidusskola, Tukuma Raiņa ģimnāzijas un Ziemeļvalstu ģimnāzija. Apmeklējuma laikā "ēnas" varēja izzināt Satversmes tiesas darbu un tikties ar ties-

nešiem un tiesas darbiniekiem, lai pārrunātu ar juridiskās profesijas izvēli saistītus jautājumus un apspriestu juridiskā darba specifiku Satversmes tiesā.

Satversmes tiesa arī turpināja sadarbību ar jauniešu žurnālu "Ilustrētā Junioriem". Lai veicinātu jauniešu interesi par Satversmes tiesu un tiesību aktualitātēm, Satversmes tiesas tiesnesis Aldis Laviņš sniedza interviju par tiesneša profesiju, savukārt Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis informēja par jaunieša tiesībām rīkoties ar kabatas naudu. Tiesnešu veikums tika publicēts 2019. gada oktobra un decembra numurā. Sadarbības virzieni ieskicēti arī 2020. gadam.

Skolu jaunatnes izglītošanas nolūkos Satversmes tiesa turpināja sadarbību ar Latvijas Televīzijas jauniešu erudīcijas spēles "Gudrs, vēl gudrāks" radošo komandu. Tika sagatavoti astoņi erudīcijas jautājumi par Satversmi, valsti un tiesu varu 6.–12. klašu skolēniem. Jautājumi uzdoti klašu grupu finālu izspēlēs.

Satversmes tiesā 2019. gada februārī notika skolēnu zīmējumu konkursa "Manas pamattiesības Satversmē" un domrakstu konkursa "Latvijas Satversmes nākamie simts gadi" noslēguma **ceremonija**. Dalībai konkursā bija pieteikušās 82 skolas no visiem Latvijas reģioniem, savukārt uz laureātu apbalvošanas ceremoniju tika aicināti skolēni un pedagogi no 21 skolas. Pasākumā piedalījās amatpersonas no Izglītības un zinātnes ministrijas, Kultūras ministrijas, Tieslietu ministrijas, kā arī konkursa sadarbības partneri, proti, pārstāvji no Latvijas Mākslas akadēmijas, žurnāla "Jurista Vārds", žurnāla "Ilustrētā Junioriem", žurnāla "Domuzīme", kā arī pirmā Latvijas Valsts prezidenta Jāņa Čakstes mazmazmeita Kristīne Čakste. No apbalvošanas ceremonijas tapis atskata **video**, kurā tiesneši skaidro, kas ir pamattiesības un pauž savas domas par konkursam iesūtītajiem skolēnu darbiem.

Lai nodrošinātu konkursa darbu apskati visā Latvijā, Satversmes tiesa arī pērn izveidoja skolēnu darbu ceļojošo izstādi ar 46 košiem zīmējumiem un 12 radošu domrakstu citātiem. Izstādes vajadzībām tapis arī izstādes **katalogs**, kurā ne tikai apskatāmi zīmējumi, bet arī lasāmi domraksti. Izstādi varēja aplūkot Liepājas Centrālajā zinātniskajā **bibliotēkā**, Madonas novada **bibliotēkā**, Rūjienas pilsētas **bibliotēkā**, Siguldas novada **bibliotēkā**, kā arī ikgadējā Konstitucionālās tiesībpolitikas seminārā Ratniekos. Izstādes atklāšanā allaž piedalījās arī kāds no Satversmes tiesas tiesnešiem vai darbiniekiem, sniedzot izglītojošu lekciju par valsti, Satversmi, pamattiesībām un Satversmes tiesu.

Nemot vērā veiksmīgo konkursa norisi, Satversmes tiesa septembrī izsludināja trešo skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursu par Satversmē ietvertajām pamatvērtībām.

Pedagogi

Aprīlā sākumā Satversmes tiesa sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru rīkoja otro informatīvo **semināru** "Sabiedrība, valsts, tiesības – Satversmes vērtību dis-

kursā" sociālo zinību, politikas un tiesību pedagogiem. Uz semināru tika aicināti pedagogi no Kurzemes reģiona skolām. Semināra mērķis bija sniegt pedagogiem detalizētāku ieskatu vairākās juridiskā rakstura tēmās un pilnveidot pedagogu izpratni par tiesību jautājumiem mācību saturā. Plānots, ka seminārs tiks rīkots arī 2020. gadā, aicinot uz to citu reģionu pedagogus, kuri pasniedz sociālās zinības, politiku un tiesības.

Tiesību zinātņu studenti un studentu organizācijas

Satversmes tiesa ik gadu atbalsta organizācijas, kas rīko tiesu izspēles. 2019. gada aprīlī Satversmes tiesas sēžu zālē ceturto reizi norisinājās Latvijas Republikas tiesībsarga rīkotās tiesas procesa **izspēles** fināls. Par tradīciju kļuvusi Satversmes tiesas tiesnešu un Juridiskā departamenta darbinieku aktīvā iesaiste izspēļu kāzusu sagatavošanā, iesūtīto darbu vērtēšanā un izspēļu tiesāšanā. To apstiprina arī profesora Kārļa Dišlera fonda un Eiropas tiesību zinātņu studentu asociācijas Latvijā (ELSA *Latvia*) 2019. gada decembrī organizētās profesora Kārļa Dišlera XXI Konstitucionālās tiesas procesa **izspēles**.

Pārskata posmā Satversmes tiesā praksi izgājuši seši praktikanti – divi šo iespēju ieguva pēc teicamas dalības tiesu izspēlēs, savukārt četri studenti no Latvijas Universitātes bija praksē studiju procesa ietvaros. Praktikanti praktizējās Satversmes tiesas Juridiskajā departamentā.

Satversmes tiesa 2019. gadā uzņēma arī vairākas **vietējās** un **ārvalstu** studentu delegācijas. Šo apmeklējumu laikā studenti tika iepazīstināti ar Satversmes tiesas kompetenci un lomu demokrātiskā tiesiskā valstī. Satversmes tiesu apmeklēja arī Eiropas Publisko tiesību asociācijas (SIPE) **biedri**. Jāuzsver, ka Satversmes tiesas juridiskie darbinieki apmeklēja arī **Latvijas Universitāti** un Rīgas Juridisko augstskolu, lai stāstītu vietējiem un ārvalstu studentiem par Satversmes tiesas darbu.

Radošo industriju pārstāvji

Satversmes tiesa sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku (turpmāk – LNB) turpināja 2018. gadā iesāktoto tradīciju, kad tika iedzīvināta ideja veidot dažādu nozaru pārstāvju starpdisciplināras sarunas par Latviju, valsti, sabiedrību un Satversmē nostiprinātajām pamatvērtībām. Sarunu dalībnieki, iedvesmojoties no latviešu vēstures un kultūras mantojuma spilgtākajām epizodēm un nozīmīgākajiem darbiem, diskutēja par dažādām tēmām, kas skar Latvijas valsts esību un būtību. Pārskata posmā notika divas *Sarunas par Latviju*.

Trešās *Sarunas par Latviju* "Raksti, kas veido nāciju" notika 2019. gada jūnijā LNB. Sarunas vadīja Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova, tajās piedalījās literatūrzinātniece Ausma Cimdiņa, aktieris Vilis Daudziņš, režisors Ivars Seleckis un LNB direktors Andris Vilks. Saruna rosināja diskusiju par nāciju veidojošiem rakstiem (tekstiem) pagātnē, tagadnē un nākotnē. Pasākums iemūžināts arī **video** ierakstā.

Ceturtās *Sarunas par Latviju* "Satversme. Vispārcilvē-

ciskās un kristīgās vērtības” norisinājās LNB 2019. gada oktobrī. Tās vadīja Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova, tajās piedalījās filoloģe Agnese Irbe, māksliniece Sandra Krastiņa, kultūru pētnieks Andrejs Mūrnieks un Romas katoļu baznīcas Rīgas arhibīskaps metropolīts Zbignevs Stankevičs. Šī saruna rosināja domu apmaiņu par vispārcilvēciskām un kristīgām vērtībām, kas gūlušas Latvijas identitātes pamatos. Pasākuma norise tika rādīta tiešraidē, pasākums iemūžināts arī [video](#) ierakstā.

Konferences, diskusijas un citi pasākumi

08.02.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe piedalījās Latvijas Universitātes 77. starptautiskajā zinātniskajā konferencē.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Video](#)

11.02.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe Kuldīgas Galvenajā bibliotēkā uzstājās ar priekšlasījumu par Satversmē nostiprinātajām pamatvērtībām un pēdējo reizi atklāja apskatei Satversmes tiesas rīkotā skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursa darbu izstādi “Mana Satversme”.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Video](#)

13.02.2019.

Satversmes tiesā norisinājās Ēnu diena 2019.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

15.02.2019.

Satversmes tiesā notika 6. klašu skolēnu zīmējumu konkursa “Manas pamattiesības Satversmē” un 9. un 12. klašu skolēnu domrakstu konkursa “Latvijas Satversmes nākamie simts gadi” laureātu apbalvošanas ceremonija.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Video](#)

13.03.2019.

Oficiālais izdevējs “Latvijas Vēstnesis” sadarbībā ar Satversmes tiesu un Augstāko tiesu organizēja preses konferenci, lai informētu par jaunajiem tiesu nolēumu pieņemības risinājumiem.

[Preses relīze](#)

[Video](#)

09.04.2019.

Satversmes tiesa sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru organizēja izglītojošu semināru “Sabiedrība, valsts, tiesības – Satversmes vērtību diskursā” sociālo zinību, politikas un tiesību pedagogiem no Kurzemes reģiona.

[Preses relīze](#)

12.04.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova teica uzrunu Latvijas zvērinātu advokātu kopsapulcē.

[Preses relīze](#)

23.04.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe piedalījās Tiesībsarga biroja organizētajā pasākumā “Juristu dienas 2019”.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

26.04.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova apmeklēja pamatskolu “Rīdze” un tikās ar 9. klašu skolēniem, kuriem sniedza priekšlasījumu par Satversmi un Satversmes tiesu.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

15.05.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe Liepājas Centrālajā zinātniskajā bibliotēkā atvēra Satversmes tiesas veidoto ceļojošo izstādi “Satversme skolēnu acīm” un apmeklēja Kapsēdes pamatskolu.

[Preses relīze](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

06.06.2019.

Satversmes tiesa sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku organizēja trešās *Sarunas par Latviju* par tēmu “Raksti, kas veido nāciju”.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Video](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

11.06.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe piedalījās Satversmes zinātnisko komentāru sējuma “Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa “Likumdošana”” atklāšanas pasākumā Saeimā.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

22.07.2019.

Satversmes tiesa publiskoja Satversmes tiesas judikatūras datubāzi, kā arī padarīja pieejamu Satversmes tiesas grāmatu un izdevumu fondu.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

02.08.2019.

Satversmes tiesu apmeklēja tiesību zinātņu vasaras skolas “Projekt Netzwerk Ost-West” dalībnieki.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

31.08.2019.

Latvijas Nacionālajā bibliotēkā norisinājās Satversmes tiesas rīkotā diskusija par godu bibliotēkas simtgadei

“Vai viss, kas sāp, ir pamattiesības?”.

[Preses relīze](#)

[Video](#)

[Tvīts](#)

12.09.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova Rūjienas pilsētas bibliotēkā atklāja Satversmes tiesas ceļojošo izstādi “Satversme skolēnu acīm” un sniedza izglītojošu lekciju Rūjienas vidusskolas skolēniem.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

13.09.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš piedalījās zinātniskā konferencē “Jānis Čakste – 160” Saeimā.

[Tvīts](#)

23.09.2019.

Satversmes tiesa trešo reizi izsludināja skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursu, kas veltīts mūsu valsts pamatlikumam.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

07.10.2019.

Satversmes tiesas tiesnese Daiga Rezevska Siguldas novada bibliotēkā atklāja ceļojošo izstādi “Satversme skolēnu acīm” un sniedza izglītojošu lekciju Siguldas Valsts ģimnāzijas skolēniem.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

18.10.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe piedalījās Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7. starp-

tautiskās zinātniskās konferences “Tiesību zinātnes uzdevumi, nozīme un nākotne tiesību sistēmās” plenārsēdē.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

31.10.2019.

Satversmes tiesa sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku organizēja ceturrtās *Sarunas par Latviju* par tēmu “Satversme. Vispārcilvēciskās un kristīgās vērtības”.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Video](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

13.11.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs un tieņeša palīdze Eva Viksna Madonas novada bibliotēkā atklāja skolēnu radošo darbu ceļojošo izstādi “Satversme skolēnu acīm” un sniedza izglītojošu lekciju Madonas novada bibliotēku bibliotekārēm.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

15.11.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe piedalījās Latvijas Ārpolitikas institūta, Ārlietu ministrijas un Saeimas veidotās grāmatas “Latvijas Ārlietu simtgade. Pasaules doma un Latvija” atvēršanā.

[Video](#)

[Tvīts](#)

3.2. DIALOGS AR VALSTS INSTITŪCIJĀM

Dialogs starp valsts institūcijām demokrātiskā tiesiskā valstī ir nepieciešams, lai nodrošinātu efektīvu līdzsvāra un atsvāra mehānisma darbību valsts varas atzaru starpā. Raugoties no efektīvas valsts funkcionēšanas perspektīvas, ir svarīgi, lai visi valsts varas atzari pienācīgi pildītu savas funkcijas, nepārsniegtu tiem piešķirtās kompetences robežas un respektētu cits citu. Tāpēc par tradīciju kļuvušas ikgadējās Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar Valsts prezidentu, valsts varas atzaru vadītājiem un tieslietu ministru. Šādā dialogā tiek apspriesti aktuāli konstitucionālo tiesību jautājumi, ar tiesu varu saistītas aktualitātes, kā arī apspriesti aspekti, kas saistīti ar tiesu varas autoritātes celšanu un sabiedrības uzticēšanās valsts varai stiprināšanu. Šogad pirmo reizi Satversmes tiesā norisinājās Saeimas Juridiskās komisijas un Tiesu politikas apakškomisijas izbraukuma kopsēde, kurā piedalījās arī Satversmes tiesas tiesneši. Kopsēdē tika caurlūkoti vairāki ar Satversmes tiesu saistīti jautājumi.

21.03.2019.

Satversmes tiesas tiesneši tikās ar tieslietu ministru Jāni Bordānu Satversmes tiesā.

[Preses relīze](#)

03.04.2019.

Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Valsts prezidentu Raimonu Vējoni Satversmes tiesā.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

08.05.2019.

Satversmes tiesā norisinājās Saeimas Juridiskās komisijas un Tiesu politikas apakškomisijas izbraukuma kopsēde, kurā piedalījās arī Satversmes tiesas tiesneši.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

21.05.2019.

Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Saeimas priekšsēdētāju Ināru Mūrnieci Satversmes tiesā.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

19.07.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemele tikās ar Valsts prezidentu Egilu Levitu Rīgas pili.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

16.09.2019.

Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Valsts prezidentu Egilu Levitu Satversmes tiesā.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Video](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

07.11.2019.

Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Ministru prezidentu Krišjāni Kariņu Satversmes tiesā.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

3.3. TIESU DIALOGS EIROPAS TIESISKAJĀ TELPĀ

Eiropas tiesisko telpu veido Eiropas Savienības dalībvalstu tiesību telpas, kuras aptver Eiropas Savienības tiesību sistēma un kurās tieši piemērojama Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Eiropas tiesiskajā telpā noris Satversmes tiesas dialogs ar Latvijas tiesām, citu Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālajām tiesām, kā arī Eiropas Savienības Tiesu un Eiropas Cilvēktiesību tiesu.

Lai stiprinātu Latvijas valsts konstitucionālo iekārtu un veicinātu tiesu dialogu, Satversmes tiesa sadarbībā ar Tieslietu ministriju un Tiesu administrāciju 2018. gada septembrī atkārtoti izsludināja konkursu, kurā vispārējās jurisdikcijas un administratīvo tiesu tiesneši tika aicināti uz sešiem mēnešiem pieteikties pieredzes apmaiņā Satversmes tiesā. Konkursa rezultātā Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama tiesnese Līgas Biksiniece-Martinova 2019. gada sākumā uzsāka pildīt Satversmes tiesas padomnieka amata pienākumus. Pieredzes apmaiņas laikā tiesnesei bija iespēja piedalīties pieteikumu izvērtēšanā, strādāt ar lietām dažādās Satversmes tiesas procesa stadijās, kā arī pētīt Satversmes tiesas judikatūru par tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Pārskata posmā Satversmes tiesas tiesneši tikās arī ar citu Latvijas tiesu tiesnešiem. Janvāra beigās notika tikšanās ar Kurzemes apgabaltiesas tiesnešiem, savukārt marta sākumā – ar Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas tiesnešiem. Tikšanās laikā tika apspriestas Latvijas tiesību sistēmas aktualitātes, tostarp krimināltiesību jomā, un dažādas ar tiesas spriešanu saistītas tēmas. Kvalitatīvs un profesionāls dialogs starp tiesnešiem ir svarīgs, lai stiprinātu Latvijas tiesu sistēmu.

Tiesu sadarbības ietvaros trim Satversmes tiesas kancelejas darbiniecēm janvārī bija iespēja izzināt Čehijas Konstitucionālās tiesas ikdienas darba organizāciju.

2018. gada decembra vidū Satversmes tiesas tiesnesis Aldis Laviņš apmeklēja Lietuvas Republikas Augstāko tiesu Viļņā, kur tikās ar Augstākās tiesas priekšsēdētāju Rimvidu Norkus (*Rimvydas Norkus*) un vairākiem Civillietu nodaļas tiesnešiem. Tiesnesis Laviņš ar ties-

nešiem pārrunāja jautājumus, kas saistīti ar civilprocesa efektivitāti un tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanas garantijām. Februārī tiesnesis Aldis Laviņš apmeklēja arī Igaunijas Augstākās tiesu. Savukārt maijā tiesnesis Aldis Laviņš pieredzes apmaiņas vizītē devās uz Francijas Kasācijas tiesu (*Cour de cassation*), lai izzinātu Francijas tiesu sistēmas efektivitātes uzlabošanas pasākumus, ko Francijas Kasācijas tiesa īsteno sadarbībā ar Francijas valdību.

Jūnijā Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova, Satversmes tiesas tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis un Satversmes tiesas priekšsēdētājas palīdzē Ketija Strazda apmeklēja Beļģijas Konstitucionālo tiesu, kur trīspusējās sadarbības ietvaros tikās ar Beļģijas Konstitucionālās tiesas un Čehijas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem. Šajā tikšanās reizē tiesneši dalījās pieredzē, aplūkoja vairākus aktuālus konstitucionālo tiesību jautājumus, kā arī pārrunāja bioētikas aspektus konstitucionālo tiesu judikatūrā un skaidroja konstitucionālo tiesu sprieduma tiesiskās sekas katrā no valstīm.

Jūlija sākumā Satversmes tiesas tiesneši oficiālā vizītē apmeklēja Austrijas Konstitucionālo tiesu un Austrijas Augstāko tiesu. Tikšanās laikā tiesneši dalījās pieredzē un apsprieda jautājumus par konstitucionālo identitāti un konstitucionālo tiesu lomu Eiropas tiesiskajā telpā.

Oktobra sākumā Satversmes tiesas tiesneši trīspusējās sadarbības ietvaros uzņēma Igaunijas Augstākās tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas delegācijas. Šī bija pirmā reize, kad Satversmes tiesā tikās Baltijas valstu tiesneši, kuri ikdienā skata konstitucionālo tiesību jautājumus. Tikšanās laikā Igaunijas Augstākās tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas tiesneši sniedza plašu ieskatu judikatūrā, akcentējot lietas nodokļu jomā un lietas, kuru centrā ir cilvēka cieņas aizsardzības jautājumi.

Novembrī Satversmes tiesas tiesneši divpusējās sadarbības ietvaros tikās ar Armēnijas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem. Četrās darba sesijās puses

Satversmes tiesas tiesneši tiekas ar Austrijas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem. Foto: Satversmes tiesas arhīvs.

apsprieda jaunāko tiesu judikatūru, pārrunāja ar tiesnešu neatkarību, valsts amatpersonu atbildību un imunitāti saistītus jautājumus, kā arī pievērsās likumdošanas kvalitātes aspektiem. Iepriekš **divpusējā** tikšanās tiesām notika pirms desmit gadiem.

Savukārt novembra beigās trim Satversmes tiesas juristiem bija iespēja pieredzes apmaiņā apmeklēt Eiropas Savienības Tiesu (EST) un Eiropas Savienības Vispārējo **tiesu** (ESVT). Apmeklējumu laikā juristi tikās ar ESVT tiesnesi Ingu Reini, tiesneses palīdzi Vinetu Bei, EST ģenerāladvokāti Eleonoru V. E. Šarpstoni (*Eleanor V. E. Sharpston*) un vairākiem citiem EST un ESVT darbiniekiem. Satversmes tiesas juristiem bija iespēja izzināt EST un ESVT ikdienas darba organizāciju un lietu sagatavošanas procesu, kā arī klātienē apmeklēt divas tiesas sēdes. Vizīti organizēja Satversmes tiesa sadarbībā ar ESVT tiesneses Ingas Reines biroju.

Pārskata posma beigās Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeles apmeklēja Eiropas Komisijas par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija) 121. plenārsēdi. Šī plenārsēde bija pirmā, kurā Ineta Ziemeles piedalījās Venēcijas komisijas individuālās biedres statusā. Par viņas aizstājēju apstiprināts Satversmes tiesas tiesnesis Aldis Laviņš. Venēcijas komisijas individuālie

biedri ir universitāšu publisko un starptautisko tiesību profesori, augstāko un konstitucionālo tiesu tiesneši, nacionālo parlamentu deputāti, kā arī virkne ierēdņu. Tie ir neatkarīgi eksperti, kas ar dalību demokrātiskās institūcijās vai ar savu ieguldījumu tiesību un politikas zinātnē ir sasnieguši augstu profesionālo novērtējumu sabiedrībā. Eksperti Venēcijas komisijā darbojas individuālā statusā un nav ietekmējami.

07.-10.01.2019.

Satversmes tiesas kancelejas darbinieces pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja Čehijas Konstitucionālo tiesu.

Preses relīze

Foto

07.02.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeles tikās ar Somijas Augstākās tiesas priekšsēdētāju Timo Esko (*Timo Esko*) Helsinkos, Somijā.

Preses relīze

13.02.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Aldis Laviņš tikās ar Igaunijas Augstākās tiesas tiesnešiem Tartu, Igaunijā.

Foto

01.03.2019.

Rīgas apgabaltiesā norisinājās Satversmes tiesas un Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesnešu tikšanās.

[Preses relīze](#)

20.-29.05.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Aldis Laviņš pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja Francijas Kasācijas tiesu (*Cour de cassation*).

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

10.-12.06.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova, Satversmes tiesas tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis un Satversmes tiesas priekšsēdētājas palīdzētāja Ketija Strazda apmeklēja Beļģijas Konstitucionālo tiesu Briselē, Beļģijā, kur trīspusējās sadarbības ietvaros tikās ar Beļģijas Konstitucionālās tiesas un Čehijas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

28.06.2019.

Noslēdzās Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama tiesneses Līgas Biksinieces-Martinovas sešu mēnešu pieredzes apmaiņa Satversmes tiesā.

[Preses relīze](#)

1.-3.07.2019.

Oficiālās vizītes ietvaros apmeklējot Austrijas Konstitucionālo tiesu, Satversmes tiesas tiesneši apmeklēja arī Austrijas Augstāko tiesu un Latvijas vēstniecību Austrijā.

[Preses relīzes: 1; 2; 3](#)

[Foto](#)

[Tvīti: 1; 2; 3; 4](#)

1.-2.10.2019.

Satversmes tiesas tiesneši trīspusējās sadarbības ietvaros tikās ar Igaunijas Augstākās tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem.

[Preses relīze:s 1; 2](#)

[Foto](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

17.-19.11.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe apmeklēja Eiropas Savienības tiesnešu sanāksmi Eiropas Savienības Tiesā Luksemburgā.

28.-29.11.2019.

Satversmes tiesas tiesneši divpusējās sadarbības ietvaros tikās ar Armēnijas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

26.-28.11.2019.

Satversmes tiesas juristi pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja Eiropas Savienības Tiesu un Eiropas Savienības Vispārējo tiesu.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

06.-07.12.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe apmeklēja Eiropas Komisijas par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija) 121. plenārsēdi.

[Preses relīze](#)

3.4. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Pārskata posmā tiesu un dažādu tiesību institūciju dialogs starptautiskā līmenī bijis plašs un visaptverošs. Satversmes tiesas un tiesnešu atpazīstamību starptautiskā līmenī veicinājusi arī biežā Satversmes tiesas tiesnešu dalība dažādās starptautiskās konferencēs un pasākumos. Satversmes tiesa starptautiskā līmenī ir redzama, Satversmes tiesas tiesnešu viedokļus vēlas dzirdēt un tajos ieklausās – to apliecina regulāri saņemtie tiesu un institūciju uzaicinājumi piedalīties un sniegt priekšlājumus dažādās konstitucionālo tiesību konferencēs un forumos.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemele 2019. gadā turpināja aktīvu sadarbību ar ārvalstu pilnvarotajiem pārstāvjiem Latvijā. Lai pārrunātu valsts aktualitātes konstitucionālo tiesību jomā un jautājumus, kas saistīti ar konstitucionālās identitātes stiprināšanu un konstitucionālo vērtību izpratnes veicināšanu sabiedrībā, Satversmes tiesu pārskata posmā apmeklēja Francijas ārkārtējā un pilnvarotā vēstniece Latvijā Odile Supizona (*Odile Soupison*), Moldovas Republikas vēstnieks Latvijā Jeudžens Revenko (*Eugen Revenco*),

Itālijas Republikas vēstnieks Latvijā Sebastjāno Fulči (*Sebastiano Fulci*) un Vācijas vēstnieks Latvijā Nikolajs fon Šepfs (*Nikolai von Schoepff*).

Šogad maijā Satversmes tiesas tiesneši pirmo reizi uz tikšanos bija uzaicinājuši visus ārvalstu pārstāvniecību pārstāvjus Latvijā, lai iepazīstinātu ar Satversmes tiesu, tās kompetenci un informētu par konstitucionālo tiesību aktualitātēm Latvijā.

Maijā vidū pēc Satversmes tiesas aicinājuma oficiālā vizītē Latvijā viesojās viens no 15 Starptautiskās tiesas tiesnešiem Antoniu Augūštu Kansādu-Trindāde (*Antônio Augusto Cançado Trindade*). Starptautiskās tiesas tiesnesis tikās ar Satversmes tiesas tiesnešiem un tiesas juridiskajiem darbiniekiem, ar kuriem diskutēja par Starptautiskās tiesas aktualitātēm, starptautisko tiesību nozīmi un to pieaugošo lomu nacionālajās tiesībās. LNB notika Starptautiskās tiesas tiesneša vieslekcija “Starptautiskās tiesas: to kopīgā misija nodrošināt taisnīgumu”. Uz vieslekciju bija aicināti pārstāvji no visiem valsts varas atzariem, akadēmiķi, starptautisko tiesību

Satversmes tiesas tiesneši un Starptautiskās tiesas tiesnesis Antoniu Augūštu Kansādu-Trindāde (centrā). Foto: Toms Norde.

eksperti, kā arī studenti un citi interesenti. Vieslekcija bija vērojama tiešraidē, tā iemūžināta video ierakstā gan [latviešu](#), gan [angļu valodā](#). Vizītes noslēgumā Starptautiskās tiesas tiesnesis kopā ar Satversmes tiesas tiesnešiem tautas grāmatu plauktam LNB dāvināja sev nozīmīgas [grāmatas](#), kas motivējušas karjeras izaugsmē un devušas iedvesmu ikdienas gaitās.

Jūnijā Rīgā norisinās Eiropas publisko tiesību asociācijas (*Societas Iuris Publici Europaei, SIPE*) XIV [kongress](#) par digitālās komunikācijas izaicinājumiem valstij un tās demokrātiskai iekārtai. Kongresu organizatoriski atbalstīja arī Satversmes tiesa. Šis bija vērienīgs pasākums, jo apvienoja vairāk nekā 70 SIPE biedrus, kas pārstāvēja visu Eiropas publisko tiesību atzaru – administratīvo, konstitucionālo un starptautisko publisko tiesību – jomas. Šī konference deva iespēju izzināt Eiropas publisko tiesību aktualitātes un iepazīties ar dažādu publisko tiesību nozaru tiesību zinātniekiem.

Oktobra beigās un novembra sākumā Satversmes tiesa īstenoja Moldovas Republikas (turpmāk – Moldova) Konstitucionālās tiesas tiesnešu un darbinieku pieredzes apmaiņas projektu. Projekts saņēma Ārlietu ministrijas finansējumu atbilstoši Latvijas Attīstības sadarbības politikas plānam 2019. gadā un šā plāna sadaļai “Latvijas ekspertīzes nodošana partnervalstīm”. Projekta ietvaros Satversmes tiesu apmeklēja četri Moldovas Konstitucionālās tiesas [tiesneši](#) un četras [juristes](#). Šāds pieredzes apmaiņas process starptautiskā līmenī ir vērtīgs tiesiskuma veicināšanas instruments. Ir gandarījums, ka Satversmes tiesa vairāk nekā 20 gadu laikā, īstenojot konstitucionālo kontroli Latvijā, ir uzkrājusi tik bagātu pieredzi un zināšanas, kas var kalpot par atbalstu citas valsts tiesiskās kultūras stiprināšanā. Projekta īstenošanā līdzdarbojās arī Moldovas vēstniecība Latvijā. Ārpus minētā projekta Satversmes tiesu pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja arī četri Moldovas Konstitucionālās tiesas tiesnešu palīgi.

18.12.2018.

Satversmes tiesu oficiālās vizītes Latvijā ietvaros apmeklēja Itālijas Republikas parlamenta delegācija.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

05.02.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeles piedalījās Tampere Universitātes rīkotajā starptautiskajā konferencē par tiesiskuma aizsardzību Eiropā (“*How can we protect the Rule of Law in Europe*”), kas norisinājās Tampērē, Somijā.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

07.-08.03.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeles, Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova un Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs apmeklēja Ungārijas Konstitucionālās tiesas organizēto starptautisko konferenci Budapeštā, Ungārijā.

[Preses relīze](#)

30.04.-01.05.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeles un Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova piedalījās Maksa Planka institūta (*Max-Planck-Institut*) organizētajā Heidelbergas apaļā galda diskusijā (*Heidelberger Gesprächskreis*) Heidelbergā, Vācijā.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

08.05.2019.

Satversmes tiesas tiesneši tikās ar ārvalstu pārstāvniecību pārstāvjiem Latvijā.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

13.-14.05.2019.

Pēc Satversmes tiesas aicinājuma oficiālā vizītē Latvijā ieradās Starptautiskās tiesas tiesnesis Antoniu Augūstu Kansādu-Trindāde (*Antônio Augusto Cançado Trindade*).

[Preses relīze](#)

[Foto: 1; 2](#)

[Video](#)

[Tvīti: 1; 2; 3](#)

23.-24.05.2019.

Satversmes tiesas padomnieks Kristaps Tamužs piedalījās Eiropas Padomes komisijas “Demokrātija caur tiesībām” (Venēcijas komisija) Apvienotās konstitucionālās justīcijas padomes sanāksmē, kas norisinājās Itālijas Konstitucionālajā tiesā Romā, Itālijā.

[Preses relīze](#)

30.-31.05.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeles un Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītāja Alla Spale apmeklēja Baltkrievijas Konstitucionālās tiesas 25. gadadienai veltīto starptautisko konferenci Minskā, Baltkrievijā.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

05.-07.06.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs apmeklēja starptautisku semināru par tiesu iestāžu pieejamību personām ar invaliditāti, kas norisinājās Trīrē, Vācijā.

[Preses relīze](#)

06.-07.06.2019.

Satversmes tiesas padomnieks Kristaps Tamužs piedalījās Eiropas Cilvēktiesību tiesas rīkotajā Augstāko tiesu tīkla kontaktpunktu forumā (*Superior Court Network Focal Points Forum*) Strasbūrā, Francijā.

[Preses relīze](#)

06.-12.06.2019.

Satversmes tiesu pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja četri Moldovas Konstitucionālās tiesas tiesnešu palīgi.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

13.-15.06.2019.

Satversmes tiesa organizatoriski atbalstīja Rīgā notikušo Eiropas publisko tiesību asociācijas (*Societas Iuris Publici Europaei, SIPE*) XIV kongresu par digitālās komunikācijas izaicinājumiem valstij un tās demokrātiskai iekārtai.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

26.-28.06.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis piedalījās Ukrainas Konstitucionālās tiesas rīkotajā starptautiskajā konferencē par valsts drošības un cilvēktiesību līdzsvaru, kā arī konstitucionālo tiesu lomu šī līdzsvara saglabāšanā Kijevā, Ukrainā.

[Preses relīze](#)

01.-12.07.2019.

Satversmes tiesas padomniece Elīna Podzorova apguva Eiropas tiesību akadēmijas (*Academy of European Law*) vispārējo un vairākus specializētos studiju kursus Eiropas Savienības tiesībās Eiropas Universitātes Institutā (*European University Institute, EUI*) Florencē, Itālijā.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

04.-06.09.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova un Satversmes tiesas tiesnesis Aldis Laviņš piedalījās gadskārtējā Eiropas tiesību institūta (*European Law Institute – ELI*) konferencē Vīnē, Austrijā.

[Preses relīze](#)

09.09.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe piedalījās 5. Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas konferencē Rīgā.

[Tvīti: 1; 2](#)

12.-13.09.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs apmeklēja Francijas Kasācijas tiesas (*Cour de cassation*) un Francijas Konstitucionālās padomes (*Conseil constitutionnel*) organizēto augsta līmeņa starptautisko konferenci Parīzē, Francijā.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

12.-14.09.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe piedalījās ikgadējā Eiropas Starptautisko tiesību biedrības (*European Society of International Law – ESIL*) 15. konferencē Atēnās, Grieķijā.

[Preses relīze](#)

[Tvīti: 1; 2](#)

19.-20.09.2019.

Satversmes tiesas padomnieks Uldis Krastiņš piedalījās Eiropas tiesību organizētajā seminārā par Eiropas Savienības tiesisko regulējumu diskriminācijas aizliegumu

ma jomā Briselē, Beļģijā.

[Preses relīze](#)

26.09.2019.

Satversmes tiesas tiesnesis Aldis Laviņš piedalījās Baltijas valstu tiesnešu biedrību padomes konferencē Mētagusē, Igaunijā.

[Preses relīze](#)

26.09.2019.

Satversmes tiesu apmeklēja Moldovas parlamenta delegācija, kuru pavadīja arī Moldovas vēstnieks Latvijā Jeudžens Revenko (*Eugen Revenco*).

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

14.10.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe tikās ar jauno Vācijas vēstnieku Latvijā Nikolaju fon Šepfu (*Nikolai von Schoepff*).

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

19.-25.10.2019.

Satversmes tiesu pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja četras Moldovas Konstitucionālās tiesas juristes projekta “Moldovas Konstitucionālās tiesas juridiskā dienesta kapacitātes stiprināšana” ietvaros.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

4.-10.11.2019.

Satversmes tiesa uzņēma četrus Moldovas Konstitucionālās tiesas tiesnešus projekta “Moldovas Konstitucionālās tiesas juridiskā dienesta kapacitātes stiprināšana” ietvaros.

[Preses relīze](#)

[Foto](#)

[Tvīts](#)

07.-09.11.2019.

Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova apmeklēja starptautisku samitu “Berlīnes mūrim – 30”, kas veltīts Berlīnes mūra krišanas 30. gadadienai Berlīnē, Vācijā.

[Preses relīze](#)

[Tvīts](#)

28.11.2019.

Satversmes tiesas tiesnese Daiga Rezevska piedalījās *CoE-FRA-ENNHRI-EQUINET* Sociālo un ekonomisko tiesību platformas 9. sanāksmē Strasbūrā, Francijā.

[Preses relīze](#)

3.5. SATVERSMES TIESAS DARBA GADA ATKLĀŠANA

Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles runa Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2019. gada 9. janvārī.

I. Ievads

Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze, augsti godātais Ministru prezidenta kungs, augsti godātais Ministru prezidenta biedra kungs, augsti godātais Augstākās tiesas priekšsēdētāja kungs, ļoti cienījamā svinīgās sēdes goda viesņa Kalnietes kundze, dāmas un kungi!

Esam nosvinējuši Latvijas valstiskuma 100 gadu jubileju un esam sagaidījuši jauno 2019. gadu, kas ir pirmais gads Latvijas valstiskuma otrajā gadu simtā.

Dzimšanas dienu svinēšana vienmēr parāda to, ar ko dzimšanas diena tās svinētājiem asociējas, uz ko tiek likti uzsvāri. Svinot Latvijas valstiskumu, centrā bija latviešu kultūra, tās sasniegumi, spēks, personības. Latviešu tauta sākotnēji izveidojās kā kultūras nācija, un tikai ar valsts nodibināšanu varēja sākties politiskās nācijas veidošanās ceļš. Taču kā pilsoniskai politiskajai nācijai Latvijas tautai vēl arvien ir neliela pieredze.

Ieejot otrajā Latvijas valstiskuma gadu simtā, Satversmes tiesa saskatīja nepieciešamību to sākt ar sava jaunā darba gada atklāšanas svinīgo sēdi. Atskats uz valsts dzimšanas dienas svinībām piesaka šodienas vēstījumu saistībā ar Satversmes tiesas lomu Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts attīstībā un Satversmes tiesas svinīgās sēdes būtību. Lai novērtētu tiesas lomu valsts attīstībā, jāatbild uz jautājumu, kas ir tiesības un kas ir Satversmes tiesa. Atbilde uz šiem jautājumiem var būt šaura un formāla. Proti, tiesības ir tas, ko likuma formā ir pieņēmis parlaments, un Satversmes tiesa kontrolē šādu likumu atbilstību valsts pamatlikumam jeb Satversmei. Šāda atbilde nav retums – un ne tikai Latvijā. Eiropā tiesību un politikas, proti, sociālo procesu

nošķiršanai ir sena vēsture, un dažādas tiesību teorijas šādas tēzes pamatojumam ir sniegušas ievērojamu pienesumu. Citiem vārdiem, runa ir par plaši izplatīto uzskatu, ka politiski un juridiski jautājumi ir nošķirami un ka juristi, galvenokārt tiesa, politiskus jautājumus neskata. Starptautisko tiesību klasiķis, savulaik Starptautiskās tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesis Džeralds Ficmoriss (*Gerald Fitzmaurice*) šo Eiropas tiesību tradīcijas principu formulēja precīzi: “Mēs [tiesa] neaizmirstam un neesam nejūtīgi attiecībā uz sociāliem, humanitāriem un citiem nejuridiska rakstura apstākļiem, kas raksturo lietas kontekstu, tomēr šie apstākļi pieder politiskajai videi, nevis juridiskajai videi.”⁹⁹

Ir interesanti vērot, ka konkrētas sociālas situācijas izvērtējumam informatīvajā telpā ļoti reti tiek prasīts jurista skatījums. Šo situāciju, manuprāt, ļoti precīzi ir raksturojis Kembridžas Universitātes profesors Filips Alots (*Philip Allot*), kurš savulaik teica: “Ir apbrīnojami, ka sociologi un filozofi uzskata par iespējamu piedāvāt sabiedrības procesu skaidrojumu, kurā neierāda centrālo vietu likumiem. Ir apbrīnojami, ka juristi un tiesību filozofi var runāt par likumu tā, it kā tas būtu iekšēji noslēgta un no sabiedrības procesiem nošķirta sistēma.”¹⁰⁰ Juristi ir raduši dzīvot savā, citiem bieži nesaprotamā pasaulē. Arī Latvijā dialogs ar juristu tik vienkārši nevedas, jo pastāv viedoklis, ka jurists runā vien sev saprotamā valodā un nodarbojas ar tiesību normām, kas darbojas reālajai dzīvei paralēlā pasaulē. Tiesības, kas citstarp ir ietvertas normatīvajos aktos, ir mīkla cilvēkiem, kuri nav juristi, taču demokrātiskā tiesiskā valstī likuma nezināšana neatbrīvo no atbildības. Vai šī nav fundamentāla pretruna? Savukārt, ko tieši ietver normatīvais akts, bieži var pateikt tikai tiesa, un Latvijas tiesiskajā sistēmā galīgais vārds pieder Satversmes tiesai – bet šādas atbildes saņemšana prasa laiku. Tīkmēr dzīve turpinās.

99 Joint Dissenting Opinion of Judges Fitzmaurice and Spender, *South West Africa Cases (Preliminary Objections)* [1962] I.C.J. Reports 466.

100 Allot P. *The Heath of Nations. Society and Law beyond the State*. Cambridge: Cambridge University, 2002, p. 36.

Var jau teikt, ka šai tiesību normu, procedūru, rituālu, simbolu un īpašas valodas pasaulei, kurā tiek rasta atbilde konkrētam cilvēkam viņa konkrētajā situācijā, ir margināla loma tajā, kas notiek īstajā dzīvē, kur valdība meklē kompromisus ar arodbiedrībām par saprātīgāko nodokļu sistēmu vai atalgojuma modeli, risina nacionālās drošības jautājumus, meklē līdzekļus latviešu un mazākumtautību kultūras projektu atbalstam. Tādējādi, lai arī arvien biežāk sociālajos procesos parādās sarunas par konkrētas sociālās grupas tiesībām vai tiesiskuma principu, tomēr tiesību, tiesiskās sistēmas un tiesiskas valsts principa vietas un lomas saskatīšana sabiedrības attīstības procesos vēl arvien ir ja ne margināla, tad ļoti fragmentēta. Kā tam vajadzētu būt un līdz ar to – kāds ir Satversmes tiesas svinīgās sēdes mērķis?

Sabiedrības un līdz ar to valsts attīstībā nav paralēlo (nozaru) pasaulu. Sabiedrība kopumā attīstās nepārtraukti. Šī tēze balstās pieņēmumā, ka cilvēks ir virzīts uz sevis pilnveidošanu katru dienu. Sabiedrība vienlaikus sevi pilnveido trīs dimensijās. Proti, idejās, darbībā un tiesībās, kas tiek ietvertas tiesību normās.¹⁰¹ Tiesības ir brīnišķīga, cilvēka radīta ideja. Tiesiskā sistēma ļauj sabiedrībai tās vēsturiski izveidoto struktūru, institūcijas un idejas par vērtībām uzturēt tagadnē un turpināt nākotnē. Latvijai jo īpaši ir zināms tiesību spēks, jo galu galā neatkarīgas valsts ideja tika noturēta spēkā tieši juridiskos argumentos un faktu vērtējumos.

Kas ir Satversme? Tā kā cilvēks ir virzīts uz sevis pilnveidošanu, sabiedrība attīstās visu laiku. Katra sabiedrība sevi konstituē katru dienu. Latvijas tauta dibināja valsti pirms simts gadiem, bet savu viedokli un izpratni par valsti, tautu un vērtībām tā turpina veidot katru dienu. Tautas sevis konstituēšana ir nepārtrauktā attīstībā. Raiņa tēmai – mainies uz augšu – ir līdz galam vēl nenovērtēta nozīme cilvēka, sabiedrības un idejas sinerģijā. Satversme ir tiesību norma, kas radusies Latvijas tautas konstituēšanās brīdī un kas turpina nodrošināt to, ka katru dienu sabiedrības un tās katra locekļa konstituēšanās process notiek kopējās interesēs.¹⁰² Satversmes tiesas uzdevums ir uzraudzīt, lai nepārtrauktais sabiedrības konstituēšanās process, kura gaitā idejas un darbības tiek ietērtas tiesību normās, atbilstu idejai, kas ir šī procesa pamatā, proti, ka tas ir iespējams tikai neatkarīgā demokrātiskā tiesiskā valstī. Kronvaldu Ata vārdiem runājot, “katra valsts sniedz saviem valsts locekļiem, saviem pilsoņiem gan vienam pret otru, gan pret svešiniekiem patvērumu. Tādēļ nosauksim visus likumus, visas dažādas tiesas un citas ierīktēšanas [...], pie kuriem varam pieturēties un kuri pašu valsti satur cieti kopā, par valsts satversmu”.¹⁰³

Nav šaubu, ka ikvienā sabiedrībā pastāv dažādi viedokļi un idejas par to, kas ir kopējās intereses vai labums. Likumdošanas procesa funkcija ir atrisināt šos konfliktus un rast vienotu viedokli par kopējo labumu. Savukārt tiesa un jo īpaši Satversmes tiesa analizē atrasto kopsaucēju par kopējo sabiedrības labumu un vērtē, vai, raugoties no konkrētos apstākļos esoša konkrēta cilvēka viedokļa, šāda kopējā labuma definīcija ir saprātīga. Citiem vārdiem, tiesa vēlreiz pārliecinās, vai tiešām ir notikusi tāda dažādo viedokļu sintēze, kas vismazāk ierobežo cilvēka brīvību kā pamatvērtību demokrātiskā tiesiskā valstī un nodrošina sabiedrības ilgtspējīgu attīstību. Tieši šāda sistēma un pieeja nodrošina patvaļas un nevēlamo ietekmju izskaušanu likumdošanas procesā.

Demokrātiskā tiesiskā valstī varas dališanas princips noteic, kā sabiedrība kopā un ikviens cilvēks atsevišķi attīstās un pilnveidojas, radot idejas un tās īstenojot šo darbību atbalstošā un sekmējošā tiesiskā ietvarā. Varas dališanas principa būtība ir trīs valsts varas atzaru harmoniska sadarbība, savstarpēja kontrole un ierobežošana, kā arī varas mērenība.¹⁰⁴ Tā mērķis ir nodrošināt demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtību īstenošanu un aizsardzību.¹⁰⁵ Proti, tikai demokrātiskajai raksturīgajai varas līdzsvara un atsvara mehānismam vispilnvērtīgāk paver iespējas aktīvai cilvēka darbībai un radošumam.¹⁰⁶

Tādējādi no katra cilvēka un visas sabiedrības attīstības un valsts efektīvas funkcionēšanas viedokļa būtiski ir tas, lai visi varas atzari pienācīgi veiktu savas funkcijas, lai neviens no tiem nepārkāptu savas kompetences robežas un lai katrs izrādītu pienācīgu cieņu pret pārējiem varas atzariem un respektētu to leģitīmās darbības jomu. Tiesu vara aizstāv taisnīgumu kā vienu no tiesiskas valsts pamatvērtībām un darbojas visas sabiedrības interesēs.¹⁰⁷

Demokrātiskā valstī varas dališanas princips ne tikai nošķir varas atzarus, bet ietver arī prasību pēc to savstarpējas sadarbības, jo visu varas atzaru kopējais mērķis ir demokrātiskas valsts iekārtas stiprināšana, kuras centrā ir cilvēka brīvība. Savstarpējās sadarbības īstenošanas formas ir cieņpilns dialogs un komunikācija starp valsts varas atzariem. Komunicēt nozīmē padarīt kaut ko par kopēju, proti, nodot informāciju vai zināšanas no viena otram tik rūpīgā veidā, cik vien tas ir iespējams. Dialogā personas necenšas padarīt par kopējām noteiktas idejas vai sev zināmu informāciju. Drīzāk dialogā tā dalībnieki rada kaut ko kopēju, proti, rada kaut ko jaunu. Savukārt komunikācija var novest pie kaut kā jauna radīšanas tikai tad, ja ir spēja vienam otrā

101 Par šo ideju skat. turpat., 79. lpp.

102 Skat. tālāk Allot, op.cit., 80. lpp.

103 Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 17. lpp.

104 Satversmes tiesas 2002. gada 21. janvāra spriedums lietā Nr. 2001-09-01.

105 Satversmes tiesas 2013. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2013-06-01 11. punkts.

106 Ziemeļe I. Brīvība un zināšanas kā priekšnoteikums iedvesmošanai. Runa radošo industriju konferencē “Subject: Creativity” Cēsis 2018. gada 2. novembrī. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Ci5aEPz6ZlK>

107 Satversmes tiesas 2015. gada 12. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-06-01 11.1. punkts.

ieklausīties bez aizspriedumiem un bez centieniem ietekmēt.¹⁰⁸

Satversmes tiesā pirmoreiz notiek svinīgā sēde, ar kuru tiek atklāts jaunais Satversmes tiesas darba gads. Šī sēde ir varas atzaru dialoga forma, kuru piedāvā Satversmes tiesa, valstij pārkāpjot otrā gadu simta sliekšni. Eiropas Cilvēktiesību tiesas jaunā darba gada atklāšanā tās priekšsēdētājs Gido Raimondi (*Guido Raimondi*) savulaik atzina, ka "Eiropa ir tā pasaules daļa, kurā ir izveidoti demokrātijas spēles noteikumi un kur šo noteikumu ievērošanu garantē konstitucionālās un augstākās tiesas". Latvijā Satversmes tiesa garantē to, ka katra iedzīvotāja un visas sabiedrības nepārtrauktajā sevis konstituēšanas procesā tiek respektēti izvēlētais demokrātijas spēles noteikumi. Proti, attīstība notiek tiesiskā ietvarā atbilstoši tiesiskuma principam.

Tiesiskums ir viens no Latvijas kā neatkarīgas un demokrātiskas republikas virsprincipiem.

Ievērojot tiesību, Satversmes un Satversmes tiesas lomu nepārtrauktajā sabiedrības attīstībā, šīs svinīgās sēdes pamatuzdevums ir atskatīties uz pērn Satversmes tiesā izskatītajām lietām un atzīmēt dažas tiesas atziņas, kas ir būtiskas demokrātijas stiprināšanā Latvijā. Satversmes tiesas sniegtā informācija ir vispārsvērīga, jo, kā iepriekš tika uzsvērts, tiesā lemtais veido daļu no tiesībām Latvijā, uz kuru pamata risināsies sociālie procesi nākotnē.

II. Statistika

Satversmes tiesa šorīt publicēja pārskatu par savu darbu 2018. gadā. Pārskats ilustrē gan to, kas ir aktuāls Latvijas sabiedrības attīstības procesā, gan to, cik uzticīgi Satversmei ar saviem lēmumiem šo procesu ir virzījis likumdevējs, izpildu vara un pašvaldības. Pārskatā ietverta detalizēta informācija ne tikai par Satversmes tiesas darba kvalitatīvajiem rādītājiem, bet arī kvantitatīvajiem rādītājiem, kurus atspoguļo statistika.

Lai sniegtu ļoti lakonisku ieskatu Satversmes tiesas darba kvantitatīvajos rādītājos, varu norādīt, ka 2018. gadā salīdzinājumā ar 2017. gadu par 13 % ir pieaudzis Satversmes tiesas pieņemto spriedumu skaits, savukārt izvērtēto tiesību normu (aktu) skaits ir palicis nemainīgs. Proti, vērtēta 30 tiesību normu satversmība. Pērn tiesa par neatbilstošām augstāka juridiskā spēka tiesību normām atzina 18 tiesību normas (aktus), un kopsummā tiesa savu vērtējumu pēc būtības tai uzdotajos jautājumos ir paudusi uz 568 lappusēm.

III. Tiesiskuma aspekti

Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts princips nosaka vadlīnijas gan likumdošanas procesam, gan likuma saturam, deleģējumam, pamattiesību ierobežojumam, pamattiesību efektīvai aizsardzībai un citos jautājumos.

Nav tādu jautājumu, attiecībā uz kuriem tiesiskuma princips neuzliktu noteiktus kvalitātes kritērijus.

1. Likumdošanas process

Satversmes tiesai pēdējos gados vairākkārt ir nācies vērtēt likumdošanas procesa kvalitāti. Piemēram, izskatītajās lietās par solidaritātes nodokli¹⁰⁹ Satversmes tiesa analizēja likumprojekta iekļaušanu valsts budžeta likumu pavadošo likumu paketē, likumprojekta apspriešanu, kā arī likumdevēja rīcības brīvību nodokļu politikas jomā. Savukārt pagājušajā gadā izskatītajā lietā par piespiedu nomu¹¹⁰ tika aplūkots likumdevēja pienākums pienācīgi izvērtēt un pamatot personai noteikto pamattiesību ierobežojumu, kā arī ievērot Satversmes tiesas iepriekš paustās atziņas.

Lietā par piespiedu nomu Satversmes tiesa atzina, ka procesam, kurā tiek pieņemts personas pamattiesības ierobežojošs normatīvais akts, vajadzētu sabiedrībā viest pārliecību, ka pieņemtais akts ir tiesisks. Sabiedrībā jāveidojas pārliecībai par to, ka nepieciešamība ierobežot Satversmē noteiktās pamattiesības tikusi rūpīgi izvērtēta. Tādējādi likumdošanas procesam ne tikai jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām formālajām prasībām, bet arī jāveicina personu uzticēšanās valstij un tiesībām.

Kā uzsvēra Satversmes tiesa, ja likumdevējs atkārtoti iecerējis noteikt tādu pamattiesību ierobežojumu, kura satversmību jau ir vērtējusi Satversmes tiesa, tad šim ierobežojumam jābūt paša likumdevēja pienācīgi izvērtētam un pamatotam. Tomēr Saeima nebija pienācīgi izvērtējusi pamattiesību ierobežojuma ietekmi uz zemes īpašnieku stāvokli un pamatojusi to, ka iecerētais risinājums atbilst Satversmes tiesas judikatūrai. Līdz ar to tika atzīts, ka apstrīdētās normas nav pieņemtas pienācīgā kārtībā un neatbilst Satversmes 105. pantam.

Satversmes tiesa bieži ir pievērsusies likumdevēja rīcības brīvībai. Šo jautājumu Satversmes tiesa pērn vērtēja vairākās nodokļu lietās.

2. Nodokļi

Attiecībā uz nodokļiem un budžetu Satversmes tiesai ir divi uzdevumi. Pirmkārt, tā skaidro Satversmes normu un vispārējo tiesību principu saturu, kas attiecas uz valsts un pašvaldību budžetu. Otrkārt, tiesa pārbauda, vai likumdevējs un pašvaldības ir ievērojušas tiem piešķirtās rīcības brīvības robežas nodokļu tiesību jomā.

Aizvadītajā gadā Satversmes tiesa šajā jomā ir taisījusi četrus spriedumus, kas saistīti ar pievienotās vērtības nodokli un nekustamā īpašuma nodokli. Divās lietās Satversmes tiesa vērtēja ne tikai uzlikto nodokļu atbilstību Satversmei, bet arī Eiropas Savienības tiesiskajam regulējumam.

108 Bohm D. On Dialogue. London: Routledge, 2004, pp. 2–3.

109 Sk. Satversmes tiesas 2017. gada 19. oktobra spriedumu lietā Nr. 2016-14-01 par fiziskajām personām noteikto solidaritātes nodokli un Satversmes tiesas 2017. gada 16. novembra spriedumu lietā Nr. 2016-16-01 par juridiskajām personām noteikto solidaritātes nodokli.

110 Sk. Satversmes tiesas 2018. gada 12. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2017-17-01.

Gan likumdevējam, gan arī pašvaldībām Satversmes tiesa atzīst plašu rīcības brīvību nodokļu noteikšanā ar nosacījumu, ka tiek ievērots pienākums izveidot tādu nodokļu sistēmu, kas ir vērsta uz valsts ilgtspējīgu attīstību, jo tikai šāda sistēma spēj nodrošināt sabiedrības labklājību. Nodoklis nedrīkst būt nesamērīgs un nepamatots attiecībā uz īpašumu, un tam jānodrošina saprātīgs līdzsvars starp sabiedrības interesēm un personas tiesībām uz īpašumu.

Rīcības brīvībā ietilpst arī tiesības noteikt atšķirīgas nodokļa likmes, ja vien tas atbilst vispārējiem tiesību principiem un citām augstāka juridiska spēka tiesību normām. Likumdevēja izšķiršanās par to, kādi jauni nodokļi būtu nepieciešami un no kādiem atteikties, ir lietderības jautājums, ko tiesa nevērtē. Tomēr, nosakot likmes, ir jāievēro Satversme, Eiropas Savienības tiesības un vispārējie tiesību principi. Tādējādi Satversmes tiesa pērn norādīja, ka nav pieļaujams noteikt citādu nodokļa likmi tikai un vienīgi personas ārvalsts pilsonības dēļ. Ikvienam Eiropas Savienības pilsonim ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi uzņēmumā dalībvalstī, proti, Latvijā.

Citā lietā Satversmes tiesa atzina, ka kritērijs – vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekritošo telpu platība – ir pašvaldības izšķiršanās par konkrētam nekustamā īpašuma nodokļa objektam piemērojamā nodokļa aprēķināšanas principu un šāda izšķiršanās var būt pamatota gan ar tiesiskiem, gan lietderības apsvērumiem. Tomēr pašvaldības noteiktajam nodokļa aprēķināšanas principam ir jābūt saprātīgi izskaidrojamam un apstrīdētajai normai pašai par sevi jāatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām.¹¹¹

3. Pašvaldības

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka mērķus un uzdevumus, kas tiek izvirzīti mūsdienu sabiedrībai, var sasniegt, vienīgi cieši līdzdarbojoties valstij un pašvaldībām. Līdz ar to Satversmes normās lietotais jēdziens “valsts” nav interpretējams šauri – tas aptver arī pašvaldības.

Pamatojoties uz pašvaldības iesniegtajiem pieteikumiem, Satversmes tiesa kopumā ir pieņēmusi 10 spriedumus un piecus lēmumus par tiesvedības izbeigšanu. Šāds Satversmes tiesas nolēmumu skaits, kas 22 gados pieņemti uz pašvaldību pieteikumu pamata, vērtējams kā salīdzinoši neliels.

Vienlaikus 2018. gadā Satversmes tiesas darbā būtiska loma bijusi jautājumam par vietējo pašvaldību izdoto tiesību aktu satversmību. Proti, no Satversmes tiesas 2018. gadā pieņemtajiem 17 spriedumiem četros spriedumos tiesa vērtēja pašvaldību izdotus tiesību aktus.

Spriedumi lietās Nr. 2017-28-0306 un Nr. 2017-35-03 skāra jautājumus par pašvaldības pieņemtajiem saistošajiem noteikumiem nekustamā īpašuma nodokļa jomā. Savukārt spriedumi lietās Nr. 2017-32-05 un Nr. 2018-07-05 tika pieņemti, pamatojoties uz pašvaldī-

bu domju pieteikumiem, kuros tika lūgts izvērtēt tādu Ministru kabineta pilnvarotā ministra rīkojumu tiesiskumu, ar kuriem apturēta pašvaldības domes pieņemto lēmumu darbība.

Lietā Nr. 2017-32-05 Satversmes tiesa pirmoreiz atzina, ka Ministru kabineta pilnvarotā ministra rīkojums, ar kuru apturēta pašvaldības domes pieņemtā lēmuma darbība, ir pretrastisks. Proti, tiesa secināja, ka šis rīkojums ticis izdots *ultra vires*, jo apturētais domes lēmums uzskatāms par individuālo tiesību aktu, kuru ministram nav tiesību apturēt.

Šajā lietā izceļama Satversmes 101. panta interpretācija. Tiesa atzina, ka pašvaldības domes un deputātu savstarpējie strīdi nav risināmi hierarhiski augstākā iestādē. Ja pašvaldība vai tās orgāni savā darbībā pārkāpj deputāta subjektīvās publiskās tiesības, pašvaldības domes deputāta subjektīvo publisko tiesību iespējamā aizskāruma pārbaude uz deputāta pieteikuma pamata ir jāveic administratīvajai tiesai.

4. Pašaizsargājoša demokrātija

Būtiskas atziņas par pašaizsargājošos demokrātiju un nacionālo drošību Satversmes tiesa izteica lietā Nr. 2017-25-01. Tajā tika vērtēts aizliegums kandidēt Saeimas vēlēšanās personām, kuras pēc 1991. gada 13. janvāra darbojušās Latvijas Komunistiskajā partijā vai citās pret Latvijas demokrātisko valsts iekārtu vērstās organizācijās. Pirmkārt, tiesa atzina, ka personai nav tiesību kandidēt Saeimas vēlēšanās, ja tā pēc 1991. gada 13. janvāra darbojusies pret Latvijas demokrātisko valsts iekārtu vērstās organizācijās un ar savu rīcību apdraudējusi un vēl joprojām apdraud Latvijas valsts neatkarību un demokrātiskas tiesiskas valsts principus. Otrkārt, tiesa secināja, ka personas tiesību un brīvību efektīva īstenošana vislabāk ir iespējama demokrātijas apstākļos. Tomēr personas tiesību īstenošana nedrīkst tikt vērsta pret valsts neatkarību un demokrātiskas tiesiskas valsts principiem. Tādējādi valstij var būt nepieciešams veikt īpašus pašaizsardzības pasākumus, lai garantētu savas demokrātiskās sistēmas stabilitāti un efektivitāti. Turklāt valstiskā un demokrātiskā apziņa Latvijas sabiedrībā vēl nav pietiekami nostiprinājusies – demokrātija vēl nebūt netiek uzskatīta par pašsaprotamu. Treškārt, tiesa norādīja, ka, vērtējot tiesību kandidēt Saeimas vēlēšanās ierobežojumu katrā konkrētā gadījumā, jāņem vērā gan valsts iekšējie, gan ārējie apdraudējumi.

IV. Dialogs Eiropas tiesiskajā telpā

Tiesas svinīgā sēde notiek laikā, kurā uzdodam jautājumus par to, kā mūsu sabiedrības tiek galā ar globalizācijas radītajiem izaicinājumiem. ASV Augstākās tiesas tiesnese Sandra Deja Okonora (*Sandra Day O'Connor*) raksta: “Domājot par globālajām pārmaiņām, [...] es domāju par lego klučiem, jo [...] valsts spēja nodrošināt jēgpilnu demokrātiju ilgtermiņā ir atkarīga no tās pamatiem. Ja politiskā sistēma ir uzlikta uz nestabila pamata, tā spiediena rezultātā sašūposies un izjuks kā

111 Sk. Satversmes tiesas 2018. gada 18. oktobra spriedumu lietā Nr. 2017-35-03.

smiltis.”¹¹² Tiesnese Okonora par vienu no svarīgākajiem demokrātijas pamatiem uzskatīja izglītotus pilsoņus. Izglītotam pilsonim jābūt pieejamai informācijai par valsts tiesisko sistēmu un tās attīstības tendencēm.

Taču globālo pārmaiņu neatņemama sastāvdaļa ir ne tikai dialoga ar pilsoni pastiprināšana. Šīs pārmaiņas sniedz papildu iespējas profesionālam dialogam. Globālās pārmaiņas nosaka nepieciešamību pēc dažādām dialoga formām vienas sabiedrības ietvaros un starp sabiedrībām. Arī 2018. gadā Satversmes tiesa aktīvi iesaistījās dialogā ar Latvijas tiesām, citu Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālajām tiesām, kā arī Eiropas Savienības Tiesu un Eiropas Cilvēktiesību tiesu. Satversmes tiesas tiesneši oficiālā vizītē apmeklēja Francijas Valsts padomi, Francijas Konstitucionālo padomi un Kasācijas tiesu, kā arī Vācijas Federālo Konstitucionālo tiesu.

Tiešo dialogu ar citām tiesām pērn visvairāk veicināja Satversmes tiesas rīkotā starptautiskā konference “Konstitucionālo tiesu loma globalizētajā pasaulē 21. gadsimtā”, kas norisinājās maijā un bija lielākais Latvijas simtgadei veltītais starptautiskais juridiskās nozares pasākums Latvijā. Konferenci apmeklēja konstitucionālo jurisdikciju pārstāvji no 25 valstīm, tostarp Itālijas, Francijas, Vācijas un Spānijas. Konferencē piedalījās arī pārstāvji no Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk arī – EST) un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk arī – ECT).

Tiesu dialoga ietvaros pieaug tiesu atziņu savstarpējā izmantošana. Satversmes tiesa regulāri piemēro un izmanto ECT un EST atziņas un iet vēl tālāk, jo to nosaka Latvijas sabiedrības attīstības process. Vairāk nekā trešajā daļā no 2018. gadā pieņemtajiem spriedumiem Satversmes tiesa atsauca uz ECT judikatūru un vairākos no tiem norādīja, ka pamattiesību aizsardzības standarts Latvijā konkrētās jomās ir augstāks par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencijā noteikto. Savukārt ECT 2018. gadā divos nolēmumos uzrunāja Satversmes tiesu. Pirmkārt, 2018. gada 22. maija lēmumā lietā “*Soročinskis v. Latvia*”¹¹³ ECT norādīja, ka Satversmes tiesa noteiktos gadījumos būtu uzskatāma par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli, kas jāizmanto pirms vērsšanās ECT. Otrkārt, 2018. gada 4. septembra lēmumā lietā “*Kvasņevskis and others v. Latvia*”¹¹⁴ ECT atsauca uz Satversmes tiesas judikatūru “īres griestu” lietās.¹¹⁵ Globalizācijas kontekstā cieņa pret Satversmes tiesas viedokli ir ļoti svarīga, bet arī Satversmes tiesai jāturpina strādāt, lai šo cieņu noturētu.

Satversmes tiesa 2018. gadā noslēdza pirmo lietu tiesas pastāvēšanas vēsturē, kurā bija jāizmanto prejudiciālā nolēmuma procedūra Eiropas Savienības Tiesā. Satversmes tiesa saņēma Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada

7. augusta prejudiciālo nolēmumu lietā C120/17, ar kuru ir atbildēts uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem lietā Nr. 2016-04-03 par lauksaimnieku priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta izmaksas pārtraukšanu tā saņēmēja mantiniekiem. Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka Eiropas Savienības tiesību akti (Padomes regulas Nr. 1257/99 10.–12. pants) liedz dalībvalstīm veikt pasākumus, kas ļautu mantot priekšlaicīgās pensionēšanās atbalstu. Vienlaikus tiesa norādīja, ka lietā Nr. 20160403 apstrīdētā norma ir radījusi šā atbalsta saņēmēju lauksaimnieku mantiniekiem tiesisko palāvību.¹¹⁶

V. Noslēgums

Pēdējo gadu sociālie procesi rietumu kultūrtelpai piederošajās sabiedrībās norāda uz to, ka tiesiskuma nostiprināšana ir kļuvusi svarīgāka nekā jebkad. Tā ir pamatā tam, lai cilvēkos sekmētu uzticēšanos valstij un tās institūcijām. Brīvība bez efektīva tiesiskuma rāmja ilgtermiņā nenodrošina vienlīdzīgu sabiedrības attīstību, tādējādi pakļaujot valsti dažādiem riskiem. Nevienlīdzības mazināšanai ir jābūt absolūtai valsts prioritātei. Satversmes tiesa jau šobrīd ir sniegusi daudz skaidrojumu tiesiskuma ievaram, kurā ir veicami valsts attīstībai prioritārie darbi. Savlaicīga un efektīva Satversmes tiesas atziņu izmantošana politikas procesā liecinātu par nākamā tiesiskuma līmeņa sasniegšanu valstī.

Satversmes tiesa raugās uz valsts un sabiedrības attīstības procesu kompleksi un uzskata komunikāciju un dialogu par ļoti svarīgu šajā procesā. Tādēļ tiesa uzrunāja Eiropas Parlamenta deputāti, bijušo Eiropas komisāri un Latvijas ārlietu ministri, mākslas zinātnieci, kura 2018. gadā tika apbalvota ar Trumena-Reigana Brīvības medaļu, Sandru Kalnieti sniegt uzrunu tiesas svinīgajā sēdē un no sava skatupunkta paraudzīties uz Latviju kā demokrātisku tiesisku valsti. Mums ir patīess prieks, ka Kalnietes kundze ir mūs pagodinājusi ar savu klātbūtni šajā sēdē, kura, mēs ceram, aizsāk jaunu, bet īpaši nozīmīgu tradīciju Latvijā.

112 O'Connor S. D. The Majesty of the Law. Reflections of a Supreme Court Justice. New York: Random House, 2003, p. 274.

113 Pieteikuma Nr. 21698/08.

114 Pieteikuma Nr. 50853/06.

115 Lēmuma 54. punkts.

116 Sk. Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 7. augusta spriedumu lietā C 120/17 “Administratīvā rajona tiesa pret Ministru kabinetu”.

3.6. PUBLIKĀCIJAS

Šajā nodaļā apkopotas Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku 2019. gada publikācijas – grāmatas un atsevišķi raksti grāmatās, raksti periodiskajos izdevumos, intervijas, runas, ieraksti emuāros un enciklopēdiju šķirklī.

INETA ZIEMELE

GRĀMATAS:

Ziemele I. Apsveikums. Grām.: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte 1919–2019. Fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi. Atkārtots un papildināts izdevums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 13.–14. lpp.

Ziemele I. Konstitucionālās tiesas kā slūžas globalizētājā pasaulē [Constitutional Courts as Lock-Gates in the Globalised World]. Grām.: Konstitucionālo tiesu loma globalizētājā 21. gadsimta pasaulē. Satversmes tiesas 2018. gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 194.–203. lpp.

Ziemele I. Neatzīšanas politika Latvijas okupācijas jautājumā. Grām.: Latvijas Ārlietu simtgade. Pasaules doma un Latvija. Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts, 2019, 93.–107. lpp.

Ziemele I. Priekšvārds. Grām.: Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 7.–8. lpp.

Ziemele I. Priekšvārds. Grām.: Levits E. Valstsgriba: idejas un domas Latvijai, 1985–2018. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 8.–15. lpp.

Ziemele I. Priekšvārds. Grām.: Pacientu tiesību likuma komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 5. lpp.

Ziemele I. Priekšvārds. Grām.: Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2018. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 9. lpp. Sk. arī: Ziemele I. Foreword. In: Report on the Work of the Constitutional Court of the Republic of Latvia in 2018. Rīga: Constitutional Court of the Republic of Latvia, 2019, p. 9.

Ziemele I. Uzruna konferences atklāšanā [Speech at the Opening of the Conference]. Grām.: Konstitucionālo tiesu loma globalizētājā 21. gadsimta pasaulē. Satversmes tiesas 2018. gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 33.–34. lpp.

Ziemele I. Valsts padome – neatkarīgs konstitucionāls orgāns valsts likumdošanas darbības jomā. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 374.–379. lpp.

Lejnieks M., Pleps J., Ziemele I. 68. panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 87.–129. lpp.

Ziemele I. Introduction. In: The Role of Constitutional Courts in the Globalised World of the 21st Century. Proceedings of the 2018 Conference of the Constitutional Court of the Republic of Latvia. Rīga: Constitutional Court of the Republic of Latvia, 2019, pp. 6–10.

Ulrich G., Ziemele I. Introduction: International Law and Crisis: Dialectical Relationship. In: Ulrich G., Ziemele I. (Eds.) How International Law Works in Times of Crisis. New York: Oxford University, 2019, pp. 1–9.

Spale A., Jurcēna L., Ziemele I. Latvia. In: Albert R., Landau D., Faraguna P. et. al. (Eds.) 2018 Global Review of Constitutional Law. I-CONnect-Clough Center for the Study of Constitutional Democracy at Boston College, 2018, pp. 182–187.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Ziemele I. Demokrātijas otrā elpa postliberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 7.–11. lpp.

Ziemele I. Katram ir jāatbild par saviem nodarījumiem. Jurista Vārds, 27.08.2019., Nr. 34, 10.–12. lpp.

INTERVIJAS:

Benfelde S. Par tiesiskuma un demokrātijas izpratni. Intervija ar I. Ziemeli. Brīvā Latvija, 16.04.2019. Pieejams: <http://www.brivalatvija.lv/>

Bogustovs A. Viesos: Ineta Ziemeļe, Satversmes tiesas priekšsēdētāja. Intervija ar I. Ziemeli. TV24 "TOP 5". 19.07.2019. Pieejams: <https://xtv.lv/rigatv24/>

Garklāva K. Satversmes tiesas priekšsēdētāja: Reģionālās reformas kontekstā būtisks ir cilvēka cieņas jautājums. Intervija ar I. Ziemeli. LNT "900 sekundes", 26.09.2019. Pieejams: <https://skaties.lv/>

Jansone M., Unāma E. Krustpunktā – Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe. Intervija ar I. Ziemeli. Latvijas Radio 1 "Krustpunktā", 16.09.2019. Pieejams: <http://lr1.lsm.lv/>

Kikusts G., Rubene K. Telefonsaruna ar Inetu Ziemeļi par Satversmes tiesas un LNB kopprojektu "Sarunas par Latviju". Intervija ar I. Ziemeli. LTV "Rīta Panorāma", 06.06.2019. Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/>

Krūzkopa S. Satversme ir pamats Latvijas ilgtspējai un katra iedzīvotāja attīstībai. Intervija ar I. Ziemeli. LV portāls, 07.03.2019. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/>

Puče A. Viesos: Ineta Ziemeļe, Saulvedis Vārpiņš, Kristīne Līce un Gaidis Bērziņš. TV24 "Kārtības rullis". 01.04.2019. Pieejams: <https://xtv.lv/rigatv24/>

Puriņa V. "Dienas personība": Saruna ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Inetu Ziemeli. TV24 "Dienas per-

sonība". 07.10.2019. Pieejams: <https://xtv.lv/rigatv24/>

Ramāns J. Satversmes tiesas priekšsēdētāja: Nepieciešams uzlabot pieņemto likumu kvalitāti. Intervija ar I. Ziemeli. Latvijas Radio 1 "Labrīt", 04.11.2019. Pieejams: <http://lr1.lsm.lv/>

Rēders G. Intervija ar I. Ziemeli. LTV "1:1. Aktuālā intervija", 15.01.2019. Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/ltv1>

Tunte L. Valsts ir mehānisms, kuru darbina cilvēki. Intervija ar I. Ziemeli. iTiesības, Nr. 5, 8.–13. lpp.

Valdnieks D., Krūmiņa L. Intervija ar I. Ziemeli. LTV "Rīta Panorāma", 10.01.2019. Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/>

Valdnieks D., Krūmiņa L. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Inetu Ziemeli. LTV "Rīta Panorāma", 11.03.2019. Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/>

Авотиньш В. Профессор: что не так с нашим судом Сатверсме? Intervija ar I. Ziemeli [intervija krievu val.]. Press.lv, 21.01.2019. Pieejams: <http://www.press.lv>

RUNAS:

Ziemeļe I. Moderns tiesiskums Eiropas pilsonim. Runa Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7. starptautiskajā zinātniskajā konferencē Rīgā 2019. gada 18. oktobrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemeļe I. Runa akadēmiskajā plenārsēdē LU 77. starptautiskās zinātniskās konferences atklāšanā Rīgā

2019. gada 8. februārī. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=b_Ig8Io--Oc

Ziemele I. Runa Latvijas Pašvaldību savienības 30. Kongresā Rīgā 2019. gada 17. maijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Runa Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes simtgadē Rīgā 2019. gada 16. oktobrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Runa Satversmes tiesas svinīgajā sēdē Rīgā 2019. gada 9. janvārī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Freimane-Deksne, I., Sullo P., Mits M., Ziemele I. Cilvēktiesību konference 2019 – Atklāšana. Runa ikgadējās Cilvēktiesību konferences Rīgas Juridiskajā augstskolā atklāšanā Rīgā 2019. gada 31. oktobrī. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=LOknE5TLahE&t=2s>

Ziemele I. Runa Tieslietu sistēmas un Tieslietu ministrijas apbalvojumu pasniegšanas ceremonijā Rīgā 2019. gada 15. novembrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Satversmes tiesa un pamattiesību ievērošana Latvijā. Runa ikgadējā Cilvēktiesību konferencē Rīgas Juridiskajā augstskolā Rīgā 2019. gada 31. oktobrī. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=g9V81tJ3xao&t=5s>

Ziemele I. Can Constitutional Courts Delimit Europe-

an Identity? Speech at the Conference “Constitutional EU Identity 2019 Unity in Diversity – Common and Particular Values” in Budapest, 8 March 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

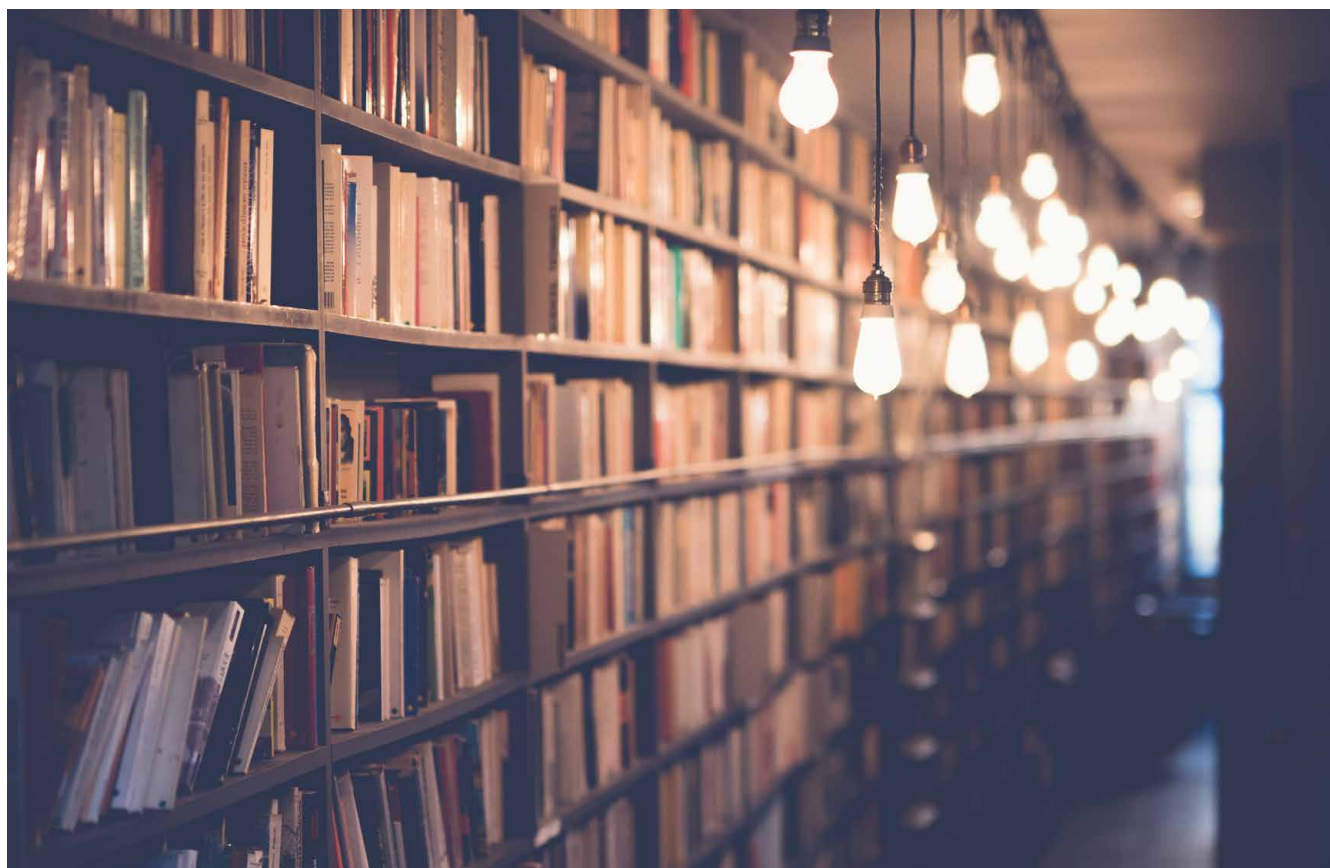
Ziemele I. Common European Legal Space and Nation State – Tensions Reflected in Developments in Private Law. Speech at the Summer School organized by the University of Salzburg, 5 July 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Constitutional Case-Law as a Source of Law: the Role of Judges in the XXI century. Speech at the International Conference on the 25th Anniversary of the Constitutional Court of Belarus in Minsk, 31 May 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Fundamental Rights and Data Protection in European Free Movement Space. Speech at the Erasmus+ Jean Monnet Conference on Competition, Big Data and Fundamental Rights in Riga, 6 December 2018. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=y-bR88P8bQos>

Ziemele I. Redeeming Democracy in a Post-Liberal Technology Driven World. Speech at the 14th Congress of the Association of the European Public Law SIPE in Riga, 14 June 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Rule of Law and the Role of Judges in the XXI century. Speech at the Conference “How Can We Protect Rule of Law in Europe” in Tampere, 5 February 2019. Pieejams: <https://moniviestin.uta.fi/>

Ziemele I. Safeguarding the Rule of Law and Democracy – the Role of the Constitutional Court. Speech in Bilateral Meeting with the Judges of Constitutional Court of Austria in Vienna, 2 July 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Speech at the Latvian Embassy to the Representatives of the Diplomatic Missions in Austria, Vienna, 3 July 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. Speech to the Representatives of the Diplomatic Missions in Latvia, Riga, 8 May 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Ziemele I. The Rule of Law of Today Serving the European Citizen. Speech at the 7th International Scientific Conference of the University of Latvia Faculty of Law in Riga, 18 October 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

SANITA OSIPOVA

GRĀMATAS:

Osipova S. Taisnīga tiesa un sabiedrības viedoklis. Grām.: Tiesas un mediju komunikācija. Sabiedriskā viedokļa un mediju ietekme uz taisnīgu tiesu. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 87.–101. lpp.

Osipova S. Valoda kā konstitucionāla vērtība. Grām.: Satversmē nostiprināto vērtību aizsardzība: dažādu tiesību nozaru perspektīva: Latvijas Universitātes 77. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 13.–24. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Osipova S. Bioētikas diskurss Latvijas Republikas Satversmes tiesas judikatūrā. Jurista Vārds, 13.08.2019., Nr. 32, 10.–18. lpp. Sk. arī: Osipova S. Bioethics in the Jurisprudence of the Constitutional Court of the Republic of Latvia. Speech in the meeting of Justices from the Constitutional Courts of Latvia, Belgium and Czechia in Brussels, 11 June 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Osipova S. Informācijas sabiedrība. Jurista Vārds, 26.11.2019., Nr. 47, 43.–45. lpp.

Osipova S. Jālauž klusēšanas siena. Dr. iur. Sanita Osipova par padomju režīma izvērtēšanu. Delfi.lv, 14.01.2019. Pieejams: <http://www.delfi.lv/>

Osipova S. Lai atjaunotu taisnīgumu, vispirms ir jānoskaidro patiesība. Jurista Vārds, 21.05.2019., Nr. 20, 11.–12. lpp.

Osipova S. Vai tiesnešiem būtu jāņem vērā sabiedrības viedoklis. LV portāls, 10.09.2019. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/>

Osipova S. Case Law of the Constitutional Court of Latvia in Reviewing Cases on Family Law. International Journal of the Jurisprudence of the Family, 2018, Vol. 9, pp. 1–16.

Osipova S. Foreword. Law: Journal of the University of Latvia, No. 12, 2019, pp. 5–6.

Osipova S. Sowjetische Ehe- und Familienrecht von den Ersten Dekreten 1917 bis zum letzten Gesetzbuch 1968 vom Standpunkt der Lettischen Sozialistischen Sowjetrepublik. Právněhistorické studie, Nr. 49/1. Praha: Univerzita Karlova Nakladatelství Karolinum, 2019, S. 119–139.

Osipova S. The Baltic States as a Legal Culture Space within the Discourse of Law History Processes (Searching for the Identity of Baltic Law). Miscellanea Historico-Iuridica, 2018, Tom XVII, pp. 209–225.

Osipova S. “The Political Platform of the Latvian People’s Council” of 17 November 1918 as the Founder of the Gender Equality Tradition in Latvia within the Discourse of European Ideas on Gender Equality. Law: Journal of the University of Latvia, No. 12, 2019, pp. 96–109.

INTERVIJAS:

Krūzkopa S. Satversmes tiesa par Rīgas domes noteiktajiem ierobežojumiem spēļu zāļu ierīkošanai Rīgas vēsturiskajā centrā. Intervija ar S. Osipovu. LV portāls, 17.05.2019. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/>

Krūzkopa S. Satversmes tiesas spriedums – sodu izpildes režīms vīriešiem. Intervija ar S. Osipovu. LV portāls, 08.11.2019. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/>

Libeka M. Nācijai ir tiesības zināt patiesību. Intervija ar S. Osipovu. Latvijas Avīze, 08.01.2019., Nr. 5, 4.–5. lpp.

Līvmane I. Lai taisnīgums un tiesiskums uzvarētu. Intervija ar S. Osipovu. Praktiskais Latvietis, 25.02.2019., Nr. 8, 6.–7. lpp.

Skuja A. Satversmes tiesā līdz šim iesniegta viena sūdzība saistībā ar “čekas maisiem”. Intervija ar S. Osipovu. LNT “900 sekundes”, 21.01.2019. Pieejams: <https://skaties.lv/>

Valdnieks D., Rubene K. Intervija ar Sanitu Osipovu un Ringoldu Balodi par tiesu un mediju komunikāciju. LTV “Rīta Panorāma”, 23.10.2019. Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/>

Otocky T. “Nie chcemy w ministerstwie kobiet”. Trudna droga Łotyszek do równouprawnienia. Intervija ar S. Osipovu. Przegląd Bałtycki, 08.03.2019. Pieejams: <https://przegladbaltycki.pl/>

RUNAS:

Osipova S. Brīvība pēc brīvības. Runa starptautiskā konferencē "Pasaule bez sienām", kas veltīta Berlīnes mūra krišanas 30. gadadienai Berlīnē 2019. gada 8. novembrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Osipova S. Latvijas Republikas konstitucionālā identitāte Satversmes tiesa spriedumos. Runa divpusējās tikšanās laikā ar Austrijas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem Vīnē 2019. gada 3. jūlijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Osipova S. Runa studentu korporācijas "Dzintra" jubilejas pasākumā Rīgā 2019. gada 25. maijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

ŠĶIRKĻI ENCIKLOPĒDIJĀ:

Osipova S. Digestas. Nacionālā enciklopēdija, 18.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

Osipova S. Gregoriāna kodekss. Nacionālā enciklopēdija, 18.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

Osipova S. Justiniāna institūcijas. Nacionālā enciklopēdija, 18.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

Osipova S. Justiniāna kodekss. Nacionālā enciklopēdija, 18.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

Osipova S. Justiniāna kodifikācija. Nacionālā enciklopēdija, 18.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

Osipova S. Justiniāna noveles. Nacionālā enciklopēdija, 18.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

Osipova S. Teodosija kodekss. Nacionālā enciklopēdija, 18.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

Osipova S. Tiesību socioloģija Latvijā. Nacionālā enciklopēdija, 03.09.2019. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/>

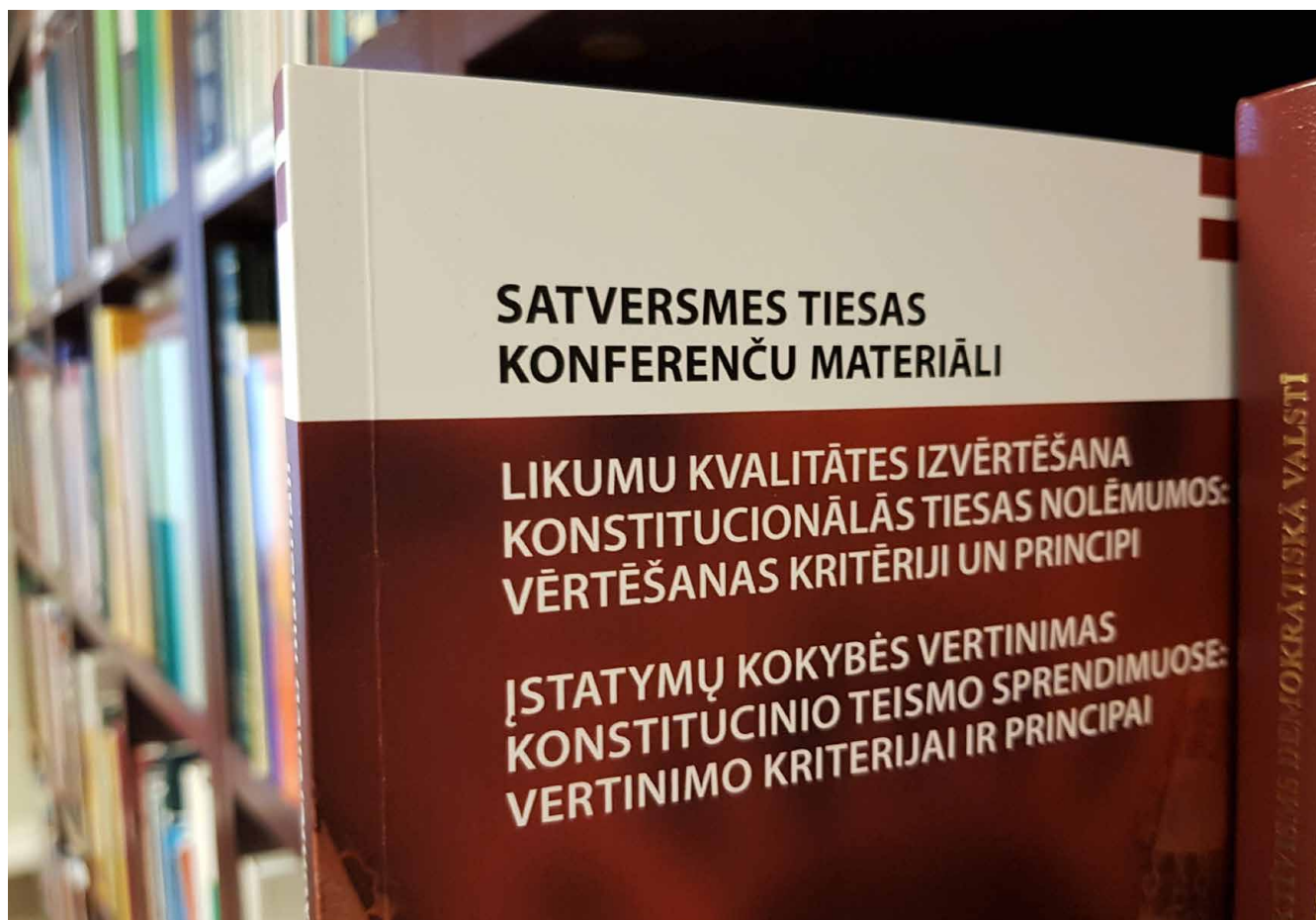
ALDIS LAVIŅŠ

GRĀMATAS:

Laviņš A. Satversmes tiesas prakses attīstība laikā no 2015. gada 1. jūnija līdz 2017. gada 1. maijam. Grām.: Likumu kvalitātes izvērtēšana konstitucionālās tiesas nolēumos: vērtēšanas kritēriji un principi [Istatumu kokybės vertinimas Konstitucinio teismo sprendimuose: vertinimo kriterijai ir principai]. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 104.–165. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Kārklis J., Rasnačs L., Ose D., Laviņš A. Daži jautājumi par uzņēmuma līguma izpratni. Jurista Vārds, 10.09.2019., Nr. 36, 7.–13. lpp.

INTERVIJAS:

Krūzkopa S. Spriedums par normām, kas paredz maksu par kapavietas izmantošanu. Intervija ar A. Laviņu. LV portāls, 21.03.2019. Pieejams: <https://lvportals.lv/RUNAS>:

Laviņš A. Compensation for Moral Damages in Civil Cases. Speech in the conference of the Council of the Baltic Associations of Judges in Māetaguse, 26 September 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

GUNĀRS KUSIŅŠ

GRĀMATAS:

Kusiņš G. Likumu kvalitātes izvērtēšana Satversmes tiesas nolēmumos: pienācīgā kārtībā pieņemts likums Satversmes tiesas praksē. Grām.: Likumu kvalitātes izvērtēšana konstitucionālās tiesas nolēmumos: vērtēšanas kritēriji un principi [Istatumu kokybės vertinimas Konstitucinio teismo sprendimuose: vertinimo kriterijai ir principai]. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 63.–103. lpp.

INTERVIJAS:

Gailīte D. Zini savas tiesības: dalītais īpašums. Intervija ar G. Kusiņu, T. Dreiku un J. Zeltiņu. LV portāls, Re:Tv, 27.11.2019. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=vo-uKvVc6io>

Krūzkopa S. Satversmes tiesas spriedums par virsstundu darba atlīdzību amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm. Intervija ar G. Kusiņu. LV portāls, 02.05.2019. Pieejams: <https://lvportals.lv/>

RUNAS:

Kusiņš G. Valstsvīrs. Parlamentārā dimensija. Valsts prezidents. Runa zinātniskajā konferencē “Jānis Čakste – 160” Rīgā 2019. gada 13. septembrī. Pieejams: <http://www.saeima.lv/>

DAIGA REZEVSKA

GRĀMATAS:

Rezevska D. Strada-Rozenberga K. Kriminālprocesa tiesību avoti. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 26.–33. lpp.

Rezevska D. Es un Juridiskā fakultāte. Kā mēs sastapāties un vairs nekad nešķīrāties. Grām.: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte 1919–2019. Fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi. Atkārtots un papildināts izdevums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 95.–97. lpp.

Pleps J., Rezevska D. Fakultātes absolventa standarts tiesiskajā sistēmā. Grām.: Latvijas Universitātes Juridiskā

fakultāte 1919–2019. Fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi. Atkārtots un papildināts izdevums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 160.–162. lpp.

Pleps J., Rezevska D. Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedra. Grām.: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte 1919–2019. Fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi. Atkārtots un papildināts izdevums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 256.–276. lpp.

INTERVIJAS:

Krūzkopa S. Satversmes tiesas spriedums lietā par adopcijas aizliegumu. Intervija ar D. Rezevsku. LV portāls, 05.12.2019. Pieejams: <https://lvportals.lv/>

Krūzkopa S. Satversmes tiesas spriedums par valsts un pašvaldību institūcijās nodarbināto atalgojuma publicēšanu. Intervija ar D. Rezevsku. LV portāls, 10.03.2019. Pieejams: <https://lvportals.lv/>

Miškina I. Mūsu Latvija ir brīva! Intervija ar D. Rezevsku. Siguldas Avīze, 2019, Nr. 11, 6.–7. lpp.

RUNAS:

Rezevska D. Concretisation and Implementation of Social and Economic Rights by the Constitutional Court of Latvia – Challenges and Solutions for Advancing Social and Economic Rights at National Level. Speech at the 9th Meeting of the CoE-FRA-ENNHRI-EQUINET Collaborative Platform on Social and Economic Rights in Strasbourg, 28 November 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Rezevska D. Speech to the Representatives of the Diplomatic Missions in Latvia, Rīga, 8 May 2019. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

JĀNIS NEIMANIS

GRĀMATAS:

Neimanis J. Satversmes tiesas procesa tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Neimanis J. Valstij nav vajadzīgi tiesneši, kuri spēj izskatīt tikai maza apmēra prasības. Jurista Vārds, 11.06.2019., Nr. 23, 17.–18. lpp.

Neimanis J. Pašvaldības domes atlaišana. Jurista Vārds, 15.01.2019., Nr. 2, 14.–16. lpp.

INTERVIJAS:

Krūzkopa S. Satversmes tiesas spriedums par elektroenerģijas pašpatēriņa kontroli un pārkompensācijas aprēķinu. Intervija ar J. Neimani. LV portāls, 18.04.2019. Pieejams: <https://lvportals.lv/>

Krūzkopa S. Satversmes tiesas spriedums par izņemtas mantas glabāšanas izdevumiem. Intervija ar J. Neimani. LV portāls, 08.01.2019. Pieejams: <https://lvportals.lv/>

RUNAS:

Neimanis J. Pašvaldības deputāta tiesību efektīvas aizsardzības prasība un tās īstenošana pēc Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-32-05. Runa konferencē par godu administratīvo tiesu 15. gadadienai "No vispārējiem tiesību principiem izrietošā administratīvo tiesu kompetence" Rīgā 2019. gada 6. septembrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Neimanis J. Satversmes tiesas sprieduma tiesiskās sekas. Runa tiekoties Latvijas, Beļģijas un Čehijas konstitucionālo tiesu tiesnešiem Briselē 2019. gada 11. jūnijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

Neimanis J. Vispārējās jurisdikcijas tiesas un administratīvās tiesas nozīme, stiprinot personas pamattiesību aizsardzību. Runa Ukrainas Konstitucionālās tiesas rīkotajā starptautiskajā konferencē par valsts drošības un cilvēktiesību līdzsvaru, kā arī konstitucionālo tiesu lomu šī līdzsvara saglabāšanā Kijevā 2019. gada 27. jūnijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

ARTŪRS KUČS

GRĀMATAS:

Kučs A. Tiesnešu un tiesas kritikas robežas Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē. Grām.: Tiesas un mediju komunikācija. Sabiedriskā viedokļa un mediju ietekme uz taisnīgu tiesu. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 194.–207. lpp.

RUNAS:

Kučs A. Vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu? Satversmes tiesas, Eiropas Cilvēktiesību tiesas un administratīvās tiesas prakse. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=NvucT-i0gV0>

INTERVIJAS:

Krūzkopa S. Satversmes tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā par būvnormatīvu pieejamību. Intervija ar A. Kuču. LV portāls, 18.04.2019. Pieejams: <https://lvportals.lv/>

GATIS BĀRDIŅŠ

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Bārdiņš G. Patstāvīgās iestādes Satversmes tiesas judikatūrā. Jurista Vārds, 28.05.2019., Nr. 21, 28.–31. lpp.

LOLITA BĒRZIŅA

GRĀMATAS:

Bērziņa L., Wulff C. Is "The Right to be Forgotten" Good for Human Rights? Grām.: Tiesību zinātnes uzdevumi, nozīme un nākotne tiesību sistēmās I: Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 311.–319. lpp.

Buka A., Bērziņa L. Controlling Obligation to Make References for Preliminary Rulings: Recent Case Law of European Courts. Grām.: Satversmē nostiprināto vērtību aizsardzība: dažādu tiesību nozaru perspektīva: Latvijas Universitātes 77. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 350.–356. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Bērziņa L., Fomin I. 'Moldnet' and the 2019 Parliamentary Elections: Navigating Moldova's Russian-Language Digital Media Landscape. Media Forward, 2019, No. 7.

EMUĀRI:

Bērziņa L. Cīņa pret dezinformāciju: kopā mēs esam stiprāki. 04.07.2019. Pieejams: <https://www.cilvektiesibas.info/>

Bērziņa L. Sejas atpazīšanas tehnoloģijas: ko darīt likumdevējam. 10.01.2019. Pieejams: <https://www.cilvektiesibas.info/>

Bērziņa L. Sociālo tīklu spraudņi un personas datu aizsardzība. 19.08.2019. Pieejams: <https://www.cilvektiesibas.info/>

Bērziņa L. Together We Are Stronger: Social Media Companies, Civil Society, and the Fight against Disinformation. 03.07.2019. Pieejams: <https://freedomhouse.org/>

KALVIS ENGĪZERS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Engģizers K. Satversmes tiesas tiesnesis tiesību socioloģiskā skatījumā. Jurista Vārds, 23.07.2019., Nr. 29/30, 63.–65. lpp.

LĪNA KOVALEVSKA

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Kovalevska L. Piederība valstij. Satori, 19.12.2019. Pieejams: <https://www.satori.lv/>

ELĪNA KURSIŠA

GRĀMATAS:

Pumpiņš A., Kursiņa E. Oficiālā izdevuma institūts demokrātiskā tiesiskā valstī. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 400.–414. lpp.

KRISTIĀNA PLĀTE

INTERVIJAS:

Burve-Rozīte A. Uz ANO! Intervija ar K. Plāti. IR, 6.–12.06.2019., Nr. 23, 10. lpp.

ANDRIS PUMPIŠS

GRĀMATAS:

Pumpiņš A., Kursiņa E. Oficiālā izdevuma institūts demokrātiskā tiesiskā valstī. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 400.–414. lpp.

ALLA SPALE

GRĀMATAS:

Spale A. Priekšvārds. Grām.: Likumu kvalitātes izvērtēšana konstitucionālās tiesas nolēmumos: vērtēšanas kritēriji un principi [Istatumu kokybės vertinimas Konstitucinio teismo sprendimuose: vertinimo kriterijai ir principai]. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 5.–6. lpp.

Spale A., Jūrcēna L. 74. panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 173.–183. lpp.

Spale A., Jūrcēna L., Ziemeļe I. Latvia. In: Albert R., Landau D., Faraguna P. et. al. (Eds.) 2018 Global Review of Constitutional Law. I-CONnect-Clough Center for the Study of Constitutional Democracy at Boston College, 2018, pp. 182–187.

SANDIJS STATKUS

GRĀMATAS:

Krūma K., Statkus S. The Constitution of Latvia – A Bridge between Traditions and Modernity. In: Albi A., Bardutzky S. (Eds.) National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law. National Reports. The Hague: Asser, 2019, pp. 951–995.

KRISTAPS TAMUŽS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Kalniņa V., Tamužs K. Vispārējie tiesību principi un cilvēces sirdsapziņa kā starptautisko tiesību pamats. Intervija ar Starptautiskās tiesas tiesnesi Antoniu Augūstu Kansādu-Trindādi. Jurista Vārds, 11.06.2019., Nr. 23, 19.–24. lpp.

EVA VĪKSNA

GRĀMATAS:

Viksna E., Priekulis J., Ratnika S. Oficiālo izdevumu vēsture Latvijā. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 414.–446. lpp.

3.7. ATZIŅAS NO PUBLIKĀCIJĀM

Šajā nodaļā ietvertas atziņas no iepriekš norādītajām Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikācijām. Atziņas apkopotas par tādiem tematiem kā sabiedrība, valsts, tiesības un tiesa.

Sabiedrība

Satversmē ir ietverts sabiedrības ilgtspējas princips.¹¹⁷

Pasaule strauji attīstās, un Latvijai jāiet laikam līdzi. Tam ir nepieciešamas modernas idejas. Idejas vislabāk rodas brīvā un vienlīdzīgā sabiedrībā.¹¹⁸

Ikvienam cilvēkam piemīt dabiska vēlme pilnveidoties, un cilvēka dabiskais stāvoklis ir brīvības. Pilnveidojoties cilvēks var sasniegt lielāku iekšējo brīvību. Brīvs cilvēks ir radošs, drošs un spējīgs iedvesmot.¹¹⁹

Brīvību un iniciatīvu veicina tas sabiedrības konstitucionālais ietvars, kurā mēs dzīvojam. Tieši demokrātiskas tiesiskas valsts konstitucionālais ietvars paver lielākas iespējas radošumam, kas cieši saistīts ar pieejamajām zināšanām un cilvēka iekšējās brīvības stāvokli.¹²⁰

Latvijas attīstībai ir nepieciešams katra cilvēka darbs un idejas. Latvija pilnveidojas mūsu cilvēku radošuma un iniciatīvas rezultātā.¹²¹

Cilvēkiem, kuru zināšanas un domāšana palikusi pagā-

jušajā gadsimtā, jāmacās, jo mūsu valstī nav ne naftas, ne zelta, mūsu zelts ir izglītoti cilvēki.¹²²

Mēs plaši diskutējam par vides saglabāšanu nākamo paaudžu vārdā. Taču es aicinu padomāt arī par cilvēka saglabāšanu: cilvēka nevis kā bioloģiskas būtnes, bet cilvēka kā kultūras nesēja un sabiedrības pilnvērtīga locekļa saglabāšanu, kurš godam īsteno cilvēka cieņu!¹²³

Satversmes tiesā ienākošās konstitucionālās sūdzības var kalpot par sava veida indikatoru tam, ko cilvēki sagaida no pamattiesībām un valsts. Visupirms tā ir taisnīga tiesa, tad tie ir materiālie labumi: pabalsti, pensijas, īpašums. Protams, varam teikt, ka esam salīdzinoši nabadzīga sabiedrība, kas nosaka šo materiālo labumu īpašo nozīmi. Tomēr visi šie labumi ir zināmā mērā bezjēdzīgi, ja aiz tiem nestāv cilvēka cieņa un prasība būt pašam savas dzīves saimniekam.¹²⁴

Moderno cilvēktiesību centrā ir cilvēka cieņa.¹²⁵

Rietumu kultūrā tiesiskās demokrātiskās valstīs XX gs. beigās – XXI gs. sākumā ir izveidojusies “informācijas sabiedrība”, kura pieprasa valstij rast jaunus risinājumus, tostarp tiesiskos, lai nodrošinātu mieru un taisnīgumu sabiedrībā, aizsargājot ikvienu sabiedrības locekli ne tikai materiālajā realitātē, bet arī tīmeklī jeb kibertelpā. Turklāt arī valstij ir jāiesaistās jaunajos komunikācijas veidos, lai informatīvi sasniegtu savus pilsoņus, nodrošinot viņiem ātru, ērtu, vienkāršu ko-

117 Ziemeļe I. Runa Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes simtgadē Rīgā 2019. gada 16. oktobrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

118 Ziemeļe I. Priekšvārds. Grām.: Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 8. lpp.

119 Ziemeļe I. Apsveikums. Grām.: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte 1919–2019. Fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi. Atkārtots un papildināts izdevums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 13. lpp.

120 Ziemeļe I. Apsveikums. Grām.: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte 1919–2019. Fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi. Atkārtots un papildināts izdevums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 13.–14. lpp.

121 Ziemeļe I. Runa Tieslietu sistēmas un Tieslietu ministrijas atbalvojumu pasniegšanas ceremonijā Rīgā 2019. gada 15. novembrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

122 Tunte L. Valsts ir mehānisms, kuru darbina cilvēki. Intervija ar I. Ziemeļi. iTiesības, Nr. 5, 8. lpp.

123 Osipova S. Runa studentu korporācijas “Dzintra” jubilejas pasākumā Rīgā 2019. gada 25. maijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

124 Osipova S. Brīvība pēc brīvības. Runa starptautiskā konferencē “Pasaule bez sienām”, kas veltīta Berlīnes mūra krišanas 30. gadadienai Berlīnē 2019. gada 8. novembrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

125 Ziemeļe I. Demokrātijas otrā elpa postlīberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 10. lpp.

munikācijas apriti ar valsti un valsts garantēto pakalpojumu saņemšanu.¹²⁶

Lai gan internets ir vēsturē nepārspēts rīks vienlaicīgai informācijas iegūšanai jebkur pasaulē, tas nenozīmē, ka tam piemīt vienīgi labās puses. Lietotāji saskaras ar naidu, ļaunprātībām un dezinformāciju, ko rada citi satura veidotāji.¹²⁷

Internetam piemīt gan potenciāls likt uzplaukt cilvēka dabas negatīvajām pusēm, gan, tieši otrādi, tas var palīdzēt rast risinājumus, kādus indivīdi meklē jau izsenis.¹²⁸

Internets ir kļuvis par vietu, kur katrs var sniegt savu pienesumu, un to mēdz saukt par ideju tirgu (*the marketplace of ideas*), kur jebkura lietotāja ikdienas radošums noved pie negaidītām sociālu, tehnisku, ekonomisku un kultūras inovāciju formām.¹²⁹

Interneta izmantošana vēl nopietnāk liek uzdot jautājumu par sabiedrības locekļu savstarpējo atbildību gan citam pret citu, gan sabiedrību kopumā. Tas ir sarežģīti tieši postliberālā sabiedrībā, jo tieši liberālisms ļāva atklāt individuālās tiesības un brīvības, savukārt liberālisma kritikas laikmetā šķietami bezgalīgās iespējas, ko paver internets, liek nopietni uzdot jautājumu, kādā sabiedrībā mēs vēlamies dzīvot.¹³⁰

Valsts

1918. gada 18. novembrī Latvijas Suverēns pasludināja pamatnormu, ka šī valsts, kas būs mūsu, būs demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts. Valsts ir mūsu, jo mēs to radījām. Un visas institūcijas, kas strādā valsts tiesiskajā sistēmā, strādā, lai izpildītu Suverēna gribu.¹³¹

Tiesiska valsts ir ļoti sarežģīta kompleksa struktūra, tajā ir gan demokrātija, gan varas dalīšana, bet tas viss tiek veidots ar vienu mērķi – lai būtu garantētas cilvēka pamattiesības. Tieši tāpēc likumdevējs nodarbojas ar likumu pieņemšanu, valdība šos likumus realizē un tiesā cilvēks var pierādīt savu taisnīgumu.¹³²

Mēs dzīvojam tiesiskā valstī, bet šī tiesiskā valsts tāpat kā Rīga nekad nav gatava.¹³³

To valstu skaits, kurām ir izdevies īstenot tiesiskuma principa būtību, noteikti būs ievērojami zem simta. Latvijai ir jālepojas, ka esam tiesisku valstu starpā.¹³⁴

Trīs pamatvērtības, kas ir cilvēktiesības, tiesiskums un viedokļu daudzveidība, ir pamats, lai novērtētu, vai politiskā iekārta ir demokrātiska.¹³⁵

Demokrātiska tiesiska valsts ir tāda valsts, kurā viedokļu un ideju plurālisms ir attīstības dzinējspēks.¹³⁶

126 Osipova S. Informācijas sabiedrība. Jurista Vārds, 26.11.2019., Nr. 47, 45. lpp.

127 Ziemeļe I. Demokrātijas otrā elpa postliberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 8. lpp.

128 Ziemeļe I. Demokrātijas otrā elpa postliberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 10. lpp.

129 Ziemeļe I. Demokrātijas otrā elpa postliberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 8. lpp.

130 Ziemeļe I. Demokrātijas otrā elpa postliberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 8. lpp.

131 Miškina I. Mūsu Latvija ir brīva! Intervija ar D. Rezevsku. Siguldas Avīze, 2019, Nr. 11, 6. lpp.

132 Līvmane I. Lai taisnīgums un tiesiskums uzvarētu. Intervija ar S. Osipovu. Praktiskais Latvietis, 25.02.2019., Nr. 8, 6. lpp.

133 Līvmane I. Lai taisnīgums un tiesiskums uzvarētu. Intervija ar S. Osipovu. Praktiskais Latvietis, 25.02.2019., Nr. 8, 7. lpp.

134 Ziemeļe I. Runa Tieslietu sistēmas un Tieslietu ministrijas atbalvojumu pasniegšanas ceremonijā Rīgā 2019. gada 15. novembrī.

Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

135 Ziemeļe I. Demokrātijas otrā elpa postliberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 7. lpp.

136 Ziemeļe I. Runa Tieslietu sistēmas un Tieslietu ministrijas atbalvojumu pasniegšanas ceremonijā Rīgā 2019. gada 15. novembrī. Piee-

Demokrātija atšķirībā no tirānijas ir atvērta gan iekšējai, gan ārējai kritikai pavisam vienkārša iemesla dēļ, proti, demokrātijas būtība ir viedokļu daudzveidība un atklātas debates.¹³⁷

Viedokļu dažādība ir viena no burvīgākajām demokrātijas iezīmēm.¹³⁸

Valstij kā nācijas lēmējorgānam kolektīvās gribas vārdā ir pienākums pieņemt politiskus lēmumus visos būtiskākajos jautājumos. Likumdevēja lēmumi, kas netiek pieņemti šodien, zinātnes straujās attīstības ietekmē rīt var būt jau novēloti.¹³⁹

Pret valsti vajadzētu būt cieņai un respektam, bet mēs uz valsti bieži raugāties kā uz kārtējo pakalpojumu sniedzēju un jebkurā brīdī gribam sūdzēties par pakalpojumu kvalitāti.¹⁴⁰

Mēs gaidām vairāk, nekā valsts spēj dot. Mums jābūt apzinīgiem nodokļu maksātājiem, jo valsts nevar dot vairāk, nekā mēs tai esam devuši.¹⁴¹

Padomju valsts, kas ierobežoja personas brīvību, vienlaikus uzņēmās atbildību par tās dzīvi – valsts pienākums bija ne tikai rūpēties par izglītību, veselības aprūpi, bet arī nodrošināt darbu, mitekli. Tieši valsts bija atbildīga par to, ka ikviens dzīvo cilvēka cienīgu dzīvi! Padomju valsts to solīja, bet nespēja izpildīt. Taču to, ko indivīds nepaguva saņemt no padomju valsts, tas sagaida no demokrātijas. Cilvēkiem ir laupīta izjūta, ko nozīmē pašiem ne tikai baudīt brīvību, bet arī atbildēt par savu lēmumu sekām. Pašiem uzņemties atbildību par savu dzīvi.¹⁴²

Lai arī valsts esību formāli raksturo teritorija, tauta un neatkarīga valdība, tomēr ir pilnīgi skaidrs, ka valsts esībai ir nepieciešams kas vairāk. Valsts ilglaicīgai pastāvēšanai ir nepieciešama sava nacionālā universitāte. Vēl vairāk – valstij, īpaši demokrātiskai tiesiskai valstij, ir nepieciešama nacionālā juridiskā fakultāte, juristi un tiesību zinātne.¹⁴³

Jurista loma valsts un cilvēka, kā arī cilvēku savstarpējā mijiedarbībā ir īpaša. Juristam ir jāspēj izprast šo mijiedarbību, to ielikt valsts konstitucionālajā ietvarā, izdarīt nepieciešamos secinājumus, lai nodrošinātu līdz-

svaru dažādo interešu starpā, un atbalstīt atbilstošo un nepieciešamo tiesību normu formulēšanu, kā arī rādīt piemēru pareizā normu piemērošanā. Demokrātiskā tiesiskā valstī jurista attieksmei, stājai un viedoklim – visam ir liela nozīme.¹⁴⁴

Latvijas valsts globālajā pasaulē citstarp būs tik spēcīga, cik zinoši, radoši un atbildīgi būs tās juristi.¹⁴⁵

Pašvaldības mērķis ir kalpot cilvēkiem to kopienās. Kā tas izriet no Satversmē nostiprinātā demokrātiskās tiesiskās valsts principa, pašvaldība pastāv indivīda labā, nevis indivīds pastāv, lai finansiāli vai citādi atbalstītu pašvaldību.¹⁴⁶

Pašvaldībai, īstenojot cilvēktiesības lokālā līmenī tās autonomās kompetences ietvaros, ir jārada vide ikviena cilvēka iniciatīvas, darbību, ideju īstenošanai, sekmējot arī kopējās demokrātiskās tiesiskās kultūras nostiprināšanos visā valstī.¹⁴⁷

Tiesības

Latvija pieder Rietumu kultūrtelpai. Šo kultūrtelpu raksturo tādi principi kā demokrātija, tiesiskums un cilvēktiesību ievērošana. Latvijas Republikas Satversme balstās šajā trīsvienībā, proti, demokrātijā, tiesiskumā un cilvēktiesībās.¹⁴⁸

Tiesiskums ir arī sabiedrības kultūras elements, kas raksturo demokrātisku sabiedrību. Tomēr Latvijas vēsture liecina, ka tiesiskuma elements indivīda un sabiedrības kultūrā ir īpaši cietis. Lai Latvija kļūtu par labklājības valsti, kurā katrs cilvēks spēj brīvi un cieņpilni attīstīties, ir jāstiprina tieši Satversmē ietvertais tiesiskuma princips un tiesiskuma kultūra sabiedrībā.¹⁴⁹

Satversme nosaka cilvēku savstarpējās attiecības Latvijā ikdienas līmenī. Nosaka mūsu komunikāciju ar valsts institūcijām. Satversme ir tas, kas iedod galveno rāmi, kā vispār šajā sabiedrībā dzīvojam, comunicējam un attīstāmies. No šī viedokļa raugoties, Satversme patiešām nedrīkst ar putekļiem apklāties. Tas ir Latvijas tautas radīts pamatdokuments, kurš ir izmantojams ikdienā, piemēram, Satversmes 8. nodaļa, kurā ir nostiprinātas cilvēka pamattiesības.¹⁵⁰

jams: www.satv.tiesa.gov.lv/

137 Ziemeļe I. Demokrātijas otrā elpa postliberālā tehnoloģiju pārvaldītā pasaulē. Jurista Vārds, 24.09.2019., Nr. 38, 7. lpp.

138 Tunte L. Valsts ir mehānisms, kuru darbina cilvēki. Intervija ar I. Ziemeļi. iTiesības, Nr. 5, 11. lpp.

139 Osipova S. Runa studentu korporācijas "Dzintra" jubilejas pasākumā Rīgā 2019. gada 25. maijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

140 Libeka M. Nācijai ir tiesības zināt patiesību. Intervija ar S. Osipovu. Latvijas Avīze, 08.01.2019., Nr. 5, 4. lpp.

141 Libeka M. Nācijai ir tiesības zināt patiesību. Intervija ar S. Osipovu. Latvijas Avīze, 08.01.2019., Nr. 5, 4. lpp.

142 Osipova S. Brīvība pēc brīvības. Runa starptautiskā konferencē "Pasaule bez sienām", kas veltīta Berlīnes mūra krišanas 30. gadadienai Berlīnē 2019. gada 8. novembrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

143 Ziemeļe I. Runa Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes simtgadē Rīgā 2019. gada 16. oktobrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

144 Ziemeļe I. Runa Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes simtgadē Rīgā 2019. gada 16. oktobrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

145 Ziemeļe I. Runa Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes simtgadē Rīgā 2019. gada 16. oktobrī. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

146 Ziemeļe I. Runa Latvijas Pašvaldību savienības 30. Kongresā Rīgā 2019. gada 17. maijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

147 Ziemeļe I. Runa Latvijas Pašvaldību savienības 30. Kongresā Rīgā 2019. gada 17. maijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

148 Ziemeļe I. Priekšvārds. Grām.: Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 7. lpp.

149 Ziemeļe I. Priekšvārds. Grām.: Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 7.–8. lpp.

150 Krūzkopa S. Satversme ir pamats Latvijas ilgtspējai un katra iedzīvotāja attīstībai. Intervija ar I. Ziemeļi. LV portāls, 07.03.2019. Piee-

Labu pārvaldību nevar precīzi juridiski definēt. Tas drīzāk ir ideju kopums par pārvaldības leģitimitāti, kompetenci un atbildību, caurskatāmību, par cilvēktiesību ievērošanu un tiesiskumu, kas kopā papildina to, ko lielākā daļa cilvēku sagaida no tiem, kas tos pārvalda.¹⁵¹

Personu visaptveroša tiesību aizsardzība un tiesību aizsardzības līdzekļu efektivitāte ir izšķiroša nacionālajai drošībai. Ja personām nav nodrošināta tiesību aizsardzība vai tā ir neefektīva, personas nevar justies droši nedz par savu dzīvi, nedz īpašumu, nedz citām savām interesēm. Tas tiešā veidā atsaucas arī uz valsts nacionālo drošību un stabilitāti.¹⁵²

Tiesa

Satversmes tiesa ir sargs, kas aizsargā Suverēna pasludināto pamatnormu, pārbaudot, lai tie, kas tiesiskajā sistēmā darbojas, izpilda šo gribu un ievēro cilvēka pamattiesības.¹⁵³

Satversmes tiesa ir ļoti specifiska tiesa – pie mums nevar nākt tāpēc, ka cilvēku neapmierina kāds tiesas nolēmums. Mēs nepārskatām citu tiesu spriedumus. Satversmes tiesa ir likumu tiesa, proti, cilvēks var vērsties pie mums tajā gadījumā, kad likumdevējs likumā (tie var būt arī Ministru kabineta noteikumi vai pašvaldības saistošie noteikumi) kaut kādā veidā bijis pret viņu netaisnīgs.¹⁵⁴

Satversmes tiesa veicina kvalitatīva dialoga veidošanu ar citiem valsts varas atzariem. Dialogs starp valsts institūcijām demokrātiskā tiesiskā valstī ir nepieciešams, lai sekmētu valsts varas atzaru īstenoto līdzsvara un atsvara funkciju.¹⁵⁵

Ikvienam tiesnesim neatkarīgi no tā, vai ikdienā viņš skata administratīvās lietas vai civillietas, ir jābūt zināšanām krimināltiesībās un otrādi. Pārlietu šaura specializācija vienā jautājumā, atstājot novārtā plašākas jomas, patiesībā noplicina zināšanas.¹⁵⁶

jams: <http://www.lvportals.lv/>

151 Ziemeļe I. Runa Latvijas Pašvaldību savienības 30. Kongresā Rīgā 2019. gada 17. maijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

152 Neimanis J. Vispārējās jurisdikcijas tiesas un administratīvās tiesas nozīme, stiprinot personas pamattiesību aizsardzību. Runa Ukrainas Konstitucionālās tiesas rīkotajā starptautiskajā konferencē par valsts drošības un cilvēktiesību līdzsvaru, kā arī konstitucionālo tiesu lomu šī līdzsvara saglabāšanā Kijevā 2019. gada 27. jūnijā. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv/

153 Miškina I. Mūsu Latvija ir brīva! Intervija ar D. Rezevsku. Siguldas Avīze, 2019, Nr. 11, 6. lpp.

154 Līvmane I. Lai taisnīgums un tiesiskums uzvarētu. Intervija ar S. Osipovu. Praktiskais Latvietis, 25.02.2019., Nr. 8, 6. lpp.

155 Tunte L. Valsts ir mehānisms, kuru darbina cilvēki. Intervija ar I. Ziemeli. iTiesības, Nr. 5, 12. lpp.

156 Neimanis J. Valstij nav vajadzīgi tiesneši, kuri spēj izskatīt tikai maza apmēra prasības. Jurista Vārds, 11.06.2019., Nr. 23, 18. lpp.

